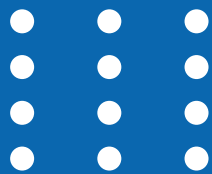

Lampang Inter-Tech College

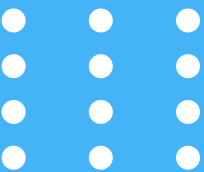

LANNA ACADEMIC JOURNAL

OF SOCIAL SCIENCE

ISSN 3056-9648 (Online) Vol. 2 No. 2 (May-August)

2025

Lanna Academic Journal of Social Science

ISSN: 3056-9648 (Online)

Vol. 2 No. 2 May-August 2025

เจ้าของวารสาร วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

กำหนดตีพิมพ์ จำนวน 3 ฉบับต่อปี

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวิทยาการสมัยใหม่ในรูปแบบการนำเสนอบทความวิจัยหรือบทความวิชาการของนักศึกษา นักวิชาการทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง
2. เพื่อเป็นช่องทางในการพัฒนาศักยภาพและทักษะการผลิตผลงานทางวิชาการ การค้นคว้าวิจัย รวมถึงการบริการวิชาการเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน
3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้นักวิจัย นักวิชาการ นักเขียนอิสระ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ได้เผยแพร่บทความวิชาการ และงานวิจัย
4. เพื่อเป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้และวิทยาการทางสังคมให้กับนิสิต นักศึกษา คณาจารย์ มหาวิทยาลัย ชุมชน ประชาชนผู้มีความสนใจ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

การพิจารณาคัดเลือกบทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบัน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาบทความและผู้เขียนจะไม่ทราบข้อมูลของกันและกัน (Double-blind Peer Review)

การเผยแพร่

Website: <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/LANNA>

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. บุญทวรรณ วิงวอน

วิทยาลัยอินเตอร์เทคโนโลยี

รองบรรณาธิการ

ดร. ภูมิ ศรีสุข

วิทยาลัยอินเตอร์เทคโนโลยี

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชาภพ พันธุ์แพ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนันท์ โชติวณิช

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.เสริมศิริ นิลดำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาจริย์ ผลประเสริฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รองศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ชัย นรากรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี พิริยะกุล

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูติมนต์ สะสอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ อุทองทรัพย์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ทองรอด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร. พนิตสุภา ธรรมประมวล

วิทยาลัยอินเตอร์เทคโนโลยี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจพันธ์ มีเงิน

วิทยาลัยอินเตอร์เทคโนโลยี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนงค์วรรณ อุประดิษฐ์

วิทยาลัยอินเตอร์เทคโนโลยี

ดร.ประสิทธิ์ชัย เดชคำ

วิทยาลัยอินเตอร์เทคโนโลยี

ดร.คัจฉนันท์ เลิศพงษ์ศิลป์

วิทยาลัยอินเตอร์เทคโนโลยี

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวจุฬารัตน์ คำถาเครือ

วิทยาลัยอินเตอร์เทคโนโลยี

บทบรรณาธิการ

วารสารวารสารสังคมศาสตร์ลันนาวิชาการ (Lanna Academic Journal of Social Science) มีความมุ่งหมายที่จะเป็นเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ และองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนสำหรับนักวิจัย อาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในการนำเสนอผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์ ทั้งในมิติของการเมือง การบริหาร การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม ชุมชน ตลอดจนประเด็นร่วมสมัยที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยและสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความรู้ทางสังคมศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และช่วยเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วารสารฉบับนี้จึงมิได้เป็นเพียงพื้นที่สำหรับการนำเสนอผลงานวิจัยเท่านั้น แต่ยังเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางปัญญา เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้กับการปฏิบัติและเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้เกียรติพิจารณาบทความอย่างรอบคอบ รวมถึงผู้เขียนบทความที่มอบผลงานอันทรงคุณค่าแก่สังคมวิชาการและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ การพัฒนางานวิจัย และเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ผู้สนใจทุกท่าน

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา กลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้มัน	
<i>ศรวิทย์ สมสวัสดิ์, ธนโชค ธิเชียว, เจนนภนต์ ภาคภูมิ</i>	1
แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals):	
<i>กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3</i>	
<i>กรองกาญจน์ ชูฤทธิ์, ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ</i>	18
รูปแบบการส่งเสริมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม ภายใต้แนวคิดผลิตภัณฑ์ลำปางแบรนด์	
<i>ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช; เนตรดาว หลวงใหญ่, อัจฉรา เมฆสุวรรณ, อัญธิชา รุ่งแสง, เกศนีย์ ลัตตรัตนขจร,</i>	
<i>สนธิญา สุวรรณราช</i>	30
การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ	
<i>การพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์</i>	
<i>สิริวิทย์ ธาตาบดินทร์; พลกฤต นาสร้อย, รัตนา พันทอง , พรรณปพร ทรัพย์คง</i>	44
แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	
<i>ชลบุรี เขต 3</i>	
<i>สารี วิใจยา; ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ</i>	62
การรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ ของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย	
<i>รวิพัฒน์ มั่นทรา; วลีการ์ ทะภา, สุธมินตรา เสนานุช, เดือนเต็ม แสงขาว</i>	74

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน:
กรณีศึกษา กลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่าน
Approaches to Sustainable Development for Community Enterprises:
A Case Study of the Nan Rice and
Fruit Processing Group

ธนโชค ธิเชียว^{1*} ศรวัสย์ สมสวัสดิ์² และ เจนนภนต์ ภาคภูมิ²
Thanachok Tikeaw^{1*} Sorrawat Somsawat² and Jenapon Pakpoom³

^{1*} นักศึกษา สาขาวิชาการจัดการ วิทยาลัยน่าน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

² อาจารย์ สาขาวิชาการจัดการ วิทยาลัยน่าน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

^{1*} Student, Department of Management, Nan College, Uttaradit Rajabhat University

² Lecturer, Department of Management, Nan College, Uttaradit Rajabhat University

*Corresponding Author: Thanachoktikeaw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชน 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2555 โดยดำเนินธุรกิจ 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา 2) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวและธัญพืช และ 3) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลไม้ สำหรับปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ สมาชิกขาดความรู้ในด้านการตลาดออนไลน์ และต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนใน 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม 3) ด้านการตลาดและการเข้าถึงตลาด 4) ด้านการพัฒนาศักยภาพสมาชิก 5) ด้านการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และ 6) ด้านความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม กลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่านสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ทำให้เกิดรายได้ให้กับสมาชิกและคนในชุมชนเป็นการช่วยเหลือชุมชน หากวิสาหกิจมีผลกำไรจากการดำเนินงานก็จะเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนให้พึ่งพาตนเองและจัดการตนเองได้บนพื้นฐานของความพอเพียง

คำสำคัญ: การพัฒนาอย่างยั่งยืน, วิสาหกิจชุมชน, แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน, กลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่าน

ABSTRACT

The objectives of this research are to 1) examine the context of a community enterprise, 2) identify problems and operational obstacles, and 3) study approaches for the sustainable

development of community enterprises. The case study focuses on the NAN Rice and Fruit Processing Group. Data were collected from 15 key informants selected through purposive sampling, using in-depth interviews, focus group discussions, and non-participant observation. The data were analyzed through content analysis and presented descriptively.

The study found that the community enterprise was established in 2012 and operates in three main areas: 1) processed fish products, 2) processed rice and cereal products, and 3) processed fruit products. The problems and obstacles include members' lack of knowledge in online marketing and rising production costs. The sustainable development of the community enterprise can be approached through 6 key areas as follows: 1) organizational management, 2) product and innovation development, 3) marketing and market access, 4) capacity building for members, 5) enhancement of product standards, and 6) sustainability in economic, social, and environmental dimensions. To ensure the sustainability of the community enterprise, it generates income for its members and residents, thereby supporting the community. If the enterprise operates profitably, it will enhance the community's capacity for self-reliance and self-management based on the philosophy of sufficiency economy.

Keywords: Sustainable Development, Community Enterprise, Guidelines for the Development of Community Enterprises, The Nan Rice and Fruit Processing Group

บทนำ

ปัจจุบันภาครัฐมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนซึ่งเป็นหนึ่งในโมเดลประเทศไทย 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งเน้นในการพัฒนาโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเองและจัดการตนเอง ซึ่งเป็นเศรษฐกิจฐานรากในรูปแบบหนึ่ง ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการผลิตสินค้าโดยชุมชน ดังนั้น สินค้าของชุมชนจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน รวมถึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสร้างความเท่าเทียม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่มั่นคง รัฐบาลได้มีการได้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จึงมีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (สุพาดา สิริฤทธา, 2566; ศศิชา หมดมลทิล, 2562)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่าน ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2555 ภายใต้ชื่อ “ร้านของดีเมืองน่าน” โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรในท้องถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน ร้านของดีเมืองน่านได้รับการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้คุณภาพและมาตรฐานในปี พ.ศ. 2557 ร้านของดีเมืองน่านได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่าน” เพื่อให้สามารถขยายขอบเขตการดำเนินงานและสร้างเครือข่ายทางการตลาดที่กว้างขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่องและเพิ่มประเภทสินค้าให้มากขึ้น เพื่อรองรับความต้องการของตลาดในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ในปี พ.ศ. 2558 กลุ่มได้รับรางวัลชมเชยระดับภาคเหนือ ประเภทวิสาหกิจชุมชน อันเป็นผลมาจากการประกวด STI Thailand Award 2015 ซึ่งจัดโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การได้รับรางวัลดังกล่าวช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมให้สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่าน ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน และมีการดำเนินธุรกิจโดยแบ่งประเภทผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลา เช่น ปลาช่อนทอดคั่วสุก 2) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวและธัญพืช เช่น ข้าวอบ

กรอบ งาดำ งาขี้ม่อน และ 3) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลไม้ เช่น กล้วยไส้มะไฟจีน กล้วยไส้มะขามและกล้วยไส้หม่อน กลุ่มมีการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลและให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของสมาชิก โดยมีการอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจ การตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง (สริตารัญญ์ เจริญภักดี, 2568, สัมภาษณ์)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่าน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสรุปความสำคัญ ดังนี้ 1) การสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนภายในชุมชน กลุ่มมีส่วนช่วยให้เกษตรกรและชาวบ้านในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นสินค้าพร้อมจำหน่าย นอกจากนี้ สมาชิกภายในกลุ่มได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และได้รับโอกาสในการเรียนรู้ทักษะด้านธุรกิจและการตลาด 2) การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต เช่น ข้าวพื้นเมือง งาดำ งาขี้ม่อน และผลไม้ท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่มากภายในจังหวัดน่าน การแปรรูปสินค้าไม่เพียงช่วยลดของเสียจากการเกษตร แต่ยังช่วยเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ 3) การพัฒนาสินค้าที่มีเอกลักษณ์และสามารถแข่งขันได้ในตลาดผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีความโดดเด่นจากการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างจากสินค้าทั่วไปในท้องตลาด การได้รับมาตรฐานอย. และ มผช. ช่วยสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและช่วยให้สินค้าสามารถขยายตลาดได้กว้างขึ้น 4) การสร้างเครือข่ายและพัฒนาองค์ความรู้ให้กับชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัยและองค์กรภายนอกมากขึ้น เพื่อพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการขยายเครือข่ายทางธุรกิจเพื่อเข้าถึงตลาดในวงกว้าง เช่น ตลาดออนไลน์หรือการส่งออกยังเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม 5) การรักษาดมยธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การผลิตสินค้าแปรรูปหลายชนิดอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านในการถนอมอาหารและการแปรรูปวัตถุดิบ ซึ่งเป็นการรักษาวถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน การอนุรักษ์และพัฒนาสินค้าท้องถิ่นให้มีความทันสมัยและตอบโจทย์ด้านความต้องการของตลาด และยังคงช่วยส่งเสริมเอกลักษณ์ของจังหวัดน่าน และทำให้สินค้าเหล่านี้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง 6) การสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียนและความยั่งยืน กลุ่มมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มาใช้ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดของเสีย และเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต (สริตารัญญ์ เจริญภักดี, 2568, สัมภาษณ์) ทำให้เห็นได้ว่าช่องว่างของงานวิจัยนี้ คือ ขาดการประเมินผลกระทบในเชิงปริมาณ เช่น รายได้เฉลี่ยก่อน-หลังเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรืออัตราการเติบโตของยอดขาย รวมถึงไม่มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการผลิต การตลาดอย่างต่อเนื่อง และการจัดจำหน่ายที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบที่จะนำพาวิสาหกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน

จังหวัดน่านมีทรัพยากรท้องถิ่นที่มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ เช่น ข้าวพื้นเมือง งาดำและผลไม้ภูเขาส่งเสริมเอกลักษณ์ในการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มได้ค่อนข้างดี อีกทั้งยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมายาวนาน รวมถึงความโดดเด่นของกลุ่มสมาชิกในด้านการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่าน รวมถึงมีความก้าวหน้าในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การได้รับมาตรฐาน อย. และ มผช. เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค อีกทั้งประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังได้มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก ทำให้เป็นต้นแบบที่น่าสนใจ และกลุ่มยังมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้จริง เช่น การลดของเสียจากการแปรรูปผลผลิต การใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งยังไม่พบบ่อยนักในกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ อย่างไรก็ตามแม้ว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่านจะมีความก้าวหน้าในการดำเนินธุรกิจ และได้รับมาตรฐานต่าง ๆ รวมถึงความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนแล้วก็ตาม แต่ยังคงประสบปัญหาหลายด้านที่อาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนขององค์กร เช่น การบริหารจัดการที่ยังขาดระบบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในระยะยาว ข้อจำกัดทางการเงินที่ส่งผลต่อการขยายธุรกิจ การขาดความรู้ด้านการตลาดดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับการเพิ่มช่องทางการขาย และการพัฒนาเครือข่ายทางธุรกิจที่ยังไม่ครอบคลุมตลาดในระดับประเทศ

แม้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีการอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะใหม่ ๆ ให้กับสมาชิก แต่ยังคงขาดองค์ความรู้เฉพาะด้าน เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ดึงดูดใจผู้บริโภค การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกลยุทธ์การขยายตลาดออนไลน์ในด้านการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า แม้ว่ากลุ่มจะสามารถใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นอย่าง

คุณค่าและช่วยลดของเสียจากกระบวนการผลิตได้บางส่วน แต่ยังไม่มีความชัดเจนในการจัดการของเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการแปรรูป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของชุมชนในระยะยาว อีกทั้งการบริหารทรัพยากรมนุษย์ยังเผชิญกับปัญหาขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะเฉพาะด้าน ทำให้การดำเนินงานบางส่วนไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ฉะนั้น จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้หมักเป็นตัวอย่างของการพัฒนาธุรกิจในระดับชุมชนที่สามารถส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างยั่งยืน ทั้งยังเป็นช่องทางสำคัญในการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาว คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวและผลไม้หมัก เพื่อทำให้ทราบบริบทของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวและผลไม้หมัก ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวและผลไม้หมัก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวและผลไม้หมัก
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวและผลไม้หมัก
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวและผลไม้หมัก

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวทางที่วิสาหกิจชุมชนจะเกิดความยั่งยืนได้นั้น ในปัจจุบันต้องให้ความสำคัญกับแนวทางเศรษฐกิจสีเขียว เนื่องจากเป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ที่รัฐบาลใช้เป็นกรอบแนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศหลังสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG) ที่เน้นการเติบโตเชิงคุณภาพ สร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมไทยสู่ประชาคมโลก โดยนำจุดแข็งของประเทศด้านความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาเติมเต็มด้วยองค์ความรู้ การบริหารจัดการ เทคโนโลยี นวัตกรรมและระบบดิจิทัลสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาต่อยอดและยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตและบริการ ด้วยการปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม เปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน โดยปรับปรุงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตและบริการให้มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการกระจายความเจริญสู่ระดับภูมิภาค สร้างการมีส่วนร่วมให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาและจัดการพื้นที่ตนเองได้อย่างยั่งยืน โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) มีแนวทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อย่างน้อย 5 เป้าหมาย และสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) ของการพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง และการรวมกลุ่มอย่างมีพลัง ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่คำนึงถึงความสมดุลของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมสร้างกลไกการขับเคลื่อนผ่าน SDGs เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในระดับโลก

2. แนวคิดทุนทางสังคม

ทุนทางสังคมเป็นแนวคิดด้านสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีรากฐานมาจากการที่มนุษย์มีการเชื่อมโยงกันผ่านความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างและพัฒนาทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคล กลุ่มหรือชุมชน “ทุนทางสังคม” เป็นคุณลักษณะสำคัญขององค์กรทางสังคมที่ประกอบด้วย ความไว้วางใจ (Trust) บรรทัดฐาน (Norms) และเครือข่าย (Networks) สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของสังคมได้ผ่านการส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างกัน และยังอธิบายถึงกระบวนการเกิดทุนทางสังคมที่เริ่มจากการที่ประชาชนมีระบบคิดและค่านิยมที่ตรงกัน โดยทุนทางสังคมในรูปของเครือข่ายส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน ดังนี้

1) เพิ่มศักยภาพและลดต้นทุน พึ่งพาทางสังคมช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงานและลดต้นทุน เมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานแบบปัจเจกชน 2) สร้างจารีต ประเพณีการพึ่งพาอาศัยกันและการตอบแทนกัน ทำให้เกิดจารีตประเพณีที่ทำให้ห้องครัวชุมชนมีความแข็งแกร่งและมีพลังมากขึ้น 3) เสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในเครือข่ายช่วยให้การติดต่อและการแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว และ 4) ใช้ประโยชน์จากความสำเร็จในอดีต ด้วยการนำความสำเร็จที่เกิดขึ้นในอดีตมาสร้างความร่วมมือในอนาคต (Putnam, 1993) อีกทั้งงานวิจัยของพัชราภรณ์ ตาละลักขมณ อรณัฏดา ชินศรี และธีราพร ทองปัญญา (2562) ได้แบ่งการศึกษาเกี่ยวกับทุนทางสังคมออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านความรู้ 2) มิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างคน และ 3) มิติด้านความรักและความช่วยเหลือเกื้อกูล ดังนั้น ทุนทางสังคม คือ ทรัพยากรที่เกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ความไว้วางใจ เครือข่ายและบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งช่วยให้สมาชิกในสังคมสามารถร่วมมือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทุนทางสังคมมักถูกใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของวิสาหกิจชุมชนที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ความไว้วางใจและเครือข่ายในการดำเนินงาน

3. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

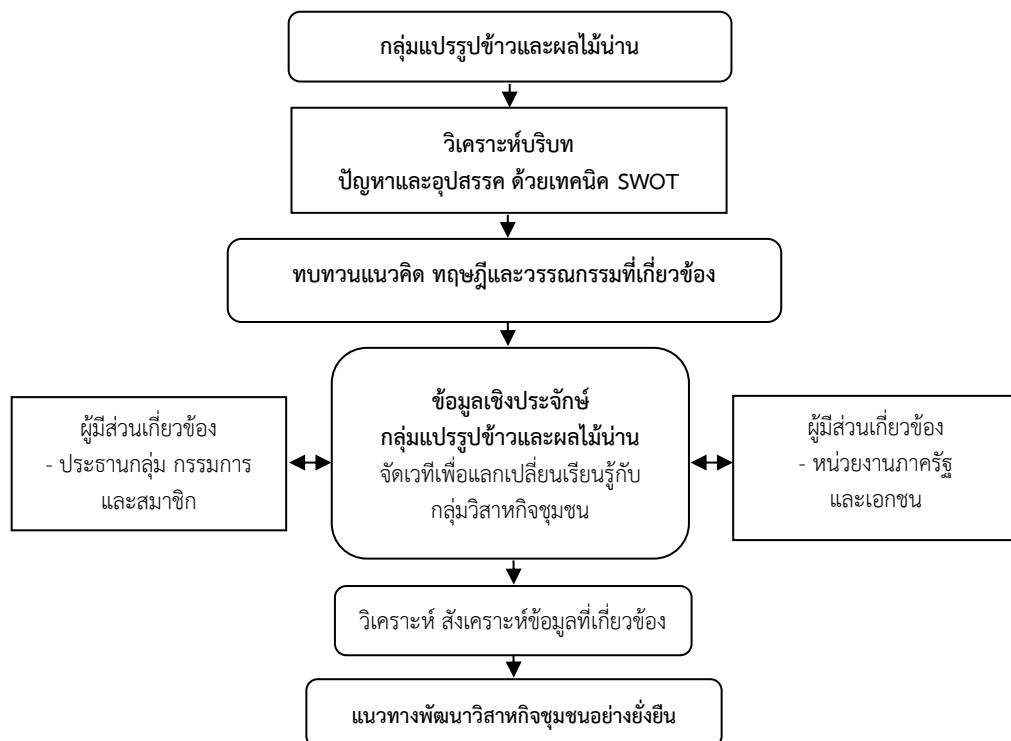
วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) ถือว่าเป็นแนวคิดที่มีใช้แนวคิดใหม่ในโลกหรือในประเทศไทยแต่เป็นการเปลี่ยนกรอบแนวคิดจากเดิมนำมาประยุกต์ให้มีความสอดคล้องกับบริบทสังคม โดยหัวใจหลักของวิสาหกิจชุมชน คือ เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลักจากฐาน ครอบครัว รวมกลุ่มกันเป็นชุมชนสู่การสร้างเครือข่ายจากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาที่มีอยู่มาก่อตัวให้เกิดเป็นสินค้าและบริการ สำหรับประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายเฉพาะลำดับสูงสุดในการกำกับ ดูแลวิสาหกิจชุมชนและในมาตรา 3 ได้บัญญัติไว้ว่า “วิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า “กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน” จากความหมายข้างต้น ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 แต่ความหมายของวิสาหกิจชุมชนยังคงเหมือนเดิม ด้านกรมส่งเสริมการเกษตร (Department of Agricultural Extension) ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกล่าวไว้ว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการที่เกิดจากการรวมตัวกันดำเนินการของคนในชุมชน โดยอาศัยทรัพยากรภายในท้องถิ่น แรงงาน ภูมิปัญญาและทุนในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าหรือบริการ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนและสร้างรายได้ให้กับสมาชิกที่ร่วมกันประกอบกิจการ ส่วนการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีสาระสำคัญโดยสรุป คือ ต้องมีจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่า 7 คน (ไม่เป็นครอบครัวเดียวกัน ไม่อยู่ในทะเบียนบ้านเดียวกัน) ประกอบกิจการผลิตสินค้า เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนโดยไม่ขัดต่อกฎหมายส่วนการจดทะเบียนต้องยื่นจดทะเบียนที่สำนักงานเกษตรอำเภอที่วิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่ (สุนิตย์ เหมนิล, 2564) งานวิจัยของทักษณา สง่าโยธิน (2563) ได้ให้ความหมายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การผลิตสินค้าการให้บริการหรือกิจการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยผ่านคณะบุคคล กลุ่มคนที่มีความผูกพันซึ่งกันและกัน รวมถึงมีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันขึ้นมาเพื่อประกอบกิจการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งที่เป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างกำไรในรูปแบบทางการเงินและกำไรทางด้านสังคม โดยมีการจัดการทุนของชุมชน คือ ทรัพยากร ผลิตผล ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมและสังคมภายในชุมชนเพื่อเน้นการพึ่งตนเอง

การประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้ประกอบการต้องศึกษาการดำเนินงานของธุรกิจ รวมถึงองค์ความรู้ ความเข้าใจในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการตลาดดิจิทัล การเงินหรือการลงทุนของเจ้าของ การผลิตและการดำเนินงาน การจัดการเชิงกลยุทธ์และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และจำเป็นที่จะต้องศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจทั้งภายในและภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ปัจจัยที่จะนำพาธุรกิจให้ไปสู่ความสำเร็จนั้น พบว่าทุนทางสังคม ทุนด้านความสัมพันธ์ที่ช่วยส่งเสริมให้การก่อเกิดและดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิตย์ เหมนิล (2564) พบว่าทุนทางสังคมมี 4 ด้าน ได้แก่ 1)

ด้านภูมิศาสตร์และแหล่งทรัพยากร 2) ด้านความสัมพันธ์ภายใน 3) ด้านความรู้และภูมิปัญญา และ 4) ด้านความสัมพันธ์กับเครือข่ายภายนอก สรุปประเด็นเกี่ยวกับทุนทางสังคมแต่ละด้านได้ดังนี้ ด้านภูมิศาสตร์ และแหล่งทรัพยากรชุมชนบ้านดอนแก้ว มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ดอนเสมือนกับเกาะลอยอยู่กลางน้ำมีพระมหาธาตุเจดีย์ดอนแก้ว ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญคู่บ้านคู่เมืองของชาวกุมภวาปี อีกทั้งยังติดกับพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหาน-กุมภวาปี และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างทะเลบัวแดงอีกด้วย ด้านความสัมพันธ์ภายใน เช่น สมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีการกำหนด โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ด้านความรู้และภูมิปัญญา สมาชิกในกลุ่มได้นำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมจากรุ่นสู่รุ่นมาผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับใช้ในการดำเนินงาน ด้านความสัมพันธ์กับเครือข่ายภายนอกกลุ่มมีเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกและได้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มประมงดอนแก้วได้นำทุนทางสังคมเดิมที่มีอยู่ในชุมชนมาผสมผสานกับสิ่งใหม่ต่อยอดเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

งานวิจัยของสุกัญญา พวงผกา และธัชกร ธิติลักษณ์ (2566) ได้ศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว 3 แห่ง ได้แก่ 1) วิสาหกิจ ชุมชนโฮมสเตย์เชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมบ้านเชียง 2) วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านนาต้นจั่น 3) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีชุมชน ตำบลบ้านแหลม พบว่า ทุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นต้นทุนในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว โดยเฉพาะทุนทางกายภาพและทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้รูปแบบของธุรกิจท่องเที่ยวมีความโดดเด่นและมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ ทุนทางสังคมยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่าย เพื่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว โดยการผลักดันความคิดไปสู่การปฏิบัติและค่อย ๆ เติบโตไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวผ่านทุนมนุษย์ ทุนความสัมพันธ์และทุนเครือข่าย

ดังนั้น จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีทุนทางสังคม และแนวคิดวิสาหกิจชุมชน คณะผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดและกระบวนการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดกระบวนการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดทุนทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน และความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความยั่งยืนและความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 1) ด้านผลิตภัณฑ์และรายละเอียดสินค้าที่โดดเด่น 2) ด้านโครงสร้าง/การบริหารองค์กร 3) การบริหารจัดการด้านการผลิต 4) ด้านการเงิน/การบัญชี 5) ด้านการตลาด และ 6) ด้านการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลง นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังดำเนินการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค รวมถึงศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ นาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนกลุ่มข้าวและผลไม้ นาน
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ นาน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้ ได้แก่ ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ และสมาชิก รวมทั้งสิ้น 15 คน ที่มีความสนใจในการให้ข้อมูลครั้งนี้ โดยทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. การประสานงานกับประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวและผลไม้ นาน โดยการใช้จดหมายราชการ คือ จากวิทยาลัยน่าน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ในการติดต่อประสานงานตามวัตถุประสงค์การวิจัย
2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อสำรวจพฤติกรรมผู้ให้ข้อมูลหลักและการมีส่วนร่วมในงานวิจัย เพื่อเก็บข้อมูลด้านสภาพการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม แปรรูปข้าวและผลไม้ นาน

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้มีการตรวจสอบเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้วยการหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) จำนวน 3 ท่าน ด้วยการเตรียมแบบสอบถามและวัตถุประสงค์ระบุข้อคำถาม (Items) ที่จะใช้ในแบบสัมภาษณ์ กำหนดวัตถุประสงค์และประเด็นที่ต้องการวัด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถพิจารณาว่าแต่ละข้อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และมีค่าเท่ากับ 0.78 ซึ่ง ≥ 0.50 ถือว่ายอมรับได้ (ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์) เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าเหมาะสม (Rovinelli & Hambleton, 1977) และมีการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้ ได้แก่ ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ นาน จำนวน 15 คน ใช้ระยะเวลา 45-60 นาที เกี่ยวกับการศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชน ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยวิธีการนี้ได้ดำเนินการลงพื้นที่ 3-4 ครั้ง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน รวมถึงศึกษาหาแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ นานผ่านการสนทนากลุ่ม

3. การวิเคราะห์และการสรุปผลข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การตรวจสอบข้อมูล ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบแหล่งข้อมูลด้าน เวลา สถานที่ และบุคคล กับประธานกลุ่ม คณะกรรมการและสมาชิกของวิสาหกิจ ตามด้วยสถานที่ในการจัดเก็บข้อมูลและช่วงเวลาสัมภาษณ์ รวมทั้งรวบรวมข้อมูล โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

3.2 การสรุปข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แต่ละประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับบริบทของวิสาหกิจชุมชนปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน การสนทนากลุ่ม โดยการบันทึกการสนทนา การบันทึกการสังเกตและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) เป็นชุดคำถามปลายเปิดที่ออกแบบไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การสัมภาษณ์เชิงลึกมีทิศทาง และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าเรื่องราวหรือประสบการณ์ได้อย่างอิสระและได้จากการศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และข้อมูลจากเว็บไซต์ ประกอบด้วย 1) บริบทของวิสาหกิจชุมชน แปรูปข้าวและผลไม้มันน่าน 2) วิสาหกิจชุมชนของท่าน มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคอย่างไร 3) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรูปข้าวและผลไม้มันน่าน และ 4) แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนควรมีเรื่องใดบ้าง โดยการจดบันทึกและบันทึกภาพ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรูปข้าวและผลไม้มันน่าน จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ คือ ประธานกลุ่ม คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) พบว่าก่อนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เดิมทีชาวบ้านมีการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรพื้นฐาน ในชุมชนอยู่แล้ว โดยผลิตสินค้าจากทรัพยากรที่มีในชุมชนตามฤดูกาล เช่น ข้าว ผลไม้ โดยจำหน่ายในลักษณะของ สินค้าชุมชนท้องถิ่นต่อมาจึงเกิดแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรูปข้าวและผลไม้มันน่านขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่า ผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 ภายใต้ชื่อ “ร้านของดีเมืองน่าน” ซึ่งเน้น การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) รวมทั้งมาตรฐานอาหารและยา (อย.) กลุ่มได้ เปลี่ยนชื่อเป็น “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรูปข้าวและผลไม้มันน่าน” เพื่อสะท้อนถึงความเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจน และมีการเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่มประกอบไปด้วย งาดำรสน้ำผึ้ง งาขาวรสน้ำผึ้ง งาขี้ม่อนรสน้ำผึ้ง งาขาวรสไม่มีน้ำตาล ปลาช่อนคั่วสุก กุ้งอบกรอบ น้ำพริกกุ้งกรอบ เป็นต้น ซึ่งได้รับความนิยม จากผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวอย่างมาก ส่งผลให้ยอดขายผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี ภายใต้ตราสินค้า “Pru-ric”

1. ด้านผลิตภัณฑ์และรายละเอียดสินค้าที่โดดเด่น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรูปข้าวและผลไม้มันน่าน มีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นหลากหลายรายการ โดยมีการนำวัตถุดิบจากท้องถิ่นมาผสมผสานเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ เช่น งาดำรสน้ำผึ้ง ปลาช่อนคั่วสุก น้ำพริกกุ้งกรอบ กุ้งอบกรอบ ได้รับการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

2. ด้านโครงสร้าง/การบริหารองค์การ มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารกลุ่ม แบ่งหน้าที่การทำงานตาม ความถนัด โดยการเลือกประธาน รองประธาน และกรรมการแต่ละกลุ่ม แบ่งเป็นประธานกลุ่ม คณะกรรมการ รับผิดชอบด้านการตลาด ส่วนฝ่ายการผลิตควบคุมดูแลกระบวนการผลิต ได้แก่ การตรวจรับวัตถุดิบ รวมทั้งการ ตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และมีเลขานุการ สมาชิกร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับกลุ่ม การกำหนดอำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบแต่ละคนไว้อย่างชัดเจนจากความรู้ความสามารถในการทำงานมีการหมุนเวียนหน้าที่ ความรับผิดชอบคราวละ 2 ปี การบริหารจัดการกลุ่มมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารจากภายนอกให้สมาชิกได้ทราบ มีการ ทบทวนผลการทำงานของกลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลการทำงานที่ผ่านมา รวมถึงมีการฝึกสอนงานให้สมาชิก นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมสมาชิกให้เข้าฝึกอบรมและดูงานตามหน่วยงานภาครัฐ สมาชิกร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ เพื่อกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน

3. การบริหารจัดการด้านการผลิต กลุ่มมีระบบบริหารจัดการและควบคุมการผลิตอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ ขั้นตอนการคัดเลือก ตรวจสอบ และรับวัตถุดิบ ไปจนถึงขั้นตอนการผลิตและส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้า โดยเน้น การควบคุมคุณภาพเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน โดยกระบวนการหลักมีดังนี้ ระบบการคัดเลือกและตรวจสอบ รับวัตถุดิบเมื่อวัตถุดิบมาถึงจะมีการชั่งน้ำหนัก และวัดค่าความชื้น (Spec.: Specific moisture content) เพื่อให้ แนใจว่าวัตถุดิบอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ดำเนินการคัดแยกวัตถุดิบ โดยกำจัดสิ่งแปลกปลอมออก

เพื่อป้องกันผลกระทบต่อคุณภาพและรสชาติของผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายมีการชี้บ่งวัตถุดิบที่ผ่านการตรวจสอบแล้วด้วยระบบป้ายหรือรหัส เพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบย้อนหลังระบบควบคุมการผลิตและการบันทึกข้อมูลระบบ CAR (Corrective Action Request) ใช้บันทึกเมื่อพบปัญหาในการผลิตและดำเนินการแก้ไข พร้อมติดตามผลเพื่อไม่ให้ปัญหาซ้ำซ้อนระบบ PAR (Preventive Action Request) ใช้ระบุการดำเนินการเชิงป้องกันก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้นเพื่อควบคุมคุณภาพและป้องกันความเสี่ยงในการผลิตระบบ NCR (Non-Conformance Report) ใช้รายงานและบันทึกความไม่เป็นไปตามข้อกำหนด ทั้งในขั้นตอนการรับวัตถุดิบ การผลิต และสินค้าสำเร็จรูป รวมถึงระบุแนวทางการแก้ไขและการป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำระบบการ Return (การส่งคืนวัตถุดิบ) ในกรณีที่พบว่าวัตถุดิบไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด กลุ่มจะดำเนินการ Return หรือส่งคืนให้กับผู้จัดส่ง พร้อมกับเอกสารประกอบที่ชี้บ่งปัญหาเพื่อให้เกิดการปรับปรุงและป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดในอนาคต

4. ด้านการเงิน/การบัญชี กลุ่มมีการบันทึกบัญชีและรายงานทางการเงิน มีการจดบันทึกรายการในสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ มีการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการออกใบเสร็จรับเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย และสามารถปิดงบการเงินได้ด้วยตนเอง การจัดทำและนำเสนอข้อมูลและงบกำไรขาดทุนประจำปีต่อกรมสรรพากรตามกำหนดหลักเกณฑ์การเบิกจ่ายเงิน กำหนดค่าตอบแทนการทำงานไว้ที่วันละ 300 บาท ค่าล่วงเวลาคิดเป็นชั่วโมงละ 30 บาท การเบิกจ่ายเงินมีขั้นตอนที่ชัดเจนตรวจสอบง่ายและโปร่งใส มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน การวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบเป็นรายปี เพื่อให้มีเพียงพอต่อการผลิตตลอดทั้งปี การวางแผนการใช้จ่ายในช่วงเทศกาลต่าง ๆ อย่างรอบคอบ และจัดเตรียมเงินสดสำรองไว้ หากเงินทุนไม่เพียงพอจะขอใช้เงินส่วนตัวของประธานกลุ่มก่อนการจัดสรรกำไรและสวัสดิการสมาชิก มีการจัดสรรกำไรประมาณ 1% ของกำไรสุทธิเพื่อบริจาคและช่วยเหลือชุมชน กำหนดหลักเกณฑ์การให้สวัสดิการต่าง ๆ ให้กับสมาชิกอย่างเหมาะสมและทั่วถึงแหล่งเงินทุนในการดำเนินงาน แหล่งเงินทุนภายในได้จากค่าหุ้นและค่าธรรมเนียมที่สมาชิกจ่าย แหล่งเงินทุนภายนอก ได้แก่ การขอทุนสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยต้องจัดทำโครงการเสนอเพื่อประกอบการพิจารณาเงินทุนหมุนเวียนจากการดำเนินงานหลักมาจากรายได้จากการขายสินค้า แต่กลุ่มยังมีข้อจำกัดเรื่องเงินทุนที่ใช้ในการลงทุนซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ ซึ่งต้องมีการจัดหาเพิ่มเติมในอนาคต

5. ด้านการตลาด กลุ่มมีการบริหารจัดการด้านการตลาด ลูกค้ายกกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะเป็นทางออนไลน์ทางกลุ่มมีการศึกษาความต้องการของลูกค้าจากการพูดคุยกับลูกค้า เพื่อนำมาปรับปรุงการผลิตสินค้า การรับคำสั่งซื้อมีการจัดทำแบบฟอร์มรับคำสั่งซื้อผ่านระบบ Ship Nity ปัจจุบันมีการขาย ออนไลน์ร้อยละ 90 ได้แก่ Shopee, TikTok, Facebook, line ออฟไลน์ร้อยละ 10 ได้แก่ ขายหน้าร้าน ฝากขายร้านสุภาพในจังหวัดและต่างจังหวัด

6. ด้านการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลง มีกฎระเบียบข้อบังคับชัดเจน มีทั้ง 8 หมวด หมวดที่ 1 ประเภทและที่ตั้งสำนักงาน ประกอบไปด้วย ประเภทและที่ตั้งสำนักงาน ชื่อ ประเภทธุรกิจ ที่ตั้งสำนักงานท้องที่ดำเนินงานกลุ่ม หมวดที่ 2 ทุน ที่มาของทุนออกหุ้น รับฝากเงินจากสมาชิกกู้ยืมเงินและรับเงินจากการออกตั๋วสัญญาใช้เงินและตราสารการเงินอย่างอื่น สะสมทุนสำรองและทุนอื่น ๆ รับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้ การออกหุ้นกลุ่ม การถือหุ้น การชำระค่าหุ้น การโอนหุ้นของสมาชิก การแจ้งความจำนงค์เพื่อโอนหุ้น การแจ้งยอดจำนวนหุ้น หมวดที่ 3 การดำเนินงาน การรับฝากเงิน การให้เงินกู้ การฝากหรือการลงทุนของกลุ่ม การกู้ยืมเงินหรือการค้ำประกัน การเงินและการบัญชีของกลุ่มหมวดที่ 4 สมาชิก การขาดจากสมาชิกภาพ ประธานในที่ประชุมหมวดที่ 5 การประชุมใหญ่ การประชุมใหญ่สามัญ การประชุมใหญ่วิสามัญ การออกเสียงและการวินิจฉัยปัญหาในที่ประชุม รายงานการประชุมหมวดที่ 6 ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ของกลุ่ม ที่ปรึกษา ผู้ตรวจสอบกิจการหมวดที่ 7 การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับต้องกำหนดในระเบียบวาระการประชุมใหญ่ คณะกรรมการดำเนินการกลุ่มจะเสนอวาระแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับได้ การพิจารณาวาระการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับหมวดที่ 8 ข้อเบ็ดเสร็จระเบียบของกลุ่ม ระเบียบของกลุ่ม ดังภาพที่ 2 การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้มัน

ภาพที่ 2 การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้บ้าน

ตารางที่ 1 ผลการสนทนากลุ่มของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้บ้าน

ประเด็นหลัก	ความเห็นของผู้เข้าร่วม	คำพูดเด่น	แนวทางพัฒนา
การผลิต	เครื่องมือที่ใช้ยังล้าสมัย ใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่	“ยังใช้แรงงานมือทั้งหมด”	ขอสนับสนุนเครื่องจักร จากภาครัฐ
การตลาด	ขายได้เฉพาะในงานออกบูทในงาน ต่าง ๆ	“อยากมีช่องทางออนไลน์”	อบรมการตลาดดิจิทัล
การบริหารจัดการ	สมาชิกบางคนยังไม่เข้าใจต้นทุน	“ไม่รู้ว่ากำไรจริง ๆ อยู่ตรงไหน”	จัดอบรมการบริหาร ต้นทุน
การอนุรักษ์ ภูมิปัญญา	สูตรเก่า	“อยากให้ลูกหลานสืบทอด”	สร้างกิจกรรมถ่ายทอด ความรู้
ความยั่งยืน	มีแนวคิดใช้เปลือกผลไม้ทำปุ๋ย	“ของเสียก็เอามาทำประโยชน์ได้”	ส่งเสริมเศรษฐกิจ หมุนเวียนในกลุ่ม

ตารางที่ 2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้บ้าน

ประเด็นหลัก	ความเห็นของผู้เข้าร่วม	คำพูดเด่น	แนวทางพัฒนา
การผลิต	ขาดเครื่องจักรทันสมัย	“ยังใช้แรงงานมือทั้งหมด”	ขอสนับสนุนจาก หน่วยงานรัฐ
การตลาด	ขาดช่องทางออนไลน์	“ขายได้เฉพาะในงานออกบูทในงานต่าง ๆ”	อบรมการตลาดดิจิทัล
การสืบทอด	ขาดคนรุ่นใหม่ในการสืบทอด	“ลูกหลานไม่ค่อยกลับมาช่วย”	สร้างกิจกรรมถ่ายทอด ภูมิปัญญา

หลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์บริบทและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวและผลไม้บ้านแล้ว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้บ้าน แสดงรายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ไม้น่าน

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1) ความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ 2) วัตถุดิบคุณภาพสูง 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) มีเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรภายนอก	1) จำกัดด้านทรัพยากรทุน 2) การขาดแคลนหรือความผันผวนของวัตถุดิบ 3) ขาดทรัพยากรทุนเพียงพอ 4) การบริหารจัดการภายในยังไม่เป็นระบบ
โอกาส	อุปสรรค
1) กระแสรักสุขภาพช่วยเพิ่มความต้องการสินค้าแปรรูปจากธรรมชาติ 2) เพิ่มช่องทางการเข้าถึงลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ 3) มีโอกาสในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัย 4) มีโครงการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน	1) การแข่งขันจากผู้ผลิตในท้องถิ่นและสินค้านำเข้าที่อาจมีราคาต่ำกว่าและเข้ามายุ่งยงส่วนแบ่งตลาด 2) พฤติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อาจส่งผลต่อยอดขาย 3) ค่าใช้จ่ายด้านขนส่งสูง อาจทำให้ต้นทุนการดำเนินงานเพิ่มขึ้น 4) ภัยธรรมชาติอาจส่งผลกระทบต่อการจัดหาวัตถุดิบ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ไม้น่าน ที่ได้จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปได้ดังนี้ สมาชิกขาดความรู้ในด้านการตลาดออนไลน์ และขาดเครื่องมือในการถ่ายทอดสด (Live Streaming) สมาชิกขาดความกล้าแสดงออกในการถ่ายทอดสด สินค้าขาดจากการขนส่ง ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ภัยธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศ และลูกหลานสมาชิกซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ไม่สนใจเป็นสมาชิกกลุ่ม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนที่ได้จากสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการองค์กร จะต้องการสร้างผู้นำและทีมงานที่มีศักยภาพ มีการวางแผนธุรกิจแบบมีส่วนร่วมและการจัดทำบัญชีและการเงินอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้
2. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม ต้องให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ รวมถึงการแปรรูปข้าวและผลไม้ด้วยเทคนิคที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน มีความหลากหลาย รวมถึงบรรจุภัณฑ์และการสร้างโลโก้ให้เป็นที่จดจำในสายตาลูกค้า
3. ด้านการตลาดและการเข้าถึงตลาด ต้องมีความรู้ในการทำตลาดออนไลน์ การสร้างเครือข่ายพันธมิตรเชิงพาณิชย์ รวมถึงการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับลูกค้า
4. ด้านการพัฒนาศักยภาพสมาชิก ควรมีการฝึกอบรมต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมทักษะด้านนวัตกรรมและดิจิทัล และการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน
5. ด้านการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เช่น การขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมถึงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานและคุณภาพที่สูงขึ้น
6. ด้านความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ต้องวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า รวมถึงการสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนทำให้มีรายได้ให้กับสมาชิก คนภายในชุมชนมีการช่วยเหลือชุมชน มีผลกำไรจากการดำเนินงานและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและจัดการตนเองได้บนพื้นฐานของความพอเพียง

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งสมาชิกภายในกลุ่ม หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก การเสริมสร้างความรู้และทักษะ การสนับสนุนด้านทรัพยากรและนโยบายเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเผชิญกับความท้าทาย และอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บริบทของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่าน พบว่า ก่อนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ชาวบ้านได้ผลิตและจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรตามฤดูกาลอยู่แล้ว ต่อมาจึงก่อตั้ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวและผลไม้ น่าน ในปี พ.ศ. 2555 ภายใต้ชื่อ “ร้านของดีเมืองน่าน” เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าโดยเน้นคุณภาพและมาตรฐาน (มผช. และ อย.) ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มเพื่อสะท้อนความเป็นวิสาหกิจชุมชนให้ชัดเจนขึ้น และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง เช่น งาดำรสน้ำผึ้ง งาขาวรสน้ำผึ้ง งาขี้ม่อนรสน้ำผึ้ง งารวมรสไม่มีน้ำตาล ปลาชีวจิตคั่วสุก กุ้งอบกรอบ และน้ำพริกกุ้งกรอบ ภายใต้แบรนด์ “Pru-ric” ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวอย่างมาก จะเห็นได้ว่าทุนทางสังคมความสัมพันธ์ที่ช่วยส่งเสริมให้การก่อเกิด และดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิตย์ เหมนิล (2564) พบว่า ทุนทางสังคมมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภูมิศาสตร์และแหล่งทรัพยากร 2) ด้านความสัมพันธ์ภายใน 3) ด้านความรู้และภูมิปัญญา และ 4) ด้านความสัมพันธ์กับเครือข่ายภายนอก โดยสรุปประเด็นเกี่ยวกับทุนทางสังคมแต่ละด้านได้ดังนี้ ด้านภูมิศาสตร์และแหล่งทรัพยากร ชุมชนบ้านดอนแก้ว มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ดอน เสมือนกับเกาะลอยอยู่กลางน้ำ มีพระมหาธาตุเจดีย์ดอนแก้ว ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญคู่บ้านคู่เมืองของชาวกุมภวาปี อีกทั้งยังติดกับพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหาน-กุมภวาปี และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างทะเลบัวแดง ด้านความสัมพันธ์ภายใน พบว่าสมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ด้านความรู้และภูมิปัญญา สมาชิกในกลุ่มได้นำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมจากรุ่นสู่รุ่นมาผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับใช้ในการดำเนินงาน ด้านความสัมพันธ์กับเครือข่ายภายนอกกลุ่ม มีเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกและได้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มประมงดอนแก้วได้นำทุนทางสังคมเดิมที่มีอยู่ในชุมชนมาผสมผสานกับสิ่งใหม่ต่อยอดเพื่อให้เกิดการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม และการศึกษาของชุมชน ศรีสุข (2563) พบว่าทุนทางสังคม ด้านความไว้วางใจ เชื่อใจ ด้านเครือข่ายและด้านบรรทัดฐานทางสังคมส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีการวางแผนปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนการพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และมีการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนให้สมาชิกมีการพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน โดยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้ น่านโดยมีการจัดการวิสาหกิจ ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์และรายละเอียดสินค้าที่มีความโดดเด่น กลุ่มให้ความสำคัญกับการใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านมาเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า โดยมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับมาตรฐานและคุณภาพของสินค้า งานวิจัยของเจิมขวัญ รัชชานันติ (2568) พบว่ากำหนดอัตลักษณ์ตราสินค้าสะท้อนวัฒนธรรมไทยและคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ ทำยาสู่ดอยมจะสร้างยอดขายจากฐานลูกค้าออนไลน์ได้

2. ด้านโครงสร้าง/การบริหารองค์กร โครงสร้างการบริหารที่มีระบบและความโปร่งใส ส่งผลให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ การจัดประชุมสามัญประจำปี และการหมุนเวียนตำแหน่งบริหารทุก 2 ปี ยังช่วยส่งเสริมความเป็นธรรมภายในองค์กรแนวทางการบริหารงานนี้ สอดคล้องกับการวิจัยของเนรมิตร ปานแดง กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ และภาสกร ดอกจันทร์ (2567) พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจของชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ใน

ระดับมากที่สุดทั้งหมด 4 ด้าน ซึ่ง สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ด้านคุณภาพและบริการ

3. ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิต ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มมีระบบบริหารจัดการด้านการผลิตที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานการผลิต โดยมีการใช้ระบบรหัสติดตามวัตถุดิบ และการตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบอย่างเคร่งครัดแนวทางนี้สอดคล้องกับการศึกษาของสุพาดา สิริฤทธา (2566) พบว่าแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลไม้บ้านยาวิ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานที่สูงขึ้นเพื่อให้ได้รับการคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์โฮตอป 4 ดาว เป็น 5 ดาว การขอรับรองมาตรฐานฮาลาลและวางแผนขอมาตรฐาน GMP

4. ด้านการเงิน/การบัญชี กลุ่มมีการบริหารจัดการทางการเงินที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ โดยมีการใช้โปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปในการบันทึกบัญชีและออกใบเสร็จรับเงิน นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือฉุกเฉินและสวัสดิการสำหรับสมาชิก การศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุพาดา สิริฤทธา (2566) พบว่าแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลไม้บ้านยาวิ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน มีการจดบันทึกรายการในสมุดบัญชีรายรับ รายจ่าย การจัดทำรายงานประจำเดือน มีการนำส่งงบดุล และงบกำไรขาดทุนประจำปีต่อสรรพากร

5. ด้านการตลาด กลุ่มมีช่องทางการตลาดที่ครอบคลุมทั้งออนไลน์และออฟไลน์ โดยเฉพาะการใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Shopee, TikTok และ Facebook เป็นช่องทางหลักในการจำหน่ายสินค้าแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของศรีวิทย์ สมสวัสดิ์ (2567) พบว่าการมุ่งเน้นการตลาดของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านจะส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของเจิมขวัญ รัชชานันติ (2568) พบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพทางการตลาดออนไลน์ช่วยให้ต้นทุนต่ำกว่าการตลาดออฟไลน์ โดยเลือกใช้เครื่องมือการตลาดออนไลน์ที่เหมาะสม เช่น Facebook, Marketplace, LineOA และ TikTok พร้อมกับการอบรมการจัดทำแผนการตลาดออนไลน์เชิงรุกให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจควบคู่กันไป

6. ด้านการกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลง กลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจนและมีการติดตามผลการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ซึ่งช่วยลดข้อขัดแย้งและเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงานสอดคล้องกับการศึกษาของอนรรตน์ พรหมฤทธิ์ และคณะ (2567) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีคุณลักษณะ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน คือสมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงานในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือการมีส่วนร่วมในการดำเนินการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่การร่างข้อบังคับ การปรับปรุงข้อบังคับ และการลงมติรับรองข้อบังคับ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางการกระจายผลประโยชน์จากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในแต่ละด้านต้องกำหนดขั้นตอนและกลไกการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิสาหกิจ แม้ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในปัจจุบัน ได้แก่ 1) สมาชิกส่วนใหญ่ขาดความรู้ในด้านการตลาดออนไลน์ ขาดทักษะในการใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok, Line OA หรือแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ ในการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้า ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงลูกค้าในวงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ขาดเครื่องมือและความมั่นใจในการไลฟ์สดขายสินค้าที่เป็นช่องทางการตลาดที่ได้รับความนิยมในยุคปัจจุบัน ซึ่งสมาชิกกลุ่มยังขาดเครื่องมือพื้นฐาน เช่น โทรศัพท์มือถือคุณภาพดี ขาดกล้อง อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และความกล้าแสดงออกในการพูดหน้ากล้อง

ทำให้ไม่สามารถใช้ช่องทางดังกล่าวในการเพิ่มยอดขายได้ 3) ปัญหาความเสียหายของสินค้าจากการขนส่ง โดยเฉพาะสินค้าแปรรูปหรือสินค้าที่บรรจุในภาชนะที่เปราะบาง ที่มักเกิดความเสียหายระหว่างการขนส่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของลูกค้า และสร้างภาระต้นทุนเพิ่มเติมให้กับกลุ่ม 4) ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น วัตถุดิบหลายประเภทมีราคาสูงขึ้นตามสภาวะตลาด ทั้งต้นทุนด้านพลังงานและบรรจุภัณฑ์ ทำให้กำไรต่อหน่วยลดลงและส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มในตลาด 5) ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศ วิกฤตภัยแล้ง กลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้จะพึ่งพาวัตถุดิบทางการเกษตร เช่น ข้าวหรือผลไม้ ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากภัยแล้ง น้ำท่วม หรือการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล ซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของวัตถุดิบ และ 6) การไม่ได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นใหม่ ลูกหลานของสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่มักไม่ให้ความสนใจหรือไม่เห็นความมั่นคงในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้ขาดแรงงานและขาดผู้นำรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาต่อยอดพัฒนา และสร้างนวัตกรรมให้กับกลุ่มในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์กมล เกษแก้ว และคณะ (2567) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตกาแฟ ได้แก่ บุคลากรขาดทักษะการบริหารจัดการ ขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนและพื้นที่การเพาะปลูกน้อยลง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 6 ด้าน 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กรจะต้องการสร้างผู้นำและทีมงานที่มีศักยภาพ มีการวางแผนธุรกิจแบบมีส่วนร่วมและการจัดทำบัญชีและการเงินอย่างโปร่งใส 2) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม ต้องให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงการแปรรูปข้าวและผลไม้ด้วยเทคนิคที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน มีความหลากหลาย รวมถึงบรรจุภัณฑ์และการสร้างโลโก้ให้เป็นที่จดจำ 3) ด้านการตลาดและการเข้าถึงตลาด ต้องมีความรู้ในการทำตลาดออนไลน์ การสร้างเครือข่ายพันธมิตรเชิงพาณิชย์ รวมถึงการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัดเพื่อสร้างการรับรู้ 4) ด้านการพัฒนาศักยภาพสมาชิก ควรมีการฝึกอบรมต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมทักษะด้านนวัตกรรมและดิจิทัล และการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน 5) ด้านการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เช่น การขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมถึงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานและคุณภาพที่สูงขึ้น 6) ด้านความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ต้องวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า รวมถึงการสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนทำให้มีรายได้ให้กับสมาชิก คนในชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในชุมชน มีผลกำไรจากการดำเนินงานและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและจัดการตนเองได้บนพื้นฐานของความพอเพียง

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของสุพาดา สิริกิตตา (2566) พบว่าแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลไม้บ้านยาวี จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตลาดออนไลน์ ควรส่งเสริมให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, LINE, หรือ Marketplace เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย เข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น ลดข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์ และสร้างการรับรู้ในแบรนด์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการผลิต ควรพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนและรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้สม่ำเสมอ รวมถึงการฝึกอบรมสมาชิกให้มีทักษะด้านการผลิตที่ถูกต้องตามมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร 3) ด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ควรออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงาม ทันสมัยและเหมาะสมกับประเภทของผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค รวมถึงการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองต่อกระแสรักษ์โลก 4) ด้านการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ควรเน้นการส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ผ่านการรับรองมาตรฐาน เช่น มผช., ออย., หรือมาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและขยายโอกาสทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ และ 5) ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ผ่านการรับรองมาตรฐาน เช่น มผช., ออย., หรือมาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและขยายโอกาสทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ การบริหารจัดการกลุ่ม ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความโปร่งใส มีการวางแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน บริหารด้านการเงินและบัญชีอย่างมีระบบ รวมถึงการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกทุกคน เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

สรุปภาพรวมแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษากลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้มีเปลือกมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การสร้างอาชีพ การสร้างโอกาส การสร้างการเรียนรู้ใหม่ ๆ การสร้างรายได้ สร้างชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกและกลุ่มคนในสังคม สิ่งสำคัญที่จะนำกลุ่มวิสาหกิจไปสู่ความสำเร็จและยั่งยืนได้นั้น คือ การที่มีผู้นำกลุ่มมีวิสัยทัศน์และมองเห็นโอกาสในการพัฒนาสินค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มจัดได้ว่าเป็นทุนทางสังคม ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวและผลไม้มีเปลือก ถึงแม้ว่าการดำเนินงานจะประสบปัญหา สมาชิกขาดความรู้ในด้านการตลาดออนไลน์ และขาดเครื่องมือในการไลฟ์สด ขาดความกล้าแสดงออกในการไลฟ์สด สินค้าชำรุดจากการขนส่ง ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น บางครั้งก็เผชิญกับภัยธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศและลูกหลานสมาชิกบางคนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ ไม่สนใจเป็นสมาชิกกลุ่ม แต่ด้วยการบริหารจัดการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันจะส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้มีเปลือกสามารถขับเคลื่อนธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในการพัฒนาวิสาหกิจสู่ความยั่งยืนได้นั้นต้องอาศัยแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม 3) ด้านการตลาดและการเข้าถึงตลาด 4) ด้านการพัฒนาศักยภาพสมาชิก 5) ด้านการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ 6) ด้านความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนทำให้มีรายได้ให้กับสมาชิก คนในชุมชน ช่วยเหลือชุมชน มีผลกำไรจากการดำเนินงานและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและจัดการตนเองได้บนพื้นฐานของความพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลจากการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปข้าวและผลไม้มีเปลือกมีจุดแข็งหลายด้าน ทั้งความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ คุณภาพวัตถุดิบ และการบริหารแบบมีส่วนร่วม แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ดังนี้

1. การเสริมสร้างศักยภาพการผลิต ควรส่งเสริมการสนับสนุนเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดภาระแรงงาน โดยไม่ละทิ้งคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. การพัฒนาการตลาดและสร้างช่องทางการจัดจำหน่าย ควรจัดอบรมด้านการตลาดดิจิทัล การสร้างแบรนด์ และการเข้าถึงตลาดออนไลน์ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถแข่งขันในวงกว้างและตอบโจทย์ตลาดปัจจุบันได้
3. การถ่ายทอดองค์ความรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรจัดกิจกรรมหรือเวิร์กช็อปที่เปิดโอกาสให้เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดสูตรการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของกลุ่ม
4. การพัฒนากลไกความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ควรสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัยและเอกชนเพื่อให้กลุ่มได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี และแหล่งทุนสนับสนุน
5. การนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้จริง ควรพัฒนาระบบการจัดการของเหลือจากกระบวนการผลิต เช่น การนำเปลือกผลไม้หรือวัสดุเหลือใช้มาเป็นปุ๋ยหมัก เพื่อลดของเสียและเพิ่มความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

6. การติดตามและประเมินผลในระยะยาว ควรมีการติดตามผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มในระยะ 1-3 ปี เพื่อตรวจสอบว่าการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ส่งผลต่อรายได้ การตลาด และความเข้มแข็งของกลุ่มหรือไม่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความคิดเห็นของลูกค้าผู้บริโภคโดยตรง เพื่อให้เห็นโจทย์และความต้องการของผู้บริโภค ในมุมมองด้านตลาดที่ครบถ้วน และสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการกลยุทธ์การผลิตและการตลาดได้ตรงกับความ ต้องการมากขึ้น

2. ควรเพิ่มการศึกษาแนวโน้มของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปสินค้า เกษตร เพื่อให้สามารถเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ทันสมัยยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2564). *ยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ด้วยเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2569*. สืบค้นจาก <https://www.bcg.in.th/news/bcg-strategy-2564-2569/>
- ทักษณา ส่งไยอิน. (2563). *การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจังหวัดชายแดนใต้เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน. โครงการวิจัยที่ได้รับการอุดหนุนการวิจัย และนวัตกรรม งบประมาณเงินอุดหนุนวิจัยจากเงินรายได้วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- เจิมขวัญ รัชชานติ. (2568). การจัดทำแผนการตลาดออนไลน์เชิงรุกและการจัดการตราสินค้า “ภูมิไทย” เพื่อส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *Lanna Academic Journal of Social Science*, 2(1), 13-28.
- อนรรตน์ พรหมฤทธิ์, จิรายุ ทรัพย์สิน, วันชัย สุขตาม, สิริพัฒน์ ลาภจิตร, ศศิธร ศูนย์กลาง, นพฤทธิ์ จิตรสายธาร, ชัย สมรภูมิ, วิเชียร พรหมแก้ว และ อธิมาตย์ เพิ่มพูน. (2568). แนวทางการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน. *วารสารวันม่วงแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 43-54.
- เนรมิตร ปานแดง, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ และภาสกร ดอกจันทร์. (2567). การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจของชุมชน ตำบลหนองตม อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(4), 23-36.
- พิมพ์กมล เกษแก้ว ธนกร ปักษา และพรรณวิมล โกศโยดม. (2567). การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตกาแฟ จังหวัดชุมพร. *วารสารศิลปะการ จัดการ*, 8(3), 98-110.
- พัชรภรณ์ ตาละลักษมณ์ อรนัฏดา ชินศรี และธีราพร ทองปัญญา. (2562). ทูทางสังคมกับการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสกุลช่างเมืองเพชรของเยาวชนกลุ่มลูกหว้าจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารพัฒนาสังคม*, 21(2), 28-24.
- นงนุช ศรีสุข. (2563). ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อ การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวบ้านจิก อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. *วารสารสหวิทยาการ*, 17(2), 78-101.
- ศรวิทย์ สมสวัสดิ์. (2567). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดน่าน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 18(3), 62-77.
- ศศิชา หมดมลทิล. (2562). *ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสู่ความยั่งยืน*. สืบค้นจาก https://www.gsbresearch.or.th/wpcontent/uploads/2019/10/GR_report_travel_detail.pdf.
- สริตารัญญ์ เจริญภักดี. (2568). *ประธานกลุ่ม*. สัมภาษณ์. วันที่ 23 มกราคม 2568.
- สุพาตา สิริภักดา. (2566). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลไม้บ้านยาวี จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารสังคมศาสตร์*, 26(1), 89-104.
- สุนิตย์ เหมนิล. (2564). ทูทางสังคมกับการประกอบสร้างวิสาหกิจชุมชนกรณีกลุ่มประมงดอนแก้ว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. *วารสารพัฒนาสังคม*, 23(1), 118-142.

สุภณิดา พวงผกา และธัชกร ธิติลักษณ์. (2566). การปฏิบัติการของทุนทางสังคมในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ*, 6(2), 345-365.

Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Tradition in Modern Italy*. New Jersey:
Princeton University Press.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of
criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49–60.

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย
(SMART Goals): กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
Guidelines for School Administration to Achieve Expected Results
According to SMART Goals: A case study of the Banglamung School
Group 3 Under the Chonburi Primary Educational Service
Area Office 3

กรองกาญจน์ ชูฤทธิ์^{1*} และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ²
Krongkarn Churit^{1*} and Piyanart Boonmepipit²

^{1*} นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก

² รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก

^{1*} Master's Degree Student, Educational Administration, Kirik University

² Assoc. Prof. Dr., Department of Educational Administration, Kirik University

*Corresponding Author; krongkarn.churit@gmail.com

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) 2) หาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) และ 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากกลุ่มตัวอย่าง 161 คน คือ ผู้บริหาร และครูในกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม และใช้สถิติพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการกำหนดเป้าหมายวางแผน และดำเนินงานด้านวิชาการ 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการกำหนดเป้าหมายวางแผน และดำเนินงานด้านการบริหารงานงบประมาณ และ 3) การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูและนักเรียน สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, ผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย SMART Goals, แนวทางการบริหารสถานศึกษา, การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม

ABSTRACT

This independent study aimed to 1) Study the current and desired conditions of school administration to achieve the expected results according to the goals (SMART Goals), 2) find the guidelines for school administration to achieve the expected results according to the goals (SMART Goals), and 3) Evaluate the suitability and feasibility of Bang Lamung School Group, under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3, from a sample of 161 people, namely, administrators and teachers in Bang Lamung School Group 3, under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3. The tool was a questionnaire. Descriptive statistics for data analysis included frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation.

The study results found that the current state of educational administration was at a high level, the desired state was at the highest level, and the guidelines for educational administration to achieve the expected results according to the goals (SMART Goals) consisted of 1) promoting the participation of teachers, personnel, students, parents, and communities in setting goals, planning, and carrying out academic operations; 2) promoting the participation of teachers, personnel, students, parents, and communities in setting goals, planning, and carrying out budget administration; and 3) promoting a culture of lifelong learning for teachers and students, supporting the exchange of knowledge, and creating a learning community.

Keywords: Educational Administration, Expected Results According to SMART Goals, Educational Administration Guidelines, Participatory Promotion

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือหลักและเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างแท้จริง เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้าง ความรู้ ทักษะ ทศนคติ และ คุณธรรม ที่จำเป็นต่อการเติบโตของบุคคลและสังคมโดยรวม ซึ่งการพัฒนาประเทศในด้านสังคมและเศรษฐกิจจำเป็นต้องพึ่งพาศักยภาพของประชากรในประเทศ ในทางกลับกันปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ธรรมชาติหรือคุณค่าที่สังคมนั้นยึดถือก็ส่งผลต่อระบบการศึกษาทุกระดับแตกต่างกันไป (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2567) แต่การจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกบริบทก็ต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายที่หลากหลาย ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักและหาทางแก้ไข เพื่อให้การศึกษาสามารถทำหน้าที่ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเต็มศักยภาพ การศึกษาช่วยให้บุคคลได้รับความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตและการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันการจัดการศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การคิดเชิงวิพากษ์ การสร้างสรรค์ และการปรับตัวที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมสามารถช่วยลดช่องว่างทางสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้ทุกคนมีโอกาสนในการพัฒนาตนเองและยกระดับคุณภาพชีวิต เห็นได้ว่าสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายด้านคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาบุคลากร การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้หรือการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

อย่างไรก็ตาม การบริหารสถานศึกษาในประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ ซึ่งส่งผลให้การบรรลุผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมายในอนาคตเป็นเรื่องที่ท้าทาย ปัญหาที่พบได้บ่อยมีดังนี้ เช่น การขาดความชัดเจนในวิสัยทัศน์และพันธกิจ ตามแนวคิดของพระมหาประยูร อีรวโร (ตระการ) (2565) ได้เสนอว่า วิสัยทัศน์ของ

ผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในการบริหารองค์กรที่มีพลังและสร้างแรงบันดาลใจให้คนในองค์กรสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ให้ทันสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงถอดรหัสความคิดจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม สามารถวัดผลได้ตรงตามเป้าหมาย และยังมีปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร การบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ การขาดการพัฒนาบุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องน้อย การปรับปรุงและพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงช้า ระบบการประเมินผลที่ไม่เหมาะสมการจัดการทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วัฒนธรรมองค์กรที่ไม่เข้มแข็ง เช่นเดียวกับแนวคิดของลัทธิดีดี ลาภอุดมการณ์ (2566) ได้เสนอว่า คุณภาพการศึกษาไทยแย่ลงทุกปี ซึ่งผลการทดสอบคุณภาพการศึกษาของไทยในช่วงที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าไทย ใช้เงินมากขึ้นกับการศึกษา จำนวนนักเรียนน้อยลง แต่คุณภาพยังพัฒนาไม่ถึงที่สุด เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการขับเคลื่อน พัฒนาและส่งเสริมการศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนและผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน การบริหารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้เป็นหนึ่งในวิธีการบริหารที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยให้สามารถประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงการบริหารได้ตามสถานการณ์ ซึ่งหนึ่งในเครื่องมือสำคัญของการบริหารสมัยใหม่ คือ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของ SMART Goals (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound) โดยการใช้ SMART Goals ช่วยให้สถานศึกษามีแนวทางในการบริหารที่เป็นระบบและสามารถประเมินความก้าวหน้าได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสามารถปรับปรุงพัฒนาได้ตามสถานการณ์จริง (Doran, 1981)

กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งต้องการแรงงานคุณภาพสูงและระบบการศึกษาที่สามารถพัฒนาทักษะผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาที่สามารถบรรลุเป้าหมายอย่าง SMART จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ได้กำหนดทิศทางการจัดการศึกษา “5G สู่เขตพื้นที่นวัตกรรม” โดยมีหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญ คือ G3 : Great School ที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนให้มีมาตรฐาน ระบบประกันคุณภาพที่ชัดเจน และการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อสร้างผลลัพธ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพและยั่งยืน

จากความเป็นมาและความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมายที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนพัฒนาการบริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรลุผลลัพธ์ที่คาดหวังและยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และตอบสนองต่อเป้าหมายการจัดการศึกษา “5G สู่เขตพื้นที่นวัตกรรม” ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 หน่วยงานต้นสังกัด โดย G3 : Great School กล่าวถึง โรงเรียนดีมีมาตรฐาน ซึ่งหมายถึง สถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี ระบบประกันคุณภาพการศึกษามีมาตรฐานและขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมบนพื้นฐานเขตเศรษฐกิจพิเศษ EEC

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

2. เพื่อหาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

3. เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

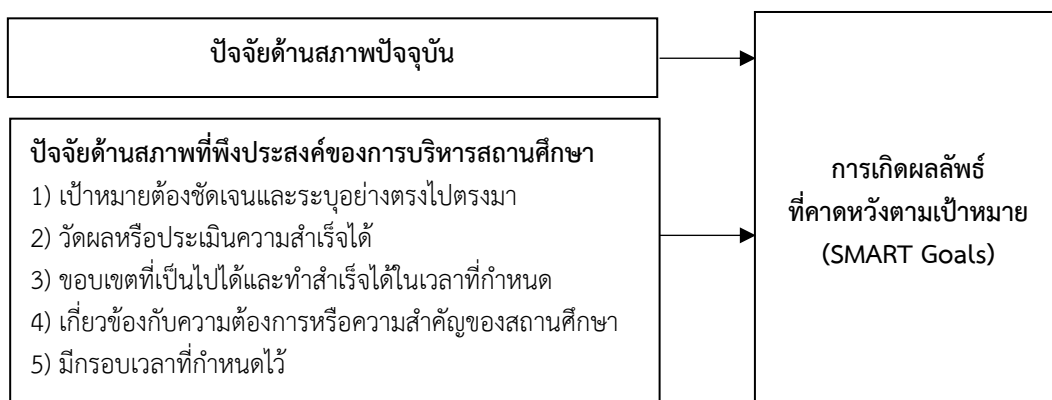
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการจัดการภายในสถานศึกษาที่เป็นระบบมีความสำคัญ โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณธรรม ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารเพื่อบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง หนึ่งในเครื่องมือสำคัญของการบริหารสมัยใหม่ คือ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของ SMART Goals แนวคิดของ Doran (1981) กล่าวว่า SMART Goals เป็นวิธีการในการตั้งเป้าหมายที่ช่วยให้การกำหนดเป้าหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบความสำเร็จได้ในแต่ละขั้นตอน และได้กลายเป็นเครื่องมือที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการบริหารจัดการทั้งในองค์กรธุรกิจและการศึกษา

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของ SMART Goal ไว้หลายประการดังเช่น แนวคิดของ Locke and Latham (2002) เสนอว่า การตั้งเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงและท้าทายจะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ โดยเป้าหมายมีผลต่อพฤติกรรมใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การตั้งเป้าหมายที่เน้นความพยายามไปยังสิ่งที่สำคัญ 2) การตั้งเป้าหมายเพื่อเพิ่มระดับความพยายาม 3) การตั้งเป้าหมายเพื่อทำให้อดทนและไม่ยอมแพ้ง่าย และ 4) การตั้งเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้พัฒนาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมาย งานวิจัยของเรื่องโรจน์ พูนผล (2567) กล่าวถึง SMART Goal ว่าเป็นแนวคิดของกรอบการตั้งเป้าหมายสามารถทำงานภายใต้เป้าหมายดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการติดตามผลได้ชัดเจนว่าการทำงานตอบสนองต่อเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ โดยมีองค์ประกอบหลัก 5 ข้อ ได้แก่ (1) S - Specific (เฉพาะเจาะจง) คือ เป้าหมายต้องชัดเจนและเจาะจง (2) M - Measurable (วัดผลได้) เป้าหมายต้องสามารถวัดความก้าวหน้าและผลลัพธ์ได้ (3) A - Achievable (ทำได้จริง) เป้าหมายต้องมีความเป็นไปได้ในระดับที่เหมาะสม (4) R - Relevant (สอดคล้อง) เป้าหมายต้องสอดคล้องกับเป้าหมายระยะยาวและวิสัยทัศน์ขององค์กร และ (5) T - Time-bound (มีกำหนดเวลา) เป้าหมายต้องมีกรอบเวลาที่ชัดเจนในการบรรลุ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยใช้กรอบแนวคิดที่อิงจากทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาและทฤษฎี SMART Goals ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 315 คน จาก 7 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 175 คน จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้เพียง จำนวน 161 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92 ของขนาดตัวอย่าง จำนวน 175 ฉบับ ยังคงอยู่ในระดับที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามเกณฑ์ของบุญธรรม กิจปรีดาภิสุทธิ์ (2550) ที่เสนอว่า ถ้าต่ำกว่าร้อยละ 80 ไม่สามารถใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ควรเก็บข้อมูลเพิ่มเติมหรือปรับปรุงเครื่องมือก่อนใช้งานจริง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามมี 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 โดยใช้มาตรวัดแบบกลุ่ม Nominal Scale ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาที่มีความเชื่อมโยงต่อการเกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) แบบอัตราส่วน Ratio Scale และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ตอนที่ 2 แบบประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 1 ฉบับ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) จำนวน 3 คน พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 และนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูจำนวนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่าค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการทำหนังสือไปทั้งผู้บริหารของกลุ่มเพื่อขออนุญาตตอบแบบสอบถามด้วยความสมัครใจและเก็บข้อมูลผ่านกลุ่ม Line ของผู้บริหารและครูของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยใช้เวลา 1 เดือน เป็นการสุ่มแบบเจาะจง และได้รับกลับคืนมา จำนวน 161 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92 เพื่อนำสู่การแปรผลการวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนาเพื่อการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 จำนวน 161 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และค่าร้อยละผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	122	75.78
ปริญญาโท	39	24.22
รวม	161	100.00
ตำแหน่ง		
ผู้อำนวยการสถานศึกษา	7	4.35
รองผู้อำนวยการสถานศึกษา	9	5.59
ข้าราชการครู	145	90.06
รวม	161	100.00
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	70	43.48
5 – 10 ปี	62	38.51
มากกว่า 10 ปี	29	18.01
รวม	161	100.00

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 161 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 75.78) ตำแหน่งข้าราชการครูมากที่สุด (ร้อยละ 90.06) และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ต่ำกว่า 5 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 43.48) ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals)

การบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals)	สภาพปัจจุบัน			ลำดับ	สภาพที่พึงประสงค์			ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1) เป้าหมายต้องชัดเจนและระบุอย่าง ตรงไปตรงมา	4.26	0.64	มาก	1	4.75	0.83	มากที่สุด	5
2) วัดผลหรือประเมินความสำเร็จได้	4.20	0.83	มาก	2	4.76	0.54	มากที่สุด	3
3) ขอบเขตที่เป็นไปได้และทำสำเร็จได้ใน เวลาที่กำหนด	4.00	0.73	มาก	2	4.76	0.63	มากที่สุด	4
4) เกี่ยวข้องกับความต้องการหรือ ความสำคัญของสถานศึกษา	4.31	0.61	มาก	5	4.77	0.64	มากที่สุด	1
5) มีกรอบเวลาที่กำหนดไว้	4.33	0.52	มาก	4	4.77	0.72	มากที่สุด	2
รวม	4.22	0.66	มาก		4.76	0.67	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D.= 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ มีกรอบเวลาที่กำหนดไว้ ($\bar{X} = 4.33$, S.D.= 0.52) เกี่ยวข้องกับความต้องการหรือความสำคัญของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.31$, S.D.=0.61) เป้าหมายต้องชัดเจนและระบุอย่างตรงไปตรงมา ($\bar{X} = 4.26$, S.D.=0.64) วัดผลหรือประเมินความสำเร็จได้ ($\bar{X} = 4.20$, S.D.=0.83) และขอบเขตที่เป็นไปได้และทำสำเร็จได้ในเวลาที่กำหนด ($\bar{X} = 4.00$, S.D.=0.73) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D.= 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ เกี่ยวข้องกับความต้องการหรือความสำคัญของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.77$, S.D.= 0.64) มีกรอบเวลาที่กำหนดไว้ ($\bar{X} = 4.77$, S.D.= 0.72) วัดผลหรือประเมินความสำเร็จได้ ($\bar{X} = 4.76$, S.D.= 0.54) ขอบเขตที่เป็นไปได้และทำสำเร็จได้ในเวลาที่กำหนด ($\bar{X} = 4.76$, S.D.= 0.63) และเป้าหมายต้องชัดเจนและระบุอย่างตรงไปตรงมา ($\bar{X} = 4.75$, S.D.= 0.83) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีรายละเอียดดัง ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

แนวทาง	วิธีการดำเนินงาน
แนวทางที่ 1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และดำเนินงานด้านวิชาการ	- กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและมุ่งเน้นด้านวิชาการที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และบริบทของสถานศึกษา - สร้างช่องทางการสื่อสารในการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนสามารถวัดผลความก้าวหน้าของเป้าหมายเชิงวิชาการได้อย่างเป็นรูปธรรม - จัดให้มีระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านวิชาการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้
แนวทางที่ 2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และดำเนินงานด้านการบริหารงานงบประมาณ	- กำหนดและจัดทำแผนการพัฒนาคูอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ วิธีการสอน เทคโนโลยี และการวัดประเมินผล - จัดหาเทคโนโลยีเครื่องมือและวิธีการวัดผลที่หลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะของเป้าหมายกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้

แนวทาง	วิธีการดำเนินงาน
	3. สร้างบรรยากาศในการกำกับติดตามการใช้งบประมาณด้วยเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับเป้าหมายการดำเนินงาน
แนวทางที่ 3 ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูและนักเรียน สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้	1. พัฒนาการใช้เครื่องมือและวิธีการวัดผลที่หลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะของเป้าหมายกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ 2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาด้านวิชาการที่ตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสในยุคปัจจุบัน เช่น ทักษะดิจิทัล ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3. จัดหางบประมาณในการพัฒนาบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาด้วยการใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสาน

ตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากผู้เชี่ยวชาญ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
แนวทางที่ 1						
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และดำเนินงานด้านวิชาการ	4.56	0.53	มากที่สุด	4.00	0.71	มาก
วิธีการดำเนินการ						
1.1 กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและมุ่งเน้นด้านวิชาการที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และบริบทของสถานศึกษา	4.56	0.53	มากที่สุด	4.22	0.83	มาก
1.2 สร้างช่องทางการสื่อสารในการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนสามารถวัดผลความก้าวหน้าของเป้าหมายเชิงวิชาการได้อย่างเป็นรูปธรรม	4.67	0.50	มากที่สุด	4.22	0.83	มาก
1.3 จัดให้มีระบบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านวิชาการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้	4.56	0.53	มากที่สุด	4.33	0.87	มาก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
แนวทางที่ 2						
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการกำหนด เป้าหมาย วางแผน และดำเนินงานด้านการ บริหารงานงบประมาณ	4.56	0.53	มากที่สุด	4.11	0.78	มาก
วิธีการดำเนินการ						
2.1 กำหนดและจัดทำแผนการพัฒนารูปแบบ ต่อเนื่อง ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ วิธีการสอน เทคโนโลยี และการวัดประเมินผล	4.67	0.50	มากที่สุด	4.33	0.71	มาก
2.2 จัดหาเทคโนโลยีเครื่องมือและวิธีการวัดผลที่ หลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะของ เป้าหมายกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้	4.56	0.53	มากที่สุด	4.22	0.83	มาก
2.3 สร้างบรรยากาศในการกำกับติดตามการใช้ งบประมาณด้วยเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับ เป้าหมายการดำเนินงาน	4.56	0.53	มากที่สุด	4.00	0.87	มาก
แนวทางที่ 3						
การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ ครูและนักเรียน สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้	4.78	0.44	มากที่สุด	4.11	0.78	มาก
วิธีการดำเนินงาน						
3.1 พัฒนาการใช้เครื่องมือและวิธีการวัดผลที่ หลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะของ เป้าหมายกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้	4.56	0.53	มากที่สุด	4.11	0.78	มาก
3.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาด้าน วิชาการที่ตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาส ในยุคปัจจุบัน เช่น ทักษะดิจิทัล ทักษะการ เรียนรู้ตลอดชีวิต	4.56	0.53	มากที่สุด	4.00	0.71	มาก
3.3 จัดทำงบประมาณในการพัฒนาบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาด้วยการ ใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสาน	4.56	0.53	มากที่สุด	4.22	0.67	มาก
รวม	4.59	0.52	มากที่สุด	4.16	0.78	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละ สรุปลงได้ดังนี้

1. ความเหมาะสมของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปความเหมาะสม ดังนี้

1.1 ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการกำหนด เป้าหมาย วางแผน และดำเนินงานด้านวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการกำหนด เป้าหมาย วางแผน และดำเนินงานด้านการบริหารงานงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ด้านส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูและนักเรียน สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปความเป็นไปได้ ดังนี้

2.1 ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการกำหนด เป้าหมาย วางแผน และดำเนินงานด้านวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการกำหนด เป้าหมาย วางแผน และดำเนินงานด้านการบริหารงานงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูและนักเรียน สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะสภาพปัจจุบันของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน มีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู บุคลากร และชุมชน ที่เป็นไปอย่างราบรื่น และมีระบบการประเมินผลที่ชัดเจน ช่วยติดตามความก้าวหน้าของสถานศึกษาได้ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรบางส่วน เช่น งบประมาณและการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fayol (1916) ที่ระบุว่า การจัดการองค์การอย่างมีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การบังคับบัญชา และการควบคุม ซึ่งพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้ในระดับที่ดี

2. สภาพที่พึงประสงค์ของทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าควรมีการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการที่โปร่งใส และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การบริหารงบประมาณ และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และความต้องการในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะด้านเทคโนโลยีและการคิดวิเคราะห์ การใช้ SMART Goals จึงเป็นเครื่องมือในการกำหนดเป้าหมายระยะยาวที่เน้นความเกี่ยวข้อง (Relevant) และมีกรอบเวลา (Time-bound) สอดคล้องกับแนวคิดของ Doran (1981) เกี่ยวกับ SMART Goals ที่ระบุว่าเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพต้องชัดเจน วัดผลได้ ทำได้จริง เกี่ยวข้องกับบริบทของสถานศึกษาและมีกรอบเวลา

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) ของกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เนื่องจากสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดและองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความเกี่ยวข้องกับความต้องการหรือความสำคัญของสถานศึกษา (Relevant) จึงนำมาซึ่งการกำหนดแนวทางหลักที่ 1 คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และดำเนินงานด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับสุนัทรุ่งอรุณแสงทอง (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ

2) การจัดการเชิงคุณภาพด้านวิชาการ 3) การจัดระบบการเงินและการจัดสรรทรัพยากร 4) การส่งเสริมบุคลากรเพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ 5) การบริหารด้านความสัมพันธ์ชุมชน 2) ผลการยืนยันองค์ประกอบประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าองค์ประกอบมีความถูกต้องเหมาะสม ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ สำหรับแนวทางหลักที่ 2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูบุคลากร ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และดำเนินงานด้านการบริหารงานงบประมาณ เนื่องจากผลของสภาพที่พึงประสงค์ในองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมา คือ การมีกรอบเวลาในการทำใหสำเร็จ (Time-bound) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการทรัพยากรทางการเงินอย่างเป็นระบบและโปร่งใส ที่ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่นตามกรอบเวลา

สอดคล้องกับแนวคิดของสัมมา รณิธย์ (2560) ว่าการบริหารงบประมาณที่เน้นการมีส่วนร่วมสามารถลดปัญหาการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เหมาะสม และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาได้ นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ยังระบุว่าการจัดทำแผนงบประมาณที่ชัดเจนและโปร่งใส โดยดึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม จะช่วยสร้างความไว้วางใจและเพิ่มความมีประสิทธิภาพในกระบวนการบริหารงบประมาณและแนวทางหลักที่ 3 คือ การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูและนักเรียน สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีสภาพที่พึงประสงค์ในองค์ประกอบของผลลัพธ์ที่คาดหวังตามเป้าหมาย (SMART Goals) พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมา คือ ด้านการวัดผลหรือประเมินความสำเร็จได้ (Measurable) และอยู่ในขอบเขตที่เป็นไปได้และทำได้สำเร็จได้ในเวลาที่กำหนด (Achievable) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจำเป็นต้องมีเป้าหมายที่จับต้องได้และวิธีการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ครูและนักเรียนสามารถปรับตัวได้ทันกับสถานการณ์และสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1.1) การบริหารจัดการ (1.2) การจัดการเชิงคุณภาพด้านวิชาการ (1.3) การจัดระบบการเงินและระดมทรัพยากร (1.4) การส่งเสริมบุคลากรเพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (1.5) การบริหารด้านความสัมพันธ์ชุมชน และ 2) ผลการยืนยันองค์ประกอบประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ และยังระบุว่าการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ช่วยเพิ่มศักยภาพของครูและนักเรียน โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ในกลุ่มนักการศึกษาและผู้เรียนนำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับครู

1.1.1 เพิ่มความรู้และทักษะเกี่ยวกับ SMART Goals ผ่านการอบรมหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1.1.2 สร้างแผนการสอนที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ เช่น การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ในแต่ละบทเรียนที่สอดคล้องกับกรอบ SMART Goals

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1.2.1 สนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาและแผนพัฒนายาว

1.2.2 ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

1.3 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานต้นสังกัด เช่น เขตพื้นที่การศึกษา

1.3.1 จัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับ SMART Goals ให้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดเพื่อยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษา

1.3.2 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมให้คำแนะนำหรือปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สามารถบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามหลัก SMART Goals ขยายไปยังกลุ่มโรงเรียนหรือระดับเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและเพิ่มพื้นที่ให้มีความครอบคลุมมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *กฎกระทรวงกำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบ พ.ศ. 2555* (ประกาศ ณ วันที่ 14 พฤศจิกายน 2555). ราชกิจจานุเบกษา, 129(106 ก).
- บุญธรรม กิจปรีดาปริสุทธิ์. (2550). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาฯ.
- พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ). (2565). วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 3(1), 1-10.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2567). *การพัฒนาการศึกษาและกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ของประเทศไทย*. สืบค้นจาก https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2025/07/2024_11_STD_660202.pdf
- เรืองโรจน์ พูนผล. (2567). *SMART Goal เทคนิคการตั้งเป้าหมายที่ทำงานและใช้ได้จริง*. สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2568. จาก <https://www.disruptignite.com/blog/smart-goal#section1>.
- ลัทธิตต์ ลาภอุดมการณ์. (2566). *ทำไมคุณภาพการศึกษาไทยแย่ลงทุกปี*. กรุงเทพฯ: ธนาครเกียรติ์นาคิน.
- สัมมา รัตนชัย. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. (2567). *ข้อมูลบุคลากร*. สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2568. จาก <https://chonburiarea3.go.th/personnel-information/>
- สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง และสงวน อินทร์รักษ์. (2561). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร). นครปฐม.
- Doran, G. T. (1981). There's a SMART way to write management's goals and objectives. *Management Review*, 70(11), 35-36.
- Fayol, H. (1916). *General and Industrial Management*. Institute of Electrical and Electronics Engineering, Paris.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970) Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey. *American Psychologist*, 57(9), 705-717.

**รูปแบบการส่งเสริมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม
ภายใต้แนวคิดผลิตภัณฑ์ลำปางแบรนด์**
**Model for Promoting Community Product Entrepreneurs to Social
Enterprises under the Concept of Lampang Brand Products**

ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช^{1*}, เนตรดาว หลวงใหญ่¹, อัจฉรา เมฆสุวรรณ¹, อัญธิชา รุ่งแสง²

เกศนีย์ สัตตรัตนขจร¹ และสนธิญา สุวรรณราช²

Kajohnsak Wongworach^{1*}, Natedao Luangyei¹, Atchara Meksuwan¹, Anthicha Rungsang²,
Ketsanee Sattarattanakhachon¹, and Sonthiya Suwannaraj²

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

*Corresponding Author; Aj.Koorpai@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอรูปแบบการส่งเสริมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จังหวัดลำปาง และ 2) นำเสนอแพลตฟอร์มการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปางเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จังหวัดลำปาง ชมรม/สมาคมผู้ประกอบการในจังหวัดลำปาง และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จังหวัดลำปางรวมจำนวน 50 ตัวอย่าง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการส่งเสริมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญคือ 1) การทบทวนจุดมุ่งหมายธุรกิจของตนเอง 2) การประเมินศักยภาพการประกอบการ 3) ปรับมุมมองสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม และ 4) เปลี่ยนบทบาทจากธุรกิจสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม ส่วนแพลตฟอร์มการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง แพลตฟอร์มมีองค์ประกอบของภาพ 3 มิติที่ผู้บริโภคสามารถสร้างประสบการณ์ร่วมกับการเลือกซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ และมีการให้รายละเอียดที่ครบถ้วนผ่านการนำเสนอภาพเสมือนจริง เพื่อสร้างการรับรู้และการเข้าถึงสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดลำปางแบรนด์

คำสำคัญ : การพัฒนาผู้ประกอบการ, ศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน, ลำปางแบรนด์, วิสาหกิจเพื่อสังคม, แพลตฟอร์มการตลาด

ABSTRACT

This research aims to (1) present a model for promoting community product manufacturers in Lampang province to become social enterprises. and (2) propose a marketing platform for community products in Lampang province. This is qualitative research that targets a

specific group, including community enterprise entrepreneurs, representatives from government agencies in Lampang province, associations/business associations in Lampang province, and representatives from government agencies in Lampang province, totaling 50 samples. The study utilized semi-structured interviews and focus group discussions as tools for data collection and analysis, employing content analysis.

The research findings indicate that the model for promoting community product manufacturers to become social enterprises in Lampang province consists of four key components 1) Reviewing their business objectives 2) assessing their business potential 3) shifting their perspective towards becoming a social enterprise and 4) transitioning their role from a business to a social enterprise. The marketing platform for community products in Lampang province is a platform that incorporates 3D images, allowing consumers to create a purchasing experience through online systems. And detailed information is provided through virtual reality images presentations to enhance awareness and accessibility for community products under the "Lampang Brand" concept.

Keyword: Entrepreneurial Development, Community Product Potential, Lampang Brand, Social Enterprise, Marketing Platform

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศในโลกที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนในประเทศในมิติต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสุขภาพรวมทั้งด้านความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป ซึ่งผลกระทบดังกล่าวส่งผลกระทบในลักษณะโดมิโนเอฟเฟกต์ กล่าวคือ ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งทีนำไปสู่อีกหลายๆ ปัจจัย เช่น ผลกระทบของการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อความหวาดกลัวของประชาชน หรือแม้กระทั่งการออกมาตรการหรือนโยบายต่างๆ ของภาครัฐที่นำไปสู่การจำกัดการเดินทางและการงดเว้นการประกอบกิจการต่างๆ อันนำไปสู่ผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจในครัวเรือนของประชาชนหรือแม้กระทั่งผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศที่สะท้อนได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของปี พ.ศ 2563 หดตัวสูงถึงร้อยละ 6.1 รวมทั้งมูลค่าการส่งออกของไทยทั้งปีพ.ศ 2563 หดตัวลงร้อยละ 6 ซึ่งต่ำสุดในรอบกว่า 10 ปี นับตั้งแต่วิกฤต hamburger ในปี พ.ศ 2552 (โสภิต นาสืบ, 2564)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของประชาชน การประกอบกิจการของภาคธุรกิจ และการดำรงชีวิตของประชาชนด้วยความจำเป็นของการใช้ปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตต่างได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้รัฐบาลต้องดำเนินการในการแก้ปัญหาในมิติต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงถึงมาตรการการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตลอดจนการลดภาระทางภาษี มาตรการเยียวยากลุ่มเปราะบาง ผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และการแจกเงินช่วยเหลือแรงงานและลูกจ้างสถานประกอบการที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงผู้ประกอบการอาชีพอิสระที่ไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคมการเยียวยาและชดเชยให้แก่ประชาชน เกษตรกรและผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบ การสนับสนุนค่าอาหารบุตรของแรงงานที่มีรายต่ำ การลดอัตราเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมสำหรับนายจ้างและลูกจ้างเป็นมาตรการหนึ่งในหลาย ๆ มาตรการที่รัฐบาลดำเนินการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงที่มีการระบาดของ COVID-19 (สำนักงานผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2563)

เมื่อพิจารณาในระดับจังหวัด โดยเฉพาะพื้นที่ในจังหวัดลำปาง ด้านเศรษฐกิจภายในจังหวัด และด้านแรงงาน การว่างงานที่เกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 นั้น สำนักงานคลังจังหวัดลำปางได้ประเมินภาวะเศรษฐกิจจังหวัดลำปางเมื่อปี พ.ศ. 2563 คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจภายในจังหวัดหดตัวร้อยละ 7.9 โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการใช้จ่าย (อุปสงค์) การบริโภคภาคเอกชน การลงทุนภาคเอกชน การผลิตภาคอุตสาหกรรม และบริการมีการหดตัวมากที่สุดตามลำดับ และยังคงหดตัวต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2564 เนื่องจากเศรษฐกิจภายในจังหวัดยังชะลอตัวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 รวมทั้งอัตราการจ้างงานในช่วงปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมามีทั้งภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรยังมีสัดส่วนลดลง (สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง, 2563) ภายใต้แนวทางและนโยบายการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 รัฐบาลได้ดำเนินการและขับเคลื่อนกิจกรรม โครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับนโยบายจากรัฐบาลผ่านกระทรวงต่าง ๆ และระดับปฏิบัติการลงมายังหน่วยงานปฏิบัติการในระดับพื้นที่ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม โดยผ่านโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ หรือโครงการมหาวิทยาลัยสร้างรากแก้วให้ประเทศ (University to Tambon; U2T) ที่เชื่อมโยงความรู้จากมหาวิทยาลัยเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตของคนในตำบล โดยเน้นการสร้างงาน พื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากและส่งเสริมศักยภาพของท้องถิ่นในระยะยาวเป็นหนึ่งในโครงการที่ขับเคลื่อน เพื่อแก้ปัญหาความยากลำบากต่าง ๆ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 อีกทั้งยังเป็นโครงการหนึ่งที่ทำให้เกิดให้เกิดการพัฒนาตามปัญหาและความต้องการของชุมชนที่มีเป้าหมายสำคัญที่มุ่งให้เกิดการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ตอบสนองต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ และเกิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564)

แต่ทว่าภายหลังจากการดำเนินโครงการ U2T ไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทำให้เกิดผลลัพธ์ของการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จำนวนมากและโครงการได้ดำเนินการเพียงระยะสั้น ๆ ตามมาตรการเร่งด่วนของรัฐบาลเท่านั้นและยังไม่สามารถประเมินประสิทธิผลถึงการตอบสนองความต้องการของการตลาดในระยะยาวได้ หรือแม้กระทั่งบางผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีศักยภาพมากพอที่สามารถทำการตลาดได้ก็จริง แต่ยังคงมีปัญหาด้านการสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินงานทางการตลาด รวมถึงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างการรับรู้ทางการตลาด พร้อมกันนี้การที่ผู้ประกอบการภายในชุมชนบางพื้นที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ รวมทั้งมีการบูรณาการทุนทางทรัพยากรในชุมชนที่สามารถนำมาพัฒนาและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้แก่ชุมชน สามารถต่อยอดและยกระดับเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE) ได้แต่ทว่ายังไม่มีการส่งเสริมและพัฒนากิจการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในชุมชนในจังหวัดลำปางได้อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เป็นสถาบันการศึกษาในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยภายในท้องถิ่นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก และสามารถบูรณาการองค์ความรู้เครือข่ายและหน่วยงานต่าง ๆ ภายในจังหวัด รวมทั้งการนำผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งจากโครงการวิจัย การบริการวิชาการมาขยายผลหรือต่อยอดให้เกิดประโยชน์ เพื่อสร้างหน่วยธุรกิจในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอาชีพหรือผู้ประกอบการสามารถขับเคลื่อนและพัฒนากิจการดำเนินงาน โดยนำผลิตภัณฑ์ชุมชนมาพัฒนาภายใต้ตราสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง รวมทั้งการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการคัดสรรผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้ามาดำเนินการด้านการเสริมสร้างการตลาดแบบบูรณาการทั้งการสื่อสารการตลาดเพื่อสังคม การตลาดออนไลน์ การตลาดออฟไลน์ กิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการตลาด ภายหลังจากสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งการประกอบการจำเป็นต้องมีการปรับตัวและรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้การใช้แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมในการรองรับการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจังหวัดลำปาง
2. เพื่อนำเสนอแพลตฟอร์มการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการดำเนินการในรอบของลำปางแบรนด์ วิสาหกิจเพื่อสังคมและการสื่อสารการตลาดดิจิทัล

2. ขอบเขตประชากร

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

2.1 กลุ่มภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมผู้ประกอบการทางสังคม โดยได้ทำการคัดเลือก ด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วยตัวแทนจากพาณิชย์จังหวัด ตัวแทนจากหอการค้า ตัวแทนจากพัฒนาชุมชนลำปาง ตัวแทนจากอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง ตัวแทนจากสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องในจังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน

2.2 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มอาชีพที่อยู่ในพื้นที่การปฏิบัติงานภายใต้โครงการ U2T ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง รวมทั้งผู้ประกอบการที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่โครงการ U2T แต่ได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางได้มีการส่งเสริมหรือพัฒนา จำนวน 30 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

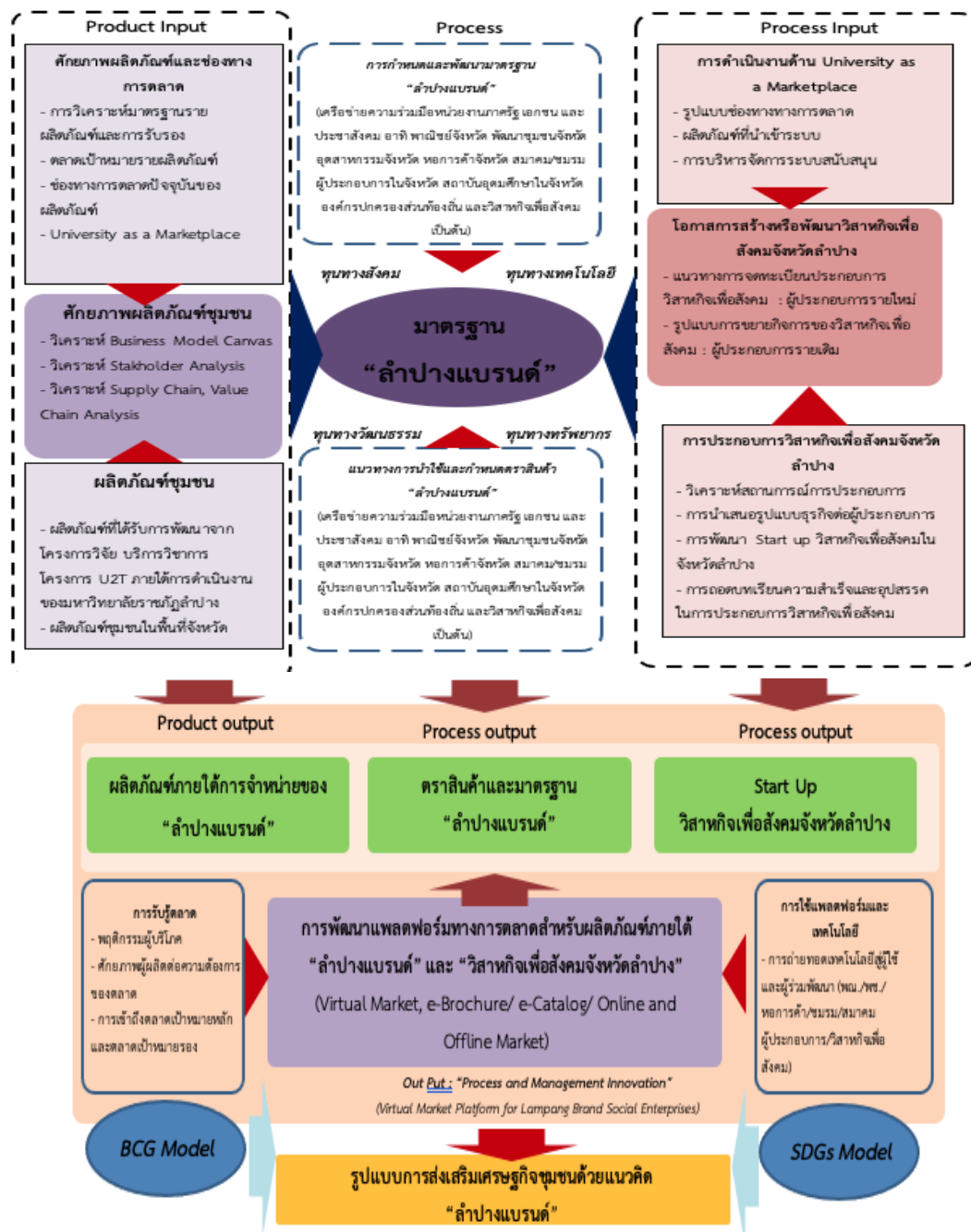
งานวิจัยครั้งนี้ ใช้พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ จังหวัดลำปาง

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาโครงการ 1 ปี ตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 สิ้นสุด 30 กันยายน พ.ศ. 2566

กรอบแนวคิดการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคมในการเชื่อมโยงกระบวนการดำเนินงานการวิจัย ภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีการดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลต่าง ๆ หรือตัวแทนหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 50 คน ซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 30 คน และ 2) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (Cohen & Manion, 1989) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนต้องเป็นกลุ่ม

ที่เคยร่วมดำเนินโครงการ U2T กับมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และพร้อมเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยตลอดโครงการ ส่วนหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดลำปาง ต้องเป็นหน่วยงาน Function ที่มีหน้าที่หรือบทบาทในการส่งเสริมพัฒนา หรือสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือเป็นกรรมการในกิจกรรมลำปางแบรนด์ที่แต่งตั้ง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดลำปางในช่วงที่ผ่านมา

เครื่องมือและเทคนิคการวิจัย การดำเนินการวิจัยนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัย ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย รวมทั้งใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย การสังเกตการณ์ การจัดเสวนากลุ่มย่อย และการสืบค้นเชิงเอกสาร เพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ และค้นหาคำตอบตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งการจับประเด็นที่น่าสนใจเพื่อการนำเสนอในเวทีต่าง ๆ ทั้งนี้การดำเนินการใช้ เครื่องมือวิจัย คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยการตรวจสอบค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งใช้ในกระบวนการตรวจสอบ ความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน หลังจากนั้นดำเนินการปรับแก้ข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีค่าโดยรวมเท่ากับ 0.86 ซึ่งทำให้เครื่องมือมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการเก็บ ข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูลมุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและการวิเคราะห์เนื้อหา โดยกำหนดเป้าหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลตามโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมกับนำเสนอผลการวิจัย โดยจำแนกเป็นประเด็นเนื้อหาและข้อมูลต่างๆ จากการได้มาด้วยการใช้เครื่องมือวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำเสนอตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเป็นประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการส่งเสริมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จังหวัดลำปาง

1.1 การส่งเสริมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจังหวัดลำปาง ผลลัพธ์ จากการการศึกษาลักษณะของการประกอบการและผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจ ชุมชนที่สามารถพัฒนาไปสู่การประกอบการที่จดทะเบียนในรูปแบบของธุรกิจแบบนิติบุคคล และพัฒนาเพื่อนำไปสู่ การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น พบว่าแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็น วิสาหกิจเพื่อสังคม จังหวัดลำปาง มีองค์ประกอบสำคัญ ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลการพัฒนาผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม

สมรรถนะ	จุดควรปรับปรุงและพัฒนา	หัวข้อการพัฒนา
ด้านการเงิน	1. การระดมทุนร่วมกันและจัดสรรรายได้ และแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิก/ผู้ถือหุ้นอย่างเป็นธรรม 2. ความสามารถในการสรรหาจัดทำและเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบ	1. การสร้าง Mindset ในการทำธุรกิจ 2. การกำกับดูแลกิจการและภาษีอากร ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ
ด้านการตลาด	1. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ในการสร้างเครือข่ายทาง สังคม 2. ช่องทางการกระจายสินค้าทั้งออนไลน์และออฟไลน์ 3. การหาส่วนแบ่งการตลาด การวางแผน และกำหนดกิจกรรมทางการตลาดอย่าง ต่อเนื่องทุกปี	1. ทิศทางแนวโน้มการตลาดยุคใหม่ 2. การสื่อสารการตลาดและพัฒนา ช่องทางกระจายสินค้าผ่าน แพลตฟอร์ม ต่าง ๆ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สมรรถนะ	จุดควรปรับปรุงและพัฒนา	หัวข้อการพัฒนา
	4. การค้นหาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์โดยมีเป้าหมายเพื่อลูกค้ากลับมาซื้อสินค้าและบริการของท่านซ้ำและมีความจงรักภักดีต่อผลิตภัณฑ์	
ด้านการผลิต	1. การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการผลิตที่รวดเร็วสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง 2. การควบคุมและตรวจสอบและผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพสม่ำเสมอ	1. นวัตกรรมการผลิต และการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า 2. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการตลาดยุคใหม่ 3. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และมาตรฐาน อย.
ด้านการจัดการ	1. ความรู้ทักษะในด้านการวางแผนองค์กรและในด้านขีดความสามารถในการดำเนินงานของกิจการ	1. การบริหารจัดการองค์กรสู่ความยั่งยืน 2. การเป็นผู้ประกอบการทางสังคม 3. การเขียนแผนธุรกิจเพื่อสังคม

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนในแต่ละด้านในการเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยสามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาเป็น 4 ด้านคือ 4.1) ด้านการเงิน ควรมีการพัฒนาการดำเนินงาน ดังนี้ (1) การระดมทุนร่วมกันและจัดสรรรายได้และแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิก/ผู้ถือหุ้นอย่างเป็นธรรม (2) ความสามารถในการสรรหาจัดทำและเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบ 4.2) ด้านการตลาด ควรมีการพัฒนาการดำเนินงาน ดังนี้ (1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในการสร้างเครือข่ายทางสังคม (2) ช่องทางการกระจายสินค้าทั้งออนไลน์และออฟไลน์ (3) การหาส่วนแบ่งการตลาดการวางแผนและกำหนดกิจกรรมทางการตลาดอย่างต่อเนื่องทุกปี (4) การค้นหาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์เพื่อลูกค้ากลับมาซื้อสินค้าและบริการของท่านซ้ำและมีความจงรักภักดีต่อผลิตภัณฑ์ 4.3) ด้านการผลิต ควรมีการพัฒนาการดำเนินงาน ดังนี้ (1) การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการผลิตที่รวดเร็วสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่ง และ (2) การควบคุมและตรวจสอบและผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณภาพสม่ำเสมอ และ 4.4) ด้านการจัดการ ควรมีการพัฒนาการดำเนินงานในการส่งเสริมความรู้ทักษะในด้านการวางแผนองค์กรและด้านขีดความสามารถในการดำเนินงานของกิจการ

1.2 ผลการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน จากการที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย สามารถถอดองค์ความรู้ที่ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนได้รับตามหัวข้อการอบรม จำนวน 4 ประเด็นตามหัวข้อการพัฒนา ดังนี้

1) องค์ความรู้เรื่องการเป็นผู้ประกอบการทางสังคม และโอกาสในการประกอบกิจการเพื่อเข้าสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม พบว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนมีองค์ความรู้เพื่อมุ่งสู่การเป็นผู้ประกอบการ เพื่อสังคมที่ใกล้เคียงกัน แต่มีความต่างกันแค่บริบทในพื้นที่ รวมถึงมีกระบวนการผลิตและจัดจำหน่ายที่มีปัญหาในด้านการตลาด การผลิตสินค้าควรให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป แต่ในภาพรวมการประกอบกิจการยังขาดองค์ความรู้เฉพาะด้านในการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่แสดงถึงวิสัยทัศน์ มุมมองการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ กลไกทางการตลาดที่เหมาะสมกับกิจการมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองการแก้ไขปัญหาของสังคม รวมถึงขาดนายทุนที่เป็นกลางในการรับซื้อหรือสนับสนุนการประกอบกิจการให้มีรายได้ที่มั่นคงในการเป็นกลไกในการสร้างงานและอาชีพให้กับคนภายในชุมชนท้องถิ่น

2) องค์ความรู้การจัดการจัดทำแผนธุรกิจและการเข้าสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม พบว่าผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 30 กิจการ ต่างก็มีแผนการดำเนินของกิจการที่สามารถพัฒนาเป็นแผนธุรกิจ เพื่อเป็นเครื่องมือนำไปสู่เป้าหมายด้านกำไรและผลตอบแทนในการดำเนินกิจการ รวมถึงสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม ตามเกณฑ์การประกอบกิจการในลักษณะกิจการเพื่อสังคม/วิสาหกิจเพื่อสังคม ตามตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ซึ่งจากการใช้ประเมินความสอดคล้องการดำเนินงานของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามเกณฑ์ของการเข้าสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม

3) องค์ความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เป็นสื่อในการขับเคลื่อนตลาดดิจิทัล ทำให้เห็นผลกำไรเชิงประจักษ์ และพบว่าผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน สามารถสร้างเคล็ดลับในการสร้างเนื้อหา (Content) สำหรับช่องทางของ Facebook & Tik Tok เทคนิคการทำตัดต่อภาพโดยใช้โปรแกรม Canva และเทคนิคการ Live บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) จนเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เพิ่มขึ้นในอีกช่องทางหนึ่ง

4) องค์ความรู้ด้านการจัดการองค์กรสู่ความยั่งยืน พบว่าผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความตระหนักและตื่นตัวในการสร้าง Mindset ในการทำธุรกิจ โดยผู้ประกอบการได้นำข้อมูลมาจัดทำแผนธุรกิจช่วยในการตัดสินใจ สร้างองค์กรให้มีคุณค่าในการรับประโยชน์ร่วมกันกับลูกค้า นำนวัตกรรมการผลิตมาพัฒนาสินค้าจนได้รับการรับรองมาตรฐาน ตามเกณฑ์ของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) รวมถึงการนำวัตถุดิบและทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์มาใช้ใหม่ ผ่านการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและตลาดยุคใหม่

2. แพลตฟอร์มการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง

การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน (U2T) ด้วยแนวคิดลำปางแบรนด์ มีขั้นตอนดังนี้

2.1 บริบทและการพัฒนา “ลำปางแบรนด์” ของจังหวัดลำปาง

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำปางได้ดำเนินการ “โครงการลำปางแบรนด์” เพื่อต้องการสร้างตราสัญลักษณ์ให้กับจังหวัดลำปาง ซึ่งมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อีกทั้งมีความโดดเด่น และความชัดเจนในภาพลักษณ์ของจังหวัดลำปาง ได้แก่ ด้านการท่องเที่ยว ด้านวิถีชีวิตและสังคม ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ด้านธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยวและรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง ในปี พ.ศ. 2556 และมีการตั้งคณะกรรมการบริหารตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์มาตรฐานลำปาง เรื่องหลักเกณฑ์การอนุญาตการใช้ตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์มาตรฐานลำปาง (Lampang Brand) พ.ศ. 2556 เพื่อรองรับผู้ประสงค์ขออนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์มาตรฐานลำปาง (Lampang Brand) ในขณะนั้นมีผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ Lampang Brand จำนวนทั้งสิ้น 103 ราย

ข้อจำกัดในการใช้และต่อยอดตราสัญลักษณ์ “ลำปางแบรนด์” ของจังหวัดลำปางการดำเนินการในการวิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคในการนำ “ลำปางแบรนด์” ของจังหวัดลำปางไปใช้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพบว่าปัญหาในการนำตราสัญลักษณ์ “ลำปางแบรนด์” ของจังหวัดลำปาง รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาแนวคิดและการพัฒนาแบรนด์ของลำปางแบรนด์ใหม่มี ดังนี้

1) มีผู้ประกอบการให้ความสนใจนำผลิตภัณฑ์เข้าร่วมคัดสรร เพื่อให้ได้ตราสัญลักษณ์ลำปางแบรนด์ จำนวนกว่า 100 ราย แต่มีผู้ประกอบการไม่กี่รายที่นำตราสัญลักษณ์ลำปางแบรนด์ไปติดบนผลิตภัณฑ์ของตนเอง เพราะอาจขาดความเข้าใจในคุณค่า มีข้อจำกัดด้านเทคนิค ต้นทุนสูง และขาดแรงจูงใจที่เพียงพอจากภาครัฐ หากต้องการเพิ่มการใช้งานอย่างจริงจัง ควรมีการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน พร้อมมาตรการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม

2) การบริหารจัดการภายหลังการปรับปรุงเกณฑ์ใหม่ปีพ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนดให้มีการเสียค่าธรรมเนียม 100 บาท

- 3) ผู้ประกอบการมองว่าการจะได้รับคัดเลือกให้ได้รับตราสัญลักษณ์ลำปางแบรนด์ไม่ควรเสียค่าใช้จ่าย
- 4) ไม่มีงบประมาณจัดในการสนับสนุนให้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจากจังหวัดหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
- 5) ผู้ประกอบการยังไม่ได้รับอะไรที่เป็นประโยชน์จากการดำเนินงานของโครงการลำปางแบรนด์ อย่างเป็นรูปธรรม หากแบรนด์ “ลำปางแบรนด์” ยังไม่เป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้บริโภคทั่วไป ผู้ประกอบการ ก็ไม่เห็นผลลัพธ์ด้านยอดขายหรือความสนใจจากลูกค้าเพิ่มขึ้น เพราะตราสัญลักษณ์ที่ผู้บริโภคไม่รู้จัก ก็ไม่ช่วยเพิ่ม “คุณค่าทางตลาด” ให้กับสินค้าของตนเอง
- 6) หลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาและมีการประกาศคัดเลือกเผชิญกับปัญหาอะไรถึงไม่สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ อาจเกิดจากการออกแบบที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ขาดการมีส่วนร่วมและผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม หากต้องการเดินหน้าต่อต้องมีการทบทวนเกณฑ์ โดยมีผู้ประกอบการร่วมออกแบบ และสร้างระบบส่งเสริมที่ครบวงจร
- 7) แนวทางที่ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความรู้อยากมีส่วนร่วมหรืออยากจะทำตราสัญลักษณ์นี้ มาครอบครองและติดลงบนผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการ
- 8) การพัฒนาต้นแบบตราสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง หรือ ลำปางแบรนด์ ทำให้ผู้บริโภคมั่นใจในคุณภาพ แหล่งที่มาและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์สะท้อนถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือทรัพยากรเฉพาะถิ่น
- 9) การพัฒนาเพื่อนำไปสู่การออกแบบต้นแบบตราสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง หรือลำปางแบรนด์ ซึ่งแต่เดิมเมื่อปี พ.ศ. 2556 จากประเด็นของตราสัญลักษณ์เมื่อผู้ได้รับการคัดเลือกไม่ได้ถูกนำไปใช้จริงอย่างเป็นรูปธรรม เพราะหนึ่งในเหตุผลตราสัญลักษณ์เดิมไม่เหมาะสมกับสินค้าบางประเภทที่ได้รับคัดเลือก

2.2 เกณฑ์มาตรฐานการใช้ “ลำปางแบรนด์”

ผลจากการดำเนินการในการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐาน “ลำปางแบรนด์” โดยนำเกณฑ์ที่เคยมีการใช้เมื่อปีพ.ศ. 2558 รวมทั้งการเทียบเคียงเกณฑ์มาตรฐานระดับจังหวัดต่าง ๆ ที่มีการใช้ อาทิ เชียงรายแบรนด์ กรุงเทพฯแบรนด์ ลำพูนแบรนด์ และเชียงใหม่แบรนด์ เป็นต้น จึงเกิดการพัฒนา (ร่าง) เกณฑ์การพิจารณาผู้เข้ารับคัดเลือกได้ใช้ตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์มาตรฐานลำปางแบรนด์ รวมทั้งสิ้น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ส่วนประเมินตนเอง คะแนน 100 คะแนน และส่วนที่ 2 การประเมินจากคณะกรรมการระดับสาขา คะแนน 100 คะแนน โดยแบ่งออกเป็น 5 หมวด ประกอบด้วย หมวดที่ 1 การพัฒนาองค์ความรู้กับผลิตภัณฑ์ หมวดที่ 2 การวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมวดที่ 3 การพัฒนาเพื่อขยายฐานลูกค้าและการตลาด หมวดที่ 4 การดำเนินงาน และหมวดที่ 5 ความสำเร็จจากการดำเนินธุรกิจ

2.3 การพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดแบบบูรณาการสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง

การดำเนินการในการการพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดแบบบูรณาการสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง ซึ่งมีการพัฒนาการใช้แพลตฟอร์มและเทคโนโลยีการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน และการพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดและเทคโนโลยีการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน ภายใต้แนวคิดลำปางแบรนด์ ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิจัยในแต่ละประเด็นดังนี้

2.3.1 การพัฒนาการใช้แพลตฟอร์มและเทคโนโลยีการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน

การพัฒนาแพลตฟอร์มตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนลำปาง วิจัยมีการออกแบบโดยใช้เว็บไซต์หลัก คือ <https://lampangbrand.com/> ในการทดสอบการทำแพลตฟอร์มการตลาด โดยเนื้อหาภายในเว็บไซต์มีการจัดทำรูปแบบการตลาดออนไลน์ที่ผู้ประกอบการสามารถสื่อสารกับผู้บริโภคได้อย่างเป็นปัจจุบัน เพื่อการสอบถามและซื้อสินค้า รวมถึงการทำ E-Brochure ซึ่งอยู่ในต้นแบบของการดำเนินงาน ทั้งนี้ มีการประเมินแพลตฟอร์มตลาดจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน หรือผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดลำปาง รวมถึงความต้องการในมุมมองของ

ผู้ประกอบการ โดยการใช้วิธีการสอบถามข้อมูล การสังเกต รวมถึงการสัมภาษณ์เพื่อนำมาปรับปรุงในส่วนของเว็บไซต์ให้ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ของลำปาง ภายใต้ “ลำปางแบรนด์” รวมถึง การจัดการอบรมการใช้เว็บไซต์การจัดทำ E-Brochure ต่อไป

2.3.2 การพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดและเทคโนโลยีการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิด “ลำปางแบรนด์” มีข้อมูลดังนี้

1) แพลตฟอร์มการตลาดและเทคโนโลยี การทำแพลตฟอร์มการตลาดมีการบูรณาการโดยผ่านช่องทางเว็บไซต์ ซึ่งภายในเว็บไซต์ประกอบด้วย เรื่องราวของ “ลำปางแบรนด์” การทำต้นแบบตลาดเสมือนจริงผ่านแอปพลิเคชัน Metaverse spatial และต้นแบบ E-Brochures โดยมีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อใช้ในเว็บไซต์

2) การพัฒนาการตลาดแบบบูรณาการ โดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง Metaverse spatial การพัฒนาตลาดโดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง โดยใช้แอปพลิเคชัน Metaverse spatial ในการพัฒนาตลาดเสมือนจริงของผลิตภัณฑ์ภายใต้ “ลำปางแบรนด์” โดย Spatial เป็นแพลตฟอร์มเพื่อการสร้างพื้นที่เสมือนจริงในรูปแบบ AR/VR ที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงจากที่ไหนก็ได้ รองรับการเพิ่มระบบต่อเติมสร้างสรรค์ให้เป็นการนำเสนอสินค้าให้กับลูกค้า เพื่อดึงดูดความสนใจและสามารถพูดคุยผ่านช่องทางแชทได้

3) การจัดทำ E-Brochure การดำเนินการค้นหาและเลือกใช้ช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนจากผู้ประกอบการและผู้บริโภค พบว่า การทำการใช้ E-Brochure โบรชัวร์แบบอิเล็กทรอนิกส์ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้ “ลำปางแบรนด์” สามารถตอบโจทย์ของชุมชนได้ และจากปัจจุบันผู้บริโภคใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในการเลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ประกอบกับ E-Brochure สามารถใช้งานผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ได้ เช่น โทรศัพท์สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ และทำใหลดต้นทุนในการจัดทำการตลาดแบบออฟไลน์

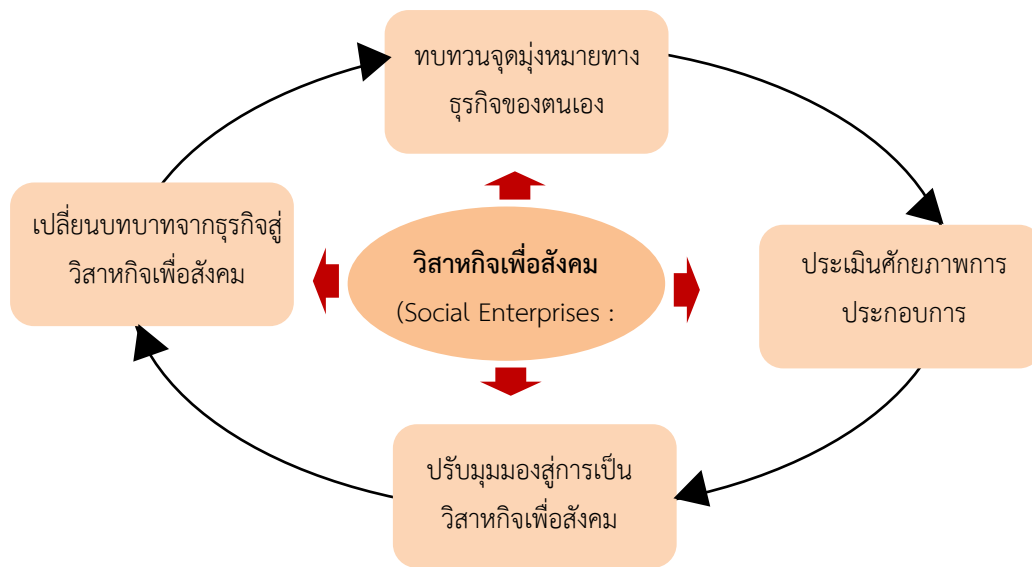
อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปราย ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 นำเสนอรูปแบบการส่งเสริมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจังหวัดลำปาง

การหาแนวทางในการเสริมสร้างผู้ประกอบการรายใหม่หรือรายเดิมในการส่งเสริมให้เป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในพื้นที่จังหวัดลำปาง ภายใต้การดำเนินโครงการวิจัย ซึ่งมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและจากการดำเนินกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม พบว่าผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมอยู่บ้างเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งในการดำเนินการของโครงการได้วางแผนกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในการเข้าสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจนสามารถนำผู้ประกอบการเข้าสู่การรับรองและขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จำนวน 1 ราย และสามารถนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมผู้ประกอบการในการเข้าสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมในระยะเริ่มต้น

ดังนั้น รูปแบบการส่งเสริมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนในการเข้าสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมมีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ทบทวนจุดมุ่งหมายทางธุรกิจของตนเอง 2) ประเมินศักยภาพการประกอบการตามตัวชี้วัดของวิสาหกิจเพื่อสังคม 3) ปรับมุมมองสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม และ 4) การเปลี่ยนบทบาทจากธุรกิจสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม โดยสามารถนำเสนอได้ ดังภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สู่วิสาหกิจเพื่อสังคม จังหวัดลำปาง

จากภาพที่ 2 รูปแบบผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprises: SE) โดยมีองค์ประกอบ 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การพบทวนจุดมุ่งหมายทางธุรกิจ

การพบทวนจุดมุ่งหมายทางธุรกิจของตนเอง เป็นการวิเคราะห์ตนเองของผู้ประกอบการ สมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการว่าการประกอบกิจการในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์เพื่อการมุ่งกำไรเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ต่อผู้ร่วมลงทุน หรือการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตอบสนองต่อชุมชนหรือสร้างเข้มแข็งภายในชุมชนมากน้อยเพียงใด ซึ่งทั้ง 2 วัตถุประสงค์มีความแตกต่างกัน เพราะวัตถุประสงค์ของการมุ่งกำไรเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ต่อผู้ร่วมลงทุนเป็นการประกอบกิจการทั่วไปให้ความสำคัญกับผลกำไรและการนำผลประโยชน์คืนเป็นทุนให้แก่ผู้ลงทุน แต่วัตถุประสงค์ของการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตอบสนองต่อชุมชน หรือสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชนและให้ความสำคัญกับชุมชนทั้งในมิติของการพัฒนาคนในชุมชน การแก้ปัญหาภายในชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีคนในชุมชนเป็นเจ้าของธุรกิจและไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแบ่งปันผลกำไร หรือผลประโยชน์แก่ผู้ลงทุนเป็นหลัก เช่นเดียวกับแนวคิดของรติพงษ์ สอนสุภาพ และบุญสม เกษะประดิษฐ์ (2561) ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจเพื่อสังคมประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ 1) การกิจเพื่อสังคม 2) นวัตกรรมสังคม และ 3) ผลกระทบทางสังคม โดยทั้งสามปัจจัยเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างให้เกิดมูลค่าทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักของวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังนั้น ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนต้องพบทวนบทบาทหรือจุดมุ่งหมายในการประกอบการว่าสอดคล้องกับองค์ประกอบของวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อให้เกิดความครอบคลุม

ระดับที่ 2 การประเมินศักยภาพการประกอบการ

การประเมินศักยภาพการประกอบการเป็นการประเมินผู้ประกอบการเองว่ามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งวิเคราะห์ศักยภาพในการประกอบการทางธุรกิจว่าเป็นไปตามเงื่อนไขเบื้องต้นของการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เช่น การประกอบการต้องเป็นนิติบุคคลไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือมีการรายงานงบการเงินของกิจการ เพื่อเตรียมความพร้อม และดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ในส่วนที่ผู้ประกอบการยังขาดหายไป ซึ่งหลักการประเมินศักยภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมดังกล่าวสอดคล้องกับวิจัยของพิมพ์พร ภู่อรองเพชร (2567) ที่ได้นำเสนอถึงแนวทางในการวิเคราะห์ผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่ต้องมีการประเมินทรัพยากรพื้นฐาน อาทิ ทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรแหล่งเงินทุน และทรัพยากรความรู้

ซึ่งนับเป็นทรัพยากรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม เช่นเดียวกับงานของ เกษร อักษรรัตน์ และคณะ (2567) ได้นำเสนอถึงแนวทางในการประเมินศักยภาพของการดำเนินงานของกิจการ สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การประเมินศักยภาพผู้นำและการบริหารองค์กร เป็นการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน ตลอดจนความรับผิดชอบต่อชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในภาพรวม

ระดับที่ 3 ปรับมุมมองสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม

การปรับมุมมองสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้ประกอบการ กลุ่มผู้ประกอบการ เข้าใจบทบาท หน้าที่ และการประกอบกิจการภายใต้กรอบของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยเน้นการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการและตัวชี้วัดของวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อวางฐานขององค์ความรู้และการเตรียมตัวในการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างเต็มตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานของจิตติ กิตติเลิศไพศาล และกัลยา กิตติเลิศไพศาล (2563) ได้นำเสนอการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่นำไปสู่ความตั้งใจในการเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ 1) บุคลิกภาพ 2) เจตคติในการเป็นผู้ประกอบการ 3) บรรทัดฐานทางสังคม และ 4) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านเจตคติในการเป็นผู้ประกอบการ เป็นปัจจัยที่เกิดจากการปรับมุมมองการประกอบการทั่วไปไปสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม

ระดับที่ 4 เปลี่ยนบทบาทจากธุรกิจสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม

การเปลี่ยนแปลงบทบาทจากธุรกิจสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมสำหรับผู้ประกอบการ หรือกลุ่มผู้ประกอบการ ที่เข้าในบทบาทตนเองในการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น อาจดำเนินการโดยการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม กลุ่มกิจการเพื่อสังคม และดำเนินการในการขยายผลสร้างการรับรู้ไปสู่ธุรกิจหรือผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ในการร่วมเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกลไกการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน ท้องถิ่น หรือระดับประเทศต่อไปได้ เช่นเดียวกับงานศึกษาของพิภพ สมเวที สมนึก และคณะ (2568) ได้นำเสนอแนวทางการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม มีความสำคัญที่หลากหลายทั้งในระดับบุคคลและองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับองค์กรที่ต้องเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างนวัตกรรมและการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นด้านนวัตกรรม ด้านชุมชนสัมพันธ์ ด้านการทำงานเชิงรุก และด้านการบริหารความเสี่ยง ดังเช่นงานของอรุณี สันธิติวณิช (2567) สรุปว่าการที่กลุ่มชุมชนหรือเครือข่ายที่มุ่งมั่นตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม ต้องมีการเตรียมความพร้อมและทบทวนการดำเนินงานของธุรกิจโดยทั่วไปตามตัวชี้วัดของวิสาหกิจเพื่อสังคม ต้องมีการประเมินความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนบทบาทการดำเนินงานโดยจัดทำแผนธุรกิจ เศรษฐกิจ การผลิต และระบบการจัดการเพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาเครือข่ายชุมชนหรือองค์กรไปสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม

วัตถุประสงค์ที่ 2 นำเสนอแพลตฟอร์มการตลาด สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดลำปาง

การพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในจังหวัดลำปางสามารถนำเสนอผลการสังเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยได้ 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นแรก การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภายใต้กรอบแนวคิด “ลำปางแบรนด์” เพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานลำปางแบรนด์เป็นแนวทางในการสร้างการรับรู้ผลิตภัณฑ์ ซึ่งการนำเสนอผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจเพื่อสังคมผ่านการรับรองมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในฐานะผลิตภัณฑ์ตัวแทนของจังหวัดและจะสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์และผู้ประกอบการ เช่นเดียวกับงานของชนกมณัฐ รักษาเกียรติ และยอดขวัญ สวัสดิ์ (2566) ชี้ให้เห็นถึงการสร้างแบรนด์มรดกทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค และสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี รวมถึงงานวิจัยของบุญศิริ วังคำ (2565) สรุปว่าแนวทางในการพัฒนาแบรนด์สินค้าท้องถิ่น โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การรับรองมาตรฐานจากภาครัฐ และการส่งเสริมให้เกิดความน่าเชื่อถือในกลุ่มผู้บริโภคเพื่อยกระดับเศรษฐกิจในระดับพื้นที่นั้น ๆ

ประเด็นที่สอง ผลการดำเนินการในการพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน แนวทางในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยการจัดทำแพลตฟอร์มการนำเสนอผลิตภัณฑ์เป็นภาพ 3 มิติ

หรือภาพเสมือนจริงที่ผู้บริโภคสามารถเดินทางมาซื้อผลิตภัณฑ์ด้วยตนเองผ่านการเข้าแพลตฟอร์มที่นำเสนอรูปร่าง และให้ความรู้สึกได้อย่างเสมือนจริงทำให้ผู้บริโภคได้มีโอกาสในการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการซื้อสินค้า รวมทั้งเป็นการนำจุดเด่นและโอกาสของเทคโนโลยีเสมือนจริงมาปรับใช้กับการนำเสนอผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang, Ghosh and Ali (2024) ซึ่งไปในทิศทางเดียวกันว่ากลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมช่วยในการตัดสินใจ การรักษาลูกค้า และการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ซึ่งการสร้างการมีส่วนร่วมของลูกค้าจากเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ปัญญาประดิษฐ์ ข้อมูลขนาดใหญ่สามารถทำการตลาดเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะบุคคลได้ หรือแม้กระทั่งการสร้างเทคโนโลยีเสมือนจริงทำให้ลูกค้าเกิดการมีส่วนร่วมได้ และงานวิจัยของ Niu et al. (2020) นำเสนอว่ารูปแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และเนื้อหาทางการตลาด (E-commerce and Content Marketing) เพื่อยกระดับสินค้าเกษตรในพื้นที่สูงของจีน โดยใช้การตลาดผ่านคอนเทนต์ เช่น ภาพ เสียง วิดีโอ เพื่อสร้างแบรนด์และความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดแพลตฟอร์มลำปางแบรนด์และการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การดำเนินการวิจัยนี้ได้ผลการวิจัยโดยการชี้ให้เห็นกรอบการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังนั้น ในการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือการส่งเสริมองค์กรชุมชนไปสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถประยุกต์ใช้รูปแบบที่นำเสนอเพื่อสร้างผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อขยายไปในพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มขึ้น

1.2 ผู้ประกอบการควรมีการพัฒนาศักยภาพในการประกอบการที่สอดคล้องกับมาตรฐานต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์หรือบริการเพื่อเป็นฐานในการเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานลำปางแบรนด์ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยซึ่งนำเสนอรูปแบบของการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นผลจากการใช้เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปสามารถใช้องค์ประกอบในรูปแบบของการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมไปประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรสำคัญในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อใช้สถิติในการยืนยันองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยต่อไปได้

รายการอ้างอิง

- เกษร อักษรรัตน์, กังสดาล กนกหงส์, พุฒิสรรค์ เครือคำ และพหล ศักดิ์คะทศน์. (2567). การปฏิบัติในการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารผลิตภัณฑ์เกษตร*, 6(1), 76-84.
- จิตติ กิตติเลิศไพศาล และกัลยา กิตติเลิศไพศาล. (2563). การรับรู้การเป็นผู้ประกอบการทางสังคมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าและเครื่องแต่งกายในจังหวัดสกลนคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(2), 157-168.
- ชนกมณัฐ รักษาเกียรติ และยอดขวัญ สวัสดิ์. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นแบรนด์ภูมิภาคเชิงวัฒนธรรมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: (ปัตตานี – ยะลา – นราธิวาส). *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 17(1), 48-59.
- ดุขฎิ วรธรรมดุขฎิ. (2561). สัมภาษณ์ของแบรนด์และกระบวนการสร้างแบรนด์. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 11(2), 15-42.
- บุญศิริ วังคำ. (2565). การพัฒนาแบรนด์สินค้าชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น. *วารสารการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม*, 18(2), 22-39.

- พิภพ สมเวที, สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, จินตนิย์ รุ้ซื่อ และอนุนมาน จันทวงศ์. (2568). แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนบนฐานของทุนทางปัญญา การสร้างคุณค่าร่วม และความคล่องตัวขององค์กร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 21(1), 114-142.
- พิมพ์พร ภูครองเพชร. (2567). การสำรวจสถานภาพผู้ประกอบการเพื่อสังคม กรณีศึกษา “ร้อยแก่นสาร”. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 8(1), 28-42.
- รัตพงษ์ สอนสุภาพ และบุญสม เกษะประดิษฐ์. (2561). ความมั่นคงของวิสาหกิจเพื่อสังคมเส้นทางสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 9(3), 27-38.
- โคภิต นาสืบ. (2564). ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับโลก และในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2568 จาก <https://ddc.moph.go.th/uploads/publish/1177420210915075055.pdf>
- สำนักงานผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2563). รายงานผลงานสหประชาชาติ ประเทศไทย 2020. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2568 จาก <https://thailand.un.org>
- สำนักงานแรงงานจังหวัดลำปาง. (2563). สถานการณ์แรงงานจังหวัดลำปาง ปี 2563. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2568 จาก <https://lampang.mol.go.th> สถานการณ์แรงงานจังหวัดลำปาง-ปี-2563-ฉบับปรับปรุง.pdf
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). *รู้จักโครงการ U2T มหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างงาน สร้างรายได้ให้ชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2568 จาก <https://www.nxpo.or.th>
- อรุณี สันติจิตวิณัย. (2567). การต่อยอดชุมชนมุ่งสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบกรณีศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 15(1), 129-156.
- Cohen, L. & Manion, L. (1989). *Research Method in Education*. (3rd ed.). London: Routledge.
- Niu, C., Sun, J., Wang, L., Ling, J., Wu, B., Nan, C., Shao, Y., Li, Y., & Du, P. (2020). A Research on the models of content marketing and its strategies based on “special agricultural products in plateaus” in e-commerce platforms. *Proceedings of the 2020 Conference on Economics and Management (CEAM2020)*, 2020, 1, 234–240.
- Zhang, X., Ghosh, A., & Ali, D. A. (2024). Research on marketing strategy management based on customer retention. *Academic Journal of Management and Social Sciences*, 6(2), 66-70.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์

Development of Game-Based Learning Activities to Enhance Knowledge
of Environmental Conservation and Sustainable Development
for Grade 6 Students at Ban Buphraam School

สิริวิชัย ธาตาดินทร์^{1*}, พลกฤต นาสร้อย², รัตนา พันทอง², และ พรรณปพร ทัพย์คง²

Sirawitch Thadabodin^{1*}, Ponkrit Nasroi², Rattana Puntong² and Punpaporn Sapkong²

^{1*}ครู คศ.1 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กบินทร์บุรี

²นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กบินทร์บุรี

^{1*}Level 1 Teacher, Triam Udom Suksa Nomklao Kabinburi School

²Grade 12 Students (Mathayom 6), Triam Udom Suksa Nomklao Kabinburi School

*Corresponding Author; sirawitch1692@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อหาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และ (3) เพื่อสำรวจความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์ จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2

ผลการวิจัยพบว่า (1) แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด (2) ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 เท่ากับ 88.13/88.67 และ (3) ความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีการเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยภาพรวมระดับมากที่สุด ฉะนั้น ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นนี้มีประสิทธิภาพสูงและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียนได้จริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในบริบทอื่นได้

คำสำคัญ : การพัฒนาชุดกิจกรรม, กิจกรรมการเรียนรู้, วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, การพัฒนาที่ยั่งยืน

ABSTRACT

The research aimed to (1) determine the suitability of the environmental conservation and sustainable development learning plan, (2) develop a game-based learning activity package to promote the learning of environmental conservation and sustainable development with efficiency according to the 80/80 criterion, and (3) explore the learning satisfaction of students who received the learning activity package to promote the learning of environmental conservation and sustainable development. The sample consisted of 30 students in Grade 6/1 at Ban Buphrum School, selected by purposive sampling. Data were analyzed using descriptive statistics to determine percentages, means, and standard deviations, as well as to evaluate the efficiency values according to the E1/E2 criterion.

The research results found that (1) the learning management plan to promote learning in environmental conservation and sustainable development was at the highest level of appropriateness overall; (2) the result of developing a game-based learning activity set to promote learning in environmental conservation and sustainable development of Prathom 6/1 students was 88.13/88.67; and (3) the learning satisfaction of students who received learning activity set to promote learning in environmental conservation and sustainable development was at the highest level overall. Therefore, the developed activity set is highly effective and truly satisfactory to the students. It can be applied as a guideline for learning management in other contexts.

Keywords: Activity Development, Learning Activities, Game-Based Learning Activities, Environmental Conservation, Sustainable Development

บทนำ

อุทยานแห่งชาติทับลาน เป็นผืนป่าที่มีความสำคัญระดับชาติและนานาชาติ ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพที่สูง เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในหลายจังหวัดและเป็นส่วนหนึ่งของผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติจากองค์การยูเนสโก ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา อุทยานแห่งชาติทับลานต้องเผชิญกับปัญหาการบุกรุกพื้นที่อย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงขึ้น การบุกรุกพื้นที่ป่าทับลานมีมาในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแผ้วถางเพื่อครอบครองที่ดินทำการเกษตร การสร้างสิ่งปลูกสร้างเพื่ออยู่อาศัยหรือประกอบธุรกิจ การลักลอบตัดไม้ที่มีคุณค่า การล่าสัตว์ป่าและการกระทำอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพป่าและทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานฯ ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ความต้องการที่ดินทำกินที่เพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่และภายนอกพื้นที่ แรงจูงใจทางเศรษฐกิจจากการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ความไม่รู้หรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องเกี่ยวกับขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์และการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มงวดเพียงพอ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2566)

ปัญหาการบุกรุกป่าทับลานส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงและเป็นวงกว้างในหลายมิติดังนี้ 1) การสูญเสียพื้นที่ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งการบุกรุกโดยการแผ้วถางทำลายพื้นที่ป่าโดยตรง ส่งผลให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ระบบนิเวศถูกทำลาย แหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ป่าลดน้อยลง นำไปสู่การสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์นานาชนิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศโดยรวม 2) ผลกระทบต่อแหล่งต้นน้ำลำธาร ป่าทับลานเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของแม่น้ำหลายสาย การบุกรุกและทำลายป่าส่งผลกระทบต่อความสามารถในการกักเก็บน้ำของผืนดิน ทำให้ปริมาณน้ำในลำธารลดลง คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม และอาจนำไปสู่

ปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมในพื้นที่ท้ายน้ำ 3) ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ป่าไม้มีบทบาทสำคัญในการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการเกิดภาวะโลกร้อนการสูญเสียพื้นที่ป่าทึบลานจึงเป็นการลดศักยภาพในภูมิภาคและการกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ และส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับโลก 4) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม การบุกรุก และทำลายป่าส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชุมชนในพื้นที่ ยังอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับผู้บุกรุกและส่งผลกระทบต่อความสงบสุขและความมั่นคงในพื้นที่ (ไทยพีบีเอส, 2567) และ 5) ผลกระทบต่อคุณค่าและความสำคัญระดับนานาชาติ ในฐานะที่ป่าทึบลานเป็นส่วนหนึ่งของผืนป่ามรดกโลก การบุกรุกและทำลายป่าทึบลานอาจนำไปสู่การถูกเพิกถอนจากการเป็นมรดกโลกได้ (มูลนิธิ สืบมาคะเสถียร, 2567)

ด้วยความสำคัญของป่าทึบลานและความรุนแรงของปัญหาการบุกรุกป่าทึบลานดังที่ได้กล่าวข้างต้น แนวทางในการแก้ปัญหาที่สามารถดำเนินการได้ในฐานะเยาวชนรุ่นใหม่ คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อม การสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมด้วยทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การเป็นนวัตกรรมที่สร้างนวัตกรรมที่มีคุณค่าให้แก่สังคมที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว เพื่อส่งต่อแนวทางในการสืบสานรักษา และต่อยอดผืนป่าทึบลานให้แก่เยาวชนคนอื่น ๆ ในพื้นที่อย่างยั่งยืน ซึ่งจะช่วยรักษาและฟื้นฟูผืนป่าทึบลานที่มีค่าแห่งนี้ไว้ให้คงอยู่ต่อไป เพื่อประโยชน์ของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต ตามที่องค์กรสหประชาชาติได้ให้แนวทางและความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นหลังต้องยอมลดความต้องการลงหรือเป็นนโยบายที่สนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำลายทรัพยากรของคนในรุ่นอนาคต การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าทึบลานไม่ใช่เพียงเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายหรือการจัดการทางกายภาพเท่านั้น แต่จะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความเข้าใจและจิตสำนึกให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ในฐานะพลเมืองที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยเฉพาะการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เยาวชนสามารถคิดอย่างเป็นระบบมีความคิดสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตนเอง และยังพบว่า การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนยังขาดรูปแบบที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในชุมชนและชาตกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการใช้กิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบใหม่ เช่น การเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน ซึ่งสามารถสร้างแรงจูงใจและประสบการณ์เรียนรู้ที่สนุกและเข้าใจง่าย ยังไม่ถูกพัฒนาและประเมินอย่างเป็นระบบ การขาดชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีรูปแบบนวัตกรรมที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งงานวิจัยของ Senka (2024) สรุปว่าการส่งเสริมความตระหนักและความเข้าใจด้านพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยเกม เพื่อสร้างทัศนคติที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน โดยเฉพาะในรูปแบบเกมเป็นฐานที่สามารถสร้างทั้งความรู้และความพึงพอใจให้แก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมตามแนวทางที่มีอยู่ในปัจจุบันมีข้อจำกัดต่อการบ่มเพาะความตระหนักรู้ เจตคติ และทักษะการคิด การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของการศึกษายุคปัจจุบัน (Raj et al., 2022) การจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับหลายมิติ ซึ่งจำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้เลือกใช้นวัตกรรมชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน โดยมีฐานทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งเน้นว่าความรู้ไม่ได้เกิดจากการถ่ายทอดโดยตรงจากครูไปยังผู้เรียน แต่เกิดจากกระบวนการที่ผู้เรียนสร้างความเข้าใจด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บริบทและผู้ที่เกี่ยวข้อง แนวคิดนี้เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็น

ผู้สร้างความรู้ ไม่ใช่เพียงผู้รับความรู้ ซึ่งกิจกรรมในลักษณะของเกมสามารถตอบโจทย์นี้ได้อย่างดี เนื่องจากผู้เรียนต้องเผชิญกับสถานการณ์สมมติ การตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกันซึ่งเอื้อต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์ตรง

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นหัวข้อที่มีลักษณะเชิงระบบและต้องการการมองภาพรวม การจัดการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นฐานสามารถจำลองสถานการณ์ เช่น การจัดการป่าไม้ การรักษาทรัพยากรน้ำหรือการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกตัดสินใจบนพื้นฐานของผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (Torralba-Burrial & Dopico, 2023) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งมักเรียนรู้ได้ดีจากการเล่นและกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นเกมการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีโอกาสเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงที่สร้างสรรค์ เด็กมีความรับผิดชอบและมีความสนุกสนานและส่งเสริมทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 อาทิ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีมและการเป็นนวัตกรรมเพื่อสังคม อีกทั้งยังช่วยปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านการเข้าใจระบบนิเวศและผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์ ดังนั้นจากข้อมูลที่น่าเสนอมาและความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่มาของการทำวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์
3. เพื่อสำรวจความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขต 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านเนื้อหา โดยมีเกณฑ์การพิจารณา คือ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท หรือมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป โดยมีผู้ให้ข้อมูล คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling)
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ใช้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน มาทำการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และชุดกิจกรรม

3. ขอบเขตด้านตัวแปร คือ 1) ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 2) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ระยะที่ 2 สำนวจความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลด้านความพึงพอใจ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 30 คน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การประเมินความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทป่าหีบถ่าน

อุทยานแห่งชาติหีบถ่านเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทย และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติร่วมกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ภายใต้ชื่อ "กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่" มีรายละเอียดดังนี้

บริบทของอุทยานแห่งชาติหีบถ่าน (Thap Lan National Park) ภาพรวมพื้นที่และความหลากหลายทางชีวภาพ หีบถ่านมีพื้นที่ขนาดใหญ่ราว 2,236 กม² และเป็นส่วนหนึ่งของ "Dong Phrayayen-Khao Yai Forest Complex" อันถือเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ มีระบบนิเวศป่าเต็งรัง เบญจพรรณและดงดิบชื้น รวมถึงป่าลานที่อุดมสมบูรณ์ เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลากหลายชนิด เช่น ช้างป่า กระทิง นกเหยี่ยวและค้างคาว

ปัญหาการบุกรุกและทำลายทางการอนุรักษ์ เมื่อมีการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรมประชาชนมีความต้องการที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและทำกินมากขึ้น ทำให้ประชาชนบุกรุกเข้าไปอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหีบถ่านเป็นจำนวนมาก ประกอบกับแนวเขตอุทยานแห่งชาติไม่มีความชัดเจน หน่วยงานของรัฐ ประชาชนและภาคเอกชนเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว รวมทั้งมีราษฎรจำนวนหนึ่งอยู่มาก่อนการประกาศ เขตอุทยานแห่งชาติหีบถ่าน โดยไม่มีเอกสาร หลักฐานแสดงสิทธิอันชอบกฎหมาย จึงส่งผลให้เกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน และข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานรัฐกับหน่วยงานของรัฐมาโดยตลอด ทำให้รัฐบาลในอดีตจนถึงปัจจุบันพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยใช้เครื่องมือ นโยบาย กฎหมาย มติคณะรัฐมนตรีและมีการแต่งตั้งคณะกรรมการหลายชุดเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งการปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยการอุทยานแห่งชาติ แต่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม ราษฎรบางส่วนที่ไม่ยอมรับการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่กำกับ ดูแลพื้นที่ดังกล่าวใช้อำนาจตามกฎหมายที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ประชาชนสับสน และเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่กำหนดไว้ได้ (การุณย์ พิมพ์สกุล, 2566)

ความสำคัญของป่าทึบลานที่มีต่อเศรษฐกิจ

การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในพื้นที่ป่าทึบลาน ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนในพื้นที่ เช่น การเปิดรีสอร์ต การจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น และบริการท่องเที่ยว แต่การพัฒนาเกินขอบเขตมีผลกระทบต่อระบบนิเวศตามมา เช่น การบุกรุกพื้นที่เพื่อเกษตรกรรมและรีสอร์ตผิดกฎหมาย ซึ่งลดทอนความสามารถของระบบนิเวศในการฟื้นตัวเอง (Pongpattananurak, 2018) นอกจากนี้มีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าสตรีทึบลานที่จะช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจในชุมชนผ่านการจัดการความรู้ การบริหารกลุ่ม และการตลาด โดยช่วยให้สมาชิกสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น ป่าทึบลานเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการป่าอย่างยั่งยืน โดยอาศัยกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา "การท่องเที่ยวสีเขียว" (Green Tourism) ซึ่งส่งเสริมบทบาทของชาวบ้านในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งพื้นที่ป่าทึบลานเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่อนุรักษ์สำคัญของเสือโคร่งและสัตว์ป่าอื่น ๆ การวิจัยพบว่าความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณและสภาพแวดล้อมมีผลต่อการกระจายตัวของสัตว์กินพืช ซึ่งเป็นเหยื่อหลักของเสือโคร่ง จึงมีผลต่อการอยู่รอดของสัตว์นักล่าในห่วงโซ่อาหาร (Meeamnart et al., 2025) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในป่าทึบลาน ส่งผลต่อระบบน้ำและการดูดซับน้ำใต้ดิน โดยโมเดลการไหลบ่าของน้ำ (Runoff Coefficient) พบว่าหากมีการบุกรุกป่าอย่างรุนแรง จะเพิ่มปริมาณน้ำไหลบ่าขึ้นถึงร้อยละ 33 และลดการเติมน้ำใต้ดินลงอย่างมาก ซึ่งอาจนำไปสู่วิกฤตทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำปราจีนบุรี (Arlai et al., 2017) ดังนั้น ป่าทึบลานมีคุณค่าหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวและการผลิตสินค้าท้องถิ่น ด้านสังคมจากการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อมจากการเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

2. นวัตกรรมการเรียนรู้

นวัตกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาตัวกระตุ้นหรือสื่อการเรียนรู้และหรือการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ไม่มีใครเคยทำมาก่อน เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านระบบประสาทสัมผัส ระบบประสาทมอเตอร์ ระบบสมองเกี่ยวกับความจำ ความรู้สึกและอารมณ์ยังผลให้เกิดปัญญาและจิตปัญญา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงได้ โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 นวัตกรรม หมายถึง สิ่งที่ประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หรือพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งอาจเป็นสิ่งของผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยี ความคิด และวิธีการ เป็นต้น และเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมหรือสร้างมูลค่าเพิ่ม

2.2 การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่สมองรับรู้สิ่งเร้าหรือตัวกระตุ้นผ่านอวัยวะรับสัมผัสต่างๆ เช่น แสงผ่านตา เสียงผ่านหู กลิ่นผ่านจมูก รสผ่านลิ้น สัมผัสผ่านผิวหนัง และความรู้สึกทางจิตใจผ่านระบบการรับรู้อารมณ์ (Limbic system) เพราะอารมณ์มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้และความจำ อารมณ์ช่วยส่งเสริมการจดจำเหตุการณ์ที่มีความหมายสูง และการรวมกันของอารมณ์กับประสบการณ์ทำให้เกิดความจำที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ทั้งในทางบวกและลบ (Dunsmoor & Kroes, 2020)

2.3 นอกจากการเรียนรู้แบบหลากหลายผ่านประสาทสัมผัสช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ การผสมผสานข้อมูลจากหลายประสาทสัมผัสและระบบมอเตอร์ระหว่างการเรียนรู้ เช่น ภาพ เสียง และการเคลื่อนไหว ทำให้เกิดการตอบสนองที่ดีขึ้นในสมองส่งผลให้จำได้แม่นยำขึ้นและเรียนรู้ได้ลึกมากขึ้น (Mathias & Von Kriegstein, 2022)

2.4 องค์ประกอบของการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดของชยเลิศ พิชิตพรชัย (2561) ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ว่า มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องดำเนินการ คือ 1) นำเข้าข้อมูล สารสนเทศและความรู้ผ่านระบบประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของร่างกายสู่สมอง เพื่อรู้จำประมวลผล การคิด

วิเคราะห์ สังเคราะห์ 2) ผูกพันหรือปฏิบัติ ผ่านระบบมอเตอร์ของสมองและกล้ามเนื้อโครงร่างที่อวัยวะต่าง ๆ จนเกิดความสามารถในการปฏิบัติ มีความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในการปฏิบัติด้วยอวัยวะหรือส่วนของร่างกาย เช่น มือ แขน ขา ลำตัว คอ ปาก และเส้นเสียง และ 3) กำกับด้วยใจ ประกอบด้วยสติ สัมปชัญญะ ปัญญาและจิตปัญญา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต สำหรับการแก้ปัญหาและการทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้

3. การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) เป็นเทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ การเรียนรู้ อยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศการทำทายและสนุกสนาน โดยเกมที่นำมาเป็นสื่อ การเรียนรู้จะมีความเกี่ยวข้องหรือมีการสอดแทรกเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รวมอยู่ด้วย และมีลักษณะ เป็นดิจิทัลเกมมีเดีย (Digital Game) เช่น Kahoot, Quizzes, Adobe Flash เป็นต้น และผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ โดยง่ายจากคอมพิวเตอร์หรือมือถือ นอกจากนี้การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานยังกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพและ บูรณาการความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของเกม กระตุ้นให้ผู้เรียนประสานความร่วมมือกับผู้อื่น ในกรณีที่ต้องพึ่งพาอาศัยหรือขอความช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกระตุ้นให้ผู้เรียนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แสวงหาวิธีการจบเกมหรือได้รับรางวัลจากเกมตามเป้าหมายของเกมนั้น ๆ ให้ได้

การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) ช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และเกิด ความผูกพันในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนรู้จักบริหารจัดการอารมณ์และการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่าง เหมาะสม ได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การบูรณาการและสร้างกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จ การสื่อสาร การทำงาน ร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบและการเคารพกฎกติกาหรือผลแพ้ชนะอย่างมีเหตุผล ในขณะเดียวกันผู้เรียนได้เรียนรู้ เนื้อหาสาระสำคัญและได้ฝึกทักษะต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ในเกม (Neo Mai et al., 2024)

การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) ต้องอาศัยการเลือกเล่นเกม หรือการประยุกต์ เกมหรือการออกแบบเกมที่กระตุ้นเร้าความสนใจของผู้เรียนเป็นเกมที่ไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป อีกทั้งต้องสอดคล้อง กับเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และความพร้อมในการใช้สื่อดิจิทัลของผู้เรียนด้วย (Putri et al, 2025) ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องวิเคราะห์ในประเด็นเหล่านี้อย่างรอบคอบ ในบางครั้งผู้เรียนอาจเกิดความสับสนในขั้นตอน การเล่น หรือไม่สามารถควบคุมเวลาในกลุ่มได้ ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องจัดทำคู่มือการเล่นเพื่อให้ผู้เรียน ได้ศึกษาก่อนการเล่นหรือระหว่างการเล่นเกม โดยอาจเป็นคู่มือที่อยู่ในรูปแบบไฟล์เอกสาร หรือสื่อวีดิทัศน์ที่ผู้เรียน สามารถเข้าถึงได้ง่ายและที่สำคัญการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานไม่ใช่เพียงการเล่นเพื่อความสนุกสนาน ผู้สอน จำเป็นต้องชี้ให้ผู้เรียนเห็นว่าเกมเพื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ร่วมเล่นไปนั้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กลยุทธ์ ในการเอาชนะปัญหาอุปสรรคโดยเคารพกฎกติกา และจำเป็นต้องชี้ชวนให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากเกม สู่เนื้อหาวิชาและแนวทางการนำไปปรับใช้ในอนาคต

แนวคิดของ Dalton (2016) กล่าวว่า Game-based Learning (GBL) เป็นรูปแบบการเล่นเกมที่มีการ กำหนดผลการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว Game-based Learning จะถูกออกแบบมาเพื่อให้มีความเหมาะสม ทั้งเนื้อหาในการเล่นและความสามารถของผู้เล่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำและนำเนื้อหาที่อยู่ในเกมไปใช้กับ โลกแห่งความเป็นจริง โดยผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ในสภาพแวดล้อมจากการจำลองสถานการณ์จริง ที่ถูกสร้างขึ้น มาเพื่อเชื่อมโยงวัตถุประสงค์เข้ากับลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งสิ่งที่ได้จากเกมคือการที่ผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมในเกม และทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานมีจำนวน 6 กระบวนการ ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Define Learning Objectives) ผู้สอนต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย ของบทเรียนให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเป้าหมายกับกลไกของเกมได้อย่างเหมาะสม

2. ออกแบบกิจกรรมเกมตามหลักการเรียนรู้ (Design Game Activities) ผู้ออกแบบใช้แนวคิดด้านเกม เช่น ความท้าทาย (challenge) ความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) การควบคุม (control) และจินตนาการ (fantasy) เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Moniaga et al., 2017)

3. ใช้กรอบการออกแบบเกมร่วมกับหลักการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking Integration) การนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) มาใช้ เช่น การเข้าใจปัญหา ออกแบบแนวทางแก้ไข และทดสอบเกม ช่วยให้กิจกรรมมีความสร้างสรรค์และสอดคล้องกับบริบทผู้เรียน (Chew, 2017)

4. กำหนดระบบการประเมินและวัดผล (Define Assessment and Feedback Mechanisms) ต้องมีเครื่องมือประเมินทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น แบบสอบถาม ความพึงพอใจ หรือการสะท้อนผลการเรียนรู้

5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Implementation) ดำเนินกิจกรรมเกมในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมให้คำแนะนำและสนับสนุนตามความจำเป็น

6. สะท้อนผลและปรับปรุง (Reflection and Iteration) นักเรียนสะท้อนความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเล่นเกม ครูนำข้อมูลมาพัฒนากิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในอนาคต

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานมี 6 ขั้นตอนสำคัญ โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน เพื่อเชื่อมโยงกับกลไกของเกม จากนั้นออกแบบกิจกรรมโดยใช้หลักการของเกม เช่น ความท้าทายและจินตนาการ เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ขั้นตอนถัดมาคือการผสานแนวคิด Design Thinking เพื่อให้เกมตอบโจทย์ปัญหาและบริบทของผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ และการวางระบบประเมินผลการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหาและทักษะ เมื่อดำเนินกิจกรรมจริง ผู้สอนควรให้คำแนะนำและสนับสนุนอย่างเหมาะสม หลังจากนั้นจึงให้ผู้เรียนสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อนำไปปรับปรุงกิจกรรมในอนาคต

4. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง" ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความยุติธรรมทางสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Perkins et al., 2022) ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย (Goals) ภายใต้หนึ่งเป้าหมายจะประกอบไปด้วยเป้าหมายย่อย ๆ ที่เรียกว่า เป้าหมายย่อย (Targets) ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 169 เป้าหมายย่อย และพัฒนา ตัวชี้วัด (Indicators) จำนวน 232 ตัวชี้วัด (ทั้งหมด 244 ตัวชี้วัดแต่มีตัวที่ซ้ำ 12 ตัว) เพื่อติดตามความก้าวหน้าของเป้าหมายย่อยดังกล่าว โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ข้อ ภายใต้กรอบ "Agenda 2030" ซึ่งเป็นแนวทางสากลในการพัฒนาโลกอย่างครอบคลุมและยั่งยืน โดยมีเป้าหมายหลัก เช่น การขจัดความยากจนและความหิวโหย (SDG 1-2) การส่งเสริมสุขภาพและการศึกษาที่มีคุณภาพ (SDG 3-4) การสร้างความเท่าเทียมทางเพศและการเข้าถึงน้ำสะอาด (SDG 5-6) การสนับสนุนพลังงานสะอาด งานที่มีคุณค่า และนวัตกรรม (SDG 7-9) การลดความเหลื่อมล้ำ การส่งเสริมเมืองที่ยั่งยืน และรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (SDG 10-13) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติทั้งบนบกและในทะเล (SDG 14-15) การส่งเสริมสันติภาพและความร่วมมือระดับโลก (SDG 16-17) ซึ่งเป้าหมายเหล่านี้เชื่อมโยงกันเพื่อสร้างโลกที่เป็นธรรม ปลอดภัย และน่าอยู่สำหรับทุกคน (Fonseca et al., 2020)

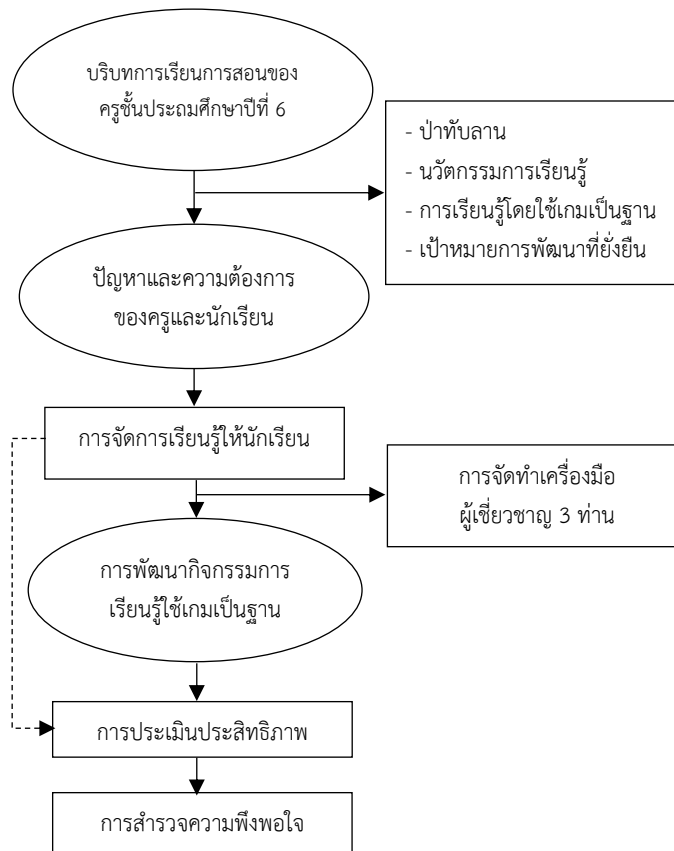
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ Torralba-Burrial and Dopico (2023) ทำวิจัยโดยใช้กิจกรรมเกมเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการอนุรักษ์ทะเลและความยั่งยืนของการประมงพื้นบ้านในนักเรียนประถมศึกษาว่า 1,000 คนในสเปน โดยกิจกรรมเกมถูกออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรสิ่งแวดล้อมและใช้วิธีการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ผลการศึกษา

แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Muenz et al. (2023) ทำการพัฒนาและประเมินเกมดิจิทัลที่ออกแบบมา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องความยั่งยืน เช่น การใช้พลังงานและการบริโภคอย่างรับผิดชอบ โดยใช้กลไกป้อนกลับ ในเกมและการจำลองสถานการณ์ เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ผลการทดลองชี้ว่าเกมช่วยเพิ่มการเข้าใจประเด็น ที่ซับซ้อนเกี่ยวกับความยั่งยืน และกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบเกี่ยวกับผลกระทบของการตัดสินใจต่อ สิ่งแวดล้อม รวมถึงงานศึกษาของ Wijoyo and Ahman (2025) ทำการวิจัยโดยใช้บอร์ดเกมในการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้วิธีการ ทดลองกึ่งจริง (quasi-experimental) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนผ่านบอร์ดเกมมีคะแนน ความเข้าใจและความสามารถในการเชื่อมโยงแนวคิดด้านความยั่งยืนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน อีกทั้งยังส่งผล ต่อเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

งานวิจัยของทักษิณา คำแพงศรี และคณะ (2566) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการสอนสิ่งแวดล้อม โดยใช้กรณีศึกษาและเกณฑ์เป็นฐานการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 2) เปรียบเทียบความรู้ทัศนคติ และจริยธรรมสิ่งแวดล้อมก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อเปรียบเทียบความรู้ทัศนคติและจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของนิสิต ที่มีเพศต่างกันกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 สาขาสิ่งแวดล้อมคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร จำนวน 81 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาและเกณฑ์เป็นฐาน การเรียนรู้แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแบบวัดทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมและ แบบวัดจริยการทำสิ่งแวดล้อม สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบ สมมติฐานโดยใช้ Paied t-test และ F- test (One - Way MANOVA, one-way MANCOVA) ผลการศึกษาพบว่า (1) แผนการสอนมี ประสิทธิภาพเท่ากับ 88.67/84.22 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.714 หมายความว่านิสิตมีความรู้เกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นและส่งผลให้นิสิตมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นการเรียนร้อยละ 71.46 (2) นิสิตมีความรู้ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมและจริยธรรมสิ่งแวดล้อมหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 (3) นิสิตที่มีเพศตรงกันมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมและจริยธรรม สิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

วิธีการดำเนินวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์ จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มแบบเจาะจง เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) ในลักษณะกลุ่มเดียว โดยวัดผลก่อนและหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยมีการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์กำหนดร้อยละของกระบวนการ (E1) และผลลัพธ์ (E2) เทียบกับเกณฑ์ 80/80 ของเฉลี่ย กาญจนาศรัญ (2523) หลังจากนั้นสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้สาระสำคัญ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และบันทึกผลหลังการสอน จำนวน 5 ชั่วโมง คือ ชั่วโมงที่ 1 เรื่อง วางศัพท์ทับลาน ชั่วโมงที่ 2 เรื่อง บอร์ดกลอนลับคำลวง ชั่วโมงที่ 3 เรื่อง (หวง) ห่วงโซ่อาหาร ชั่วโมงที่ 4 เรื่อง ทางเดินผู้พิทักษ์ และชั่วโมงที่ 5 เรื่อง ไร่ของป่า และนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยใช้แบบประเมินประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (Likert, 1970) โดยเกณฑ์ 5 คือ มีความเหมาะสมมากที่สุด และ 1 คือ มีความเหมาะสมน้อยที่สุด ส่วนเกณฑ์ความเหมาะสม คือ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 คือ มีความเหมาะสมมากที่สุด และค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 คือ มีความเหมาะสม

น้อยที่สุด ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญให้คะแนน พบว่ามีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป เหมาะสมระดับปานกลาง จึงถือว่าเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ได้ (Best & Kahn, 1998)

หลังจากนั้นทำวิเคราะห์ข้อมูลหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence; IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 แล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทับลานที่ไม่ใช่กลุ่มที่ศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบอิงเกณฑ์ของแบบทดสอบหลังการจัดกิจกรรม โดยใช้สูตรของ Brennan (1972) แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20-1.00 จำนวน 30 ข้อ พบว่าค่าความยากแบบทดสอบทางการเรียน มีค่าตั้งแต่ 0.12-0.66 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าตั้งแต่ 0.16-0.66 จำนวน 30 ข้อ ใช้ได้จริง 28 ข้อ รวมทั้งหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหลังการจัดกิจกรรม โดยใช้วิธีของโลเวทท์ (Lovett's Method) (ไพศาล วรคำ, 2562) พบว่าแบบทดสอบหลังการจัดกิจกรรมทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 ต่อมาคัดเลือกข้อสอบให้เหลือ 20 ข้อ และนำแบบทดสอบหลังการจัดกิจกรรม เรื่อง รักษ์ป่าทับลาน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งผ่านการคัดเลือกและหาคุณภาพทุกขั้นตอน เพื่อนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

ลำดับต่อมา สำนวความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เครื่องมือ คือ แบบสำรวความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ 5 คือ มีความพึงพอใจมากที่สุด และ 1 คือ มีความพึงพอใจน้อยที่สุด (Likert, 1970)

เครื่องมือสำรวความพึงพอใจ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบหลังเรียน แบบเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนเกณฑ์ความพึงพอใจ คือ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 คือ มีพึงพอใจมากที่สุด และค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 คือ มีความพึงพอใจน้อยที่สุด (Best & Kahn, 1998) ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญให้คะแนน พบว่ามีค่าเฉลี่ย 3.55 ขึ้นไป เหมาะสมระดับปานกลาง จึงถือว่าเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 30 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบและการตอบแบบสำรวความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และการประเมินคะแนนกิจกรรมระหว่างเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการเรียน (E1) และประเมินคะแนนสอบหลังเรียน (E2) ของการเรียนในหน่วยการเรียนรู้ หลังจากนั้นนำแบบประเมินมาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์ แล้วนำข้อมูลมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยของนำเสนอผลการประเมินการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์ ดังนี้

1. ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินที่มีเกณฑ์การประเมินแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม
1. กำหนดมาตรฐาน/ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้ครอบคลุมพฤติกรรม การเรียนรู้ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย	4.56	0.78	มากที่สุด
2. ความสอดคล้องมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/สาระสำคัญและกิจกรรม การเรียนรู้	4.67	0.83	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในทุกขั้นตอน หรือใช้เทคนิควิธีการสอนระบุไว้ในแผนการจัดการ เรียนรู้	4.33	0.67	มาก
4. กิจกรรมการเรียนรู้ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.34	0.58	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.65	0.87	มากที่สุด
6. นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน	4.62	0.86	มากที่สุด
7. สื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	4.61	0.72	มากที่สุด
8. การวัดผลประเมินผลใช้วิธีการที่เหมาะสม คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล	4.66	0.86	มากที่สุด
9. วิธีวัดและเครื่องมือวัดสอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในตัวชี้วัดหรือ จุดประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทุกด้าน	4.68	0.81	มากที่สุด
10. กำหนดชิ้นงาน/ภาระงาน อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การ เรียนรู้	4.71	0.84	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.59	0.78	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า โดยค่าเฉลี่ยในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 โดยปัจจัยที่เหมาะสมอันดับแรก คือ กำหนด ชิ้นงาน/ภาระงาน อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.84 รองลงมา คือ วิธีวัดและเครื่องมือวัดสอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในตัวชี้วัดหรือ จุดประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทุกด้าน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81 และลำดับสุดท้าย คือ กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในทุกขั้นตอน หรือใช้เทคนิค วิธีการสอนระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน บ้านบุพราหมณ์

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

จำนวนนักเรียน	คะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้ระหว่างเรียน (100 คะแนน)		คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (20 คะแนน)	
	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ (E1)	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ (E2)
30	88.10	88.13	87.73	88.67
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/ E2) เท่ากับ 88.13/88.67				

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งหมด 5 ชั่วโมง ระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 88.13 และหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 88.67 แสดงว่า กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.13/88.67 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

3. เพื่อสำรวจความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์

ตารางที่ 3 ผลการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบุพราหมณ์

ประเด็นพิจารณา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการอำนวยความสะดวก			
1. สถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.43	0.82	มาก
2. ระยะเวลาจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.73	0.64	มากที่สุด
3. อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.80	0.61	มากที่สุด
ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม			
4. กิจกรรมมีความสนุกสนานและน่าสนใจ	4.77	0.68	มากที่สุด
5. กิจกรรมได้ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน	4.67	0.55	มากที่สุด
6. กิจกรรมมีการดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน	4.73	0.64	มากที่สุด
7. นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง	4.83	0.46	มากที่สุด
ด้านความรู้ความเข้าใจและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ			
8. ได้ความรู้และมีความเข้าใจในกิจกรรมที่ได้เรียนรู้	4.87	0.35	มากที่สุด
9. สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.63	0.85	มากที่สุด
10. สิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมในครั้งนี้ตรงตามความคาดหวังของนักเรียน	4.85	0.43	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.73	0.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการสำรวจความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า โดยค่าเฉลี่ยในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.60 โดยปัจจัยที่มีความพึงพอใจอันดับแรก คือ ได้ความรู้และมี

ความเข้าใจในกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.35 รองลงมา คือ สิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมในครั้งนี้ตรงตามความคาดหวังของนักเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.43 และลำดับสุดท้าย คือ สถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82 ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการประเมินความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความน่าสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการใช้เกมเป็นฐานในการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับพัฒนาการทางวัย คือ นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 อยู่ในช่วงวัยที่เรียนรู้ได้ดีผ่านกิจกรรมที่มีความสนุกสนานและใช้ประสาทสัมผัสหลายด้าน เช่น เกม อีกทั้งทำให้เกิดการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหมาย เพราะเกมช่วยจำลองสถานการณ์จริงให้นักเรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์และการตัดสินใจ ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประเด็นสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Torralba-Burrial and Dopico (2023) นำเสนอว่าวิจัยที่มีการเรียนรู้ผ่านเกมเกี่ยวกับการประมงแบบยั่งยืน พบว่าเกมสร้างแรงจูงใจสูงและช่วยให้นักเรียนเข้าใจในประเด็นการอนุรักษ์ทะเลและการบริโภคอย่างรับผิดชอบ และงานวิจัยของ Soenarno and Miranti (2021) ได้ทำการศึกษาการใช้เกมในการสอนเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติในระดับประถมศึกษา พบว่าทั้งครูและนักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกเพราะรูปแบบการเรียนรู้สนุกและแตกต่างจากรูปแบบเดิม และงานวิจัยของ Maola and Irianto (2023) ได้มีการพัฒนาเกมดิจิทัลด้วย Scratch สำหรับสอนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถม โดยได้คะแนนความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญครูและนักเรียนในระดับเหมาะสมมาก ดังนั้น สรุปได้ว่า การใช้เกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีความน่าสนใจตรงตามพัฒนาการของเด็ก และช่วยสร้างการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้ง

2. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งหมด 5 ชั่วโมง ระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 88.13 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้ในระดับสูงตลอดช่วงการเรียนการสอน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงถึงการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนประถม และหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 88.67 แสดงว่า กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคณะผู้วิจัยทำพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.13/88.67 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลลัพธ์งานวิจัยสะท้อนถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) โดยนักเรียนสามารถเรียนรู้แนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพในเวลาที่กำหนด

ผลวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cheng et al. (2013) พบว่าการใช้ Digital Game-Based Learning (DGBL) เพื่อสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมในนักเรียนชั้นประถมศึกษา สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ความตั้งใจ และทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ตลอดงานของ Budiningsih et al. (2020) ที่ได้พัฒนาเกมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กอายุ 6-12 ปี โดยพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($t = 28.97, p < 0.05$) แสดงว่าเกมมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมากและสัมพันธ์กับงานวิจัยของ Fonseca et al. (2020); Muenz et al. (2023) ทำการพัฒนาและประเมินเกมดิจิทัลที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องความยั่งยืนของผู้เรียนเป็นสำคัญ และงานวิจัยของ Soenarno and Miranti (2021) สรุปว่าการใช้เกมในการสอนเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติในระดับประถมศึกษา พบว่าทั้งครูและนักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกเพราะรูปแบบการเรียนรู้สนุกและแตกต่างจากรูปแบบเดิม และงานวิจัยของ Maola and Irianto (2023) ได้มีการหนุนเสริมว่าการพัฒนาเกม

ดิจิทัลด้วย Scratch สำหรับสอนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถม โดยได้คะแนนความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ครู และนักเรียนในระดับเหมาะสมมาก

ดังนั้น สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานที่มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ระหว่างและหลังเรียนที่สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 สะท้อนถึงประสิทธิภาพของการเรียนรู้ที่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยที่ยืนยันว่าเกมช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์และแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้จริง โดยเฉพาะในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและความรู้ใหม่ ๆ

3. ผลการสำรวจความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะเกมช่วยสร้างแรงจูงใจและความสนุกในการเรียนรู้ นักเรียนรู้สึกเพลิดเพลินและไม่เบื่อหน่าย ซึ่งส่งผลให้มีความกระตือรือร้นและมีสมาธิกับการเรียนมากยิ่งขึ้น พบว่ามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กิจกรรมเกมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาและมีการตัดสินใจด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริง โดยเฉพาะเกมจำลองสถานการณ์ให้เข้าใจง่าย ช่วยให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกัน สิ่งนี้ยังทำให้ประสบการณ์การเรียนรู้สนุกและเป็นที่จดจำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Cheng et al. (2013) นำเสนอการเรียนรู้ด้วยเกมดิจิทัลในวิชาสิ่งแวดล้อม พบว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ดี มีความพึงพอใจและความตั้งใจใช้งานสูง โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลคือเนื้อหาที่น่าสนใจและใช้งานง่าย รวมถึงงานวิจัยของ Fernando and Premadasa (2023) ที่ได้มีการพัฒนาเกมเพื่อวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของเด็กประถม พบว่านักเรียนร้อยละ 87.5 มีความพึงพอใจอย่างมากกับการเรียนรู้ผ่านเกมมากกว่าการใช้แบบสอบถามหรือวิธีการดั้งเดิม และงานวิจัยของ Kirschhof et al. (2024) ได้ศึกษาเกมเพื่อการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กระดับประถม พบว่า เกมช่วยเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้สนุก น่าสนใจและมีความพึงพอใจค่อนข้างสูง ทั้งด้านการใช้งานและเนื้อหา

ดังนั้น สรุปได้ว่าระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงประสิทธิภาพและความเหมาะสมของการใช้เกมในการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งตรงกับข้อค้นพบของงานวิจัยนานาชาติที่แสดงให้เห็นว่า เกมช่วยเพิ่มความสุขในการเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและแรงจูงใจ ได้อย่างชัดเจนในนักเรียนระดับประถมศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนการสอน

1.1. ควรส่งเสริมการออกแบบภาระงาน/ชิ้นงานให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างชัดเจนทั้งในด้านความรู้ (Cognitive) ทักษะ (Psychomotor) และคุณลักษณะ (Affective) และออกแบบภาระงานที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ เช่น การให้ผู้เรียนสร้างโปรเจกต์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำบอร์ดความรู้ หรือเล่นเกมที่มีการตอบคำถามเชิงวิเคราะห์ โดยใช้ภาระงานเป็นเครื่องมือประเมินผล โดยครูควรมีเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการวัด

1.2 ครูผู้สอนควรมีการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในทุกขั้นตอนของกิจกรรม ด้วยการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ “ลงมือทำ” จริง เช่น เกมจำลองสถานการณ์ การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) หรือเกมตอบคำถามกลุ่ม รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วม เช่น การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติหรือกิจกรรมแข่งขันเชิงสร้างสรรค์ หรือใช้เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุกในทุกขั้นตอน เช่น การตั้งคำถามปลายเปิดก่อนเรียน การให้ข้อสรุปหลังการเล่นเกม และการสะท้อนความคิดเห็น (Reflection) ภายหลังจบกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาผลระยะยาวของการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน ครูควรออกแบบการวิจัยแบบติดตามผล (Follow-up Study) หรือแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในระยะยาว เช่น 1 เดือน หรือ 3 เดือนหลังเรียน โดยใช้เครื่องมือวัดด้านพฤติกรรม เช่น แบบสังเกต หรือแบบสอบถามตนเองรายงาน (Self-report) เกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน การแยกขยะ หรือการดูแลสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริง และควรวิเคราะห์ผลเพื่อดูว่าความรู้และเจตคติที่ได้รับสามารถแปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมจริงได้มากน้อยเพียงใด

2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในระดับชั้นและบริบทที่หลากหลาย ด้วยการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป. 1-3) หรือมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมของชุดกิจกรรมตามช่วงวัย ด้วยการทดลองใช้ในโรงเรียนต่างภูมิภาค เช่น โรงเรียนในเมือง-ชนบท หรือโรงเรียนขนาดเล็ก-ขนาดใหญ่ เพื่อดูว่าความต่างของบริบทของโรงเรียนมีผลต่อประสิทธิภาพของกิจกรรมหลังจากนั้น ควรวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบด้วยสถิติ เช่น t-test หรือ ANOVA เพื่อหาความแตกต่างที่มีนัยสำคัญ

รายการอ้างอิง

- การุณย์ พิมพ์สังกุล. (2566). ปัญหาทางกฎหมายและนโยบายในการแก้ไขปัญหา การทับซ้อนกันของที่ดินของรัฐ ศึกษากรณีการทับซ้อนกันของที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2566). ตัดป่าทับลานเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ทับซ้อน – ทางออกหรือทางตัน?. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.kriengsak.com/Cut-the-Tap-Lan-forest-to-solve-the-overlapping-area-problem>
- เฉลียว กาญจนาศรัญ. (2523). หลักการสร้างบทเรียนโปรแกรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยเลิศ พิชิตพรชัย. (2561). นวัตกรรมการเรียนรู้คืออะไร. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2567 จาก <https://il.mahidol.ac.th/th/iLearning-Clinic/generalarticles>.
- ทักษิณา คำแพงศรี ชไมมน ศรีสุรักษ์ และศศิธร อินตุ. (2566). การพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. วารสารวิชาการ, 17 (3), 1-20.
- ไทยพีบีเอส. (2567). สรุปสถานการณ์ป่าทับลาน ปี 2567 กับความพยายามของรัฐในการแก้ปัญหา “ทับซ้อน”. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/341905/>
- ไพศาล วรคำ. (2559). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 10). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- มูลนิธิสืบนาคะเสถียร. (2567). ผลกระทบจากการบุกรุกป่าทับลาน: ทำลายระบบนิเวศต้นน้ำของไทย. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.seub.or.th/blogging/work/2024-229>
- Arlai, P., Phodchait, S., & Koch, M. (2017). Application of the Precipitation-Runoff Modeling System (PRMS) to the investigation of the effects of land use changes on the runoff coefficient in the Thap Lan National Park, Prachinburi river basin, Thailand. *Interdisciplinary Research Review*, 12(3), 7-14.
- Best, J.W. & Kahn, J.V. (1998). *Research in Education*. 8th Edition, Butler University, Emeritus, University of Illinois, Chicago.

- Brennan, R. L. (1972). *A general view of criterion-referenced measurement*. Educational Technology Publications.
- Budiningsih, M., Siregar, N. M., & Hernawan, H. (2020). Game model based on environment insights for elementary school children (6–12 years). *BIRLE Journal*, 3(1), 500–506.
- Cheng, Y.-M., Lou, S.-J., Kuo, S.-Y., & Shih, R.-C. (2013). Investigating elementary school students' technology acceptance by applying digital game-based learning to environmental education. *Australasian Journal of Educational Technology*, 29(1), 96–110.
- Chew, B. S. (2017). An efficient framework for game-based learning activity. *Proceedings of the 2017 IEEE 6th International Conference on Teaching, Assessment, and Learning for Engineering (TALE)*, 147–150.
- Dalton, G., & Devitt, A. (2016). Gaeilge gaming: Assessing how games can help children to learn Irish. *International Journal of Game-Based Learning*, 6(1), 22–38.
- Dunsmoor, J., & Kroes, M. (2020). Emotion–memory interactions. In *The neuroscience of learning and memory* (pp. 132–162). Oxford University Press.
- Fernando, P. A., & Premadasa, H. K. S. (2023). Game-based activity design in primary school students' learning style detection. *Procedia Computer Science*, 356–363.
- Fonseca, L., Domingues, J. P. T., & Dima, A. M. (2020). Mapping the Sustainable Development Goals relationships. *Sustainability*, 12(8), 33–59.
- Kirschhof, E., Becker, A., Descovi, G., Machado, A., & Maran, V. (2024). Gamifying environmental education: A primary school perspective through a serious game. *Proceedings*, 349–360.
- Likert, R. (1970). *The Human Organization: Its Management and Value*. New York: McGraw-Hill.
- Maola, P. S., & Irianto, D. M. (2023). Development of interactive media, Scratch-based educational games on environmental conservation materials in elementary schools. *Jurnal Kependidikan*, 9(4), 2741–2750.
- Mathias, B., & von Kriegstein, K. (2022). Enriched learning: Behavior, brain, and computation. *Trends in Cognitive Sciences*, 27(2), 81–97.
- Meeamnart, B., Pakpian, S., Khongmueang, J., Kamsudsang, P., Paansri, P., Duengkae, P., & Suksavate. (2025). Environmental influence on the spatial abundance of tiger prey monitored using camera traps in Thap Lan and Pang Sida National Parks, Thailand. *Biodiversitas Journal of Biological Diversity*.
- Moniaga, J., Astriani, M. S., Hambali, S., Wijaya, Y., & Chandra, Y. (2017). The implementation of the MDA framework in a game-based learning in security studies. In *Proceedings of the International Conference on Learning and Collaboration Technologies: Novel Learning Ecosystems*, 596–608.
- Muenz, T. S., Schaal, S., Groß, J., & Paul, J. (2023). How a Digital Educational Game Can Promote Learning about Sustainability. *Science Education International*, 34(4), 293–302.
- Neo Mai, Zahra, I., Hin, H. S., Neo, T. K., Tan, H. Y.-J., & Sharji, E. A. (2024). *Game-Based Learning as an Effective Instructional Strategy for Improving Students' Critical Thinking and*

- Collaborative Experiences*. 2024 12th International Conference on Information and Education Technology (ICIET), 317–321.
- Perkins, K. M., Kurtiş, T., & Velazquez, L. (2022). Progress toward the Sustainable Development Goals. *International Perspectives in Psychology*, 11(1), 30–45.
- Pongpattananurak, N. (2018). Impacts from tourism development and agriculture on forest degradation in Thap Lan National Park and adjacent areas. *Agriculture and natural resources*, 52(3), 290-297.
- Putri, M. A., Herpratiwi, H., & Firdaus, R. (2025). *The influence of game based learning on student motivation in the digital era: Literature review*. Jurnal Teknologi Pendidikan: Jurnal Penelitian dan Pengembangan Pembelajaran.
- Raj, R., Donald, C., Patil, A., Manjula, M. Y., & S. P. (2022). *The game of game-based learning*. In *Handbook of Research on Acquiring 21st Century Literacy Skills Through Game-Based Learning*. <https://consensus.app/papers/the-game-of-gamebased-learning-raj->
- Senka, G. (2024). Using a Game to Educate About Sustainable Development. *MDPI Journal*, 8(11), 96.
- Soenarno, S. M., & Miranti, A. (2021). Conservation education for elementary school students. *Edukasi*, 15(1), 1–10.
- Torralba-Burrial, A., & Dopico, E. (2023). Promoting the sustainability of artisanal fishing through environmental education with game-based learning. *Sustainability*, 15(17), 12905.
- Wijoyo, S., Ahman, E., Kurniawati, S., Supardi, E., & Firdaus, M. M. (2025). The Use of Board Games in Teaching Biodiversity for Sustainable Development: A Quasi-Experimental Method. *International Journal of STEM Education for Sustainability*, 5(1), 53-71.

แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
Guidelines for Student Affairs Administration in the Banglamung School
Group 3 Under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 3

สารี วิจัยา^{1*} และ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ²

Saree Wijaiya^{1*} and Piyanart Boonmepipit²

^{1*} นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก

² รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก

^{1*} Master's degree student, Educational Administration, Krirk University

² Assoc. Prof. Dr., Department of Educational Administration, Krirk University

*Corresponding Author; kojingzh@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร จำนวน 16 คน และครู จำนวน 159 คน รวม จำนวน 175 คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา เพื่อการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วย PNI ^{modified} และกำหนดแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นอันดับแรกคือ การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม และจริยธรรม รวมถึงการส่งเสริมประชาธิปไตยให้นักเรียนและแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 ประกอบด้วย 6 แนวทาง 1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) การบริหารงานกิจการนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม 4) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และ 6) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

คำสำคัญ: การบริหารกิจการนักเรียน, กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3, แนวทางการบริหารกิจการนักเรียน

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the current and desirable conditions of student administration in Banglamung 3 School Group under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3, and 2) propose guidelines for student administration in Banglamung 3 School Group under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3. Data were collected from a sample group consisting of 16 administrators and 159 teachers, totaling 175 people. The instrument used was a 5-level rating scale questionnaire using dual responses. The statistics used for data analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, needs analysis using PNI modified, and guidelines for student administration using content analysis. The results of the study found that the current conditions of student administration were at a high level, with the most desirable conditions at a high level. and the guidelines for student affairs management of Banglamung School Group 3, under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3, consist of 6 guidelines: 1) planning student affairs 2) student affairs management 3) promoting and developing students' discipline, morality, and ethics 4) operating a student assistance system 5) promoting democracy in schools 6) evaluating student affairs performance

Keywords: Student Affairs Management, Bang Lamung School Group 3, Student Affairs Management Guidelines

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติได้อาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการ ดังนี้ 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสร้างความสามารถในการล้มแล้ว ลุกไว 3) เป้าหมายพื้นฐานของแนวคิดไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และ 4) การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ ซึ่งการจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเติบโตตามธรรมชาติและพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่คนทุกช่วงวัยต้องรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อในการกระทำของตน และน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ได้นำนโยบายและจุดเน้นมากำหนดแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570 ในกลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยกำหนดเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์ให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะ ตามหลักสูตรและทักษะที่จำเป็นต่ออนาคตในศตวรรษที่ 21

การบริหารกิจการนักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ตามความถนัด และความสนใจได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการจัดระบบการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีข้อมูลสารสนเทศที่ครบถ้วนและทันสมัย เพื่อให้ครูสามารถเข้าใจและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมผ่านกระบวนการวางแผนและการบริหารจัดการที่มีเป้าหมายในการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารงานด้านนี้ควบคู่กับการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน โดยให้ความสำคัญของการบริหารกิจการนักเรียน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพและความสนใจอย่างแท้จริง (จิระ งอกศิลป์, 2550)

การดำเนินการของสถานศึกษาในการบริหารกิจการนักเรียนเป็นงานที่มีความสำคัญเนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบัน นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยเฉพาะนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่เปลี่ยนแปลงและอ่อนไหวต่อสภาวะสังคมได้ง่าย นักเรียนประพฤติตนไม่เหมาะสมไม่ว่าจะหนีเที่ยว ไม่เข้าเรียน ตีมั่วสุม ทะเลาะวิวาท ดิตยาเสพติด และชู้สาว (เปรมวิทย์ ทองเชื้อ และคณะ, 2564) งานกิจการนักเรียนเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรงจึงต้องปรับการดำเนินงานให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในการดูแลป้องกัน แก้ไข ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาการของนักเรียนให้มีความประพฤติดี การส่งเสริมระเบียบวินัย คุณธรรมและจริยธรรม และให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ดังนั้นจากหลักการและเหตุผลดังกล่าว การบริหารกิจการนักเรียนจึงมีความสำคัญ จึงทำการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง สถานศึกษา และประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนเป็นหนึ่งในหลายงานของการบริหารโรงเรียนที่มีความสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับนักเรียน นอกเหนือจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างให้นักเรียนเจริญเติบโตและมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อให้พร้อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคตได้มีผู้ให้ความหมายของงานกิจการนักเรียนไว้หลายประการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) สรุปความหมายของงานกิจการนักเรียนไว้ว่างานกิจการนักเรียนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามควรแก่วัย และความแตกต่างระหว่างบุคคล มีทักษะการดำเนินชีวิตมีวุฒิภาวะ

ทางอารมณ์ ศิลธรรม จริยธรรม พัฒนาตนเองสู่โลกแห่งอาชีพ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข โรงเรียนวัดสุทธาวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 (2566) ระบุว่างานกิจการนักเรียนคือการพัฒนานักเรียนให้มีระเบียบ วินัย ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม รวมถึงการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยภารกิจหลักของงานกิจการนักเรียนคือการปกครองนักเรียน ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะนักเรียนและผู้ปกครองที่ต้องรับรู้และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ผู้ปกครองควรให้ความเอาใจใส่และดูแลนักเรียนที่อยู่ในความปกครองอย่างใกล้ชิด แนวคิดของ Ovard (1971) กล่าวว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้บริการต่าง ๆ แก่นักเรียน ประกอบด้วย การรับนักเรียน การปฐมนิเทศ การจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน การควบคุมเวลาการเรียน การมอบงานให้กับนักเรียน เพื่อการประเมินผล การเรียน การรายงานผลการนิเทศ การจัดโปรแกรมพิเศษแก่นักเรียนที่มีปัญหา การรักษาวินัย การแนะแนว การสาธารณสุข การช่วยเหลือนักเรียนในด้านส่วนตัวและภาวะอารมณ์ นอกจากนี้แนวคิดของ Good (1975) กล่าวว่า งานกิจการนักเรียน คือ การบริการของสถาบันการศึกษาแก่นักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ในแง่ของการให้คำปรึกษา การบริการและสวัสดิการของนักเรียน เช่น การแนะแนวทางการศึกษาและอาชีพ การจัดหางาน การบริหารหอพัก และการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน สรุปได้ว่า งานกิจการนักเรียนหมายถึง กิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งโรงเรียนมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความเจริญเติบโตในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ พร้อมทั้งสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

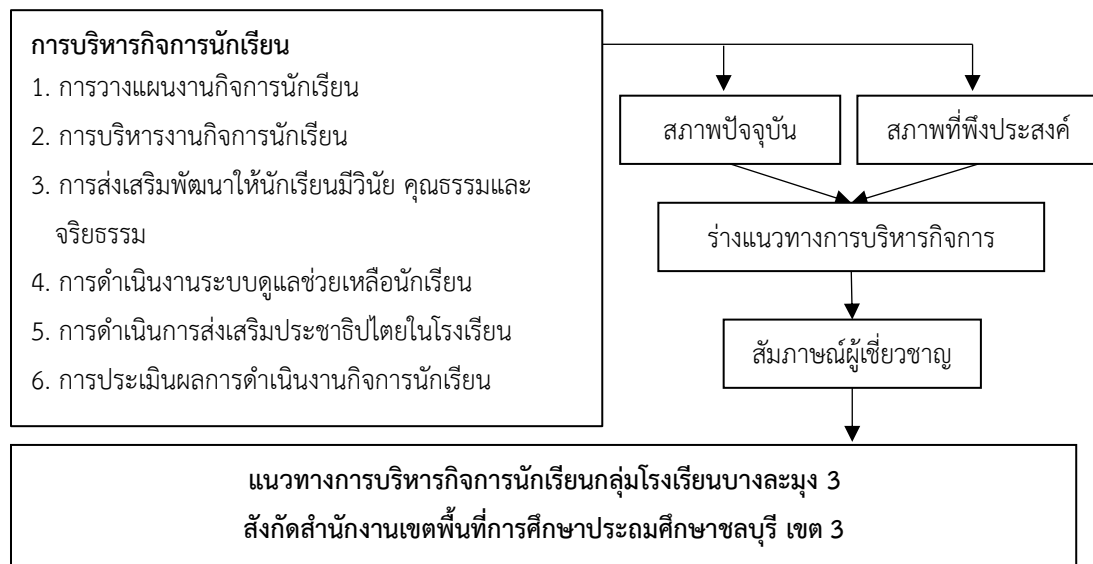
ขอบข่ายงานกิจการนักเรียน การบริหารงานกิจการนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถเข้าใจและพัฒนานักเรียน ให้ความความสมบูรณ์ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การบริหารนี้ควรสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) การบริหารกิจการนักเรียนเป็นกระบวนการจัดการและดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในโรงเรียน รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม สุขภาพจิต และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน โดยการบริหารกิจการนักเรียนจะเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนให้นักเรียนสามารถเป็นคนดี มีคุณภาพ และพร้อมที่จะเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และการบริหารกิจการนักเรียนไม่เพียงแต่รวมถึงการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ การดูแลทางอารมณ์ และจิตใจของนักเรียน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต และการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนการพัฒนาเด็ก ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานกิจการนักเรียนไว้ ดังนี้ (1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน หมายถึง การรวบรวมข้อมูลและจัดทำระเบียบข้อบังคับ เกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน การรวบรวมระเบียบและแนวปฏิบัติทางราชการเกี่ยวกับงานกิจการ นักเรียนที่เป็นปัจจุบัน การเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและการปรับปรุงระเบียบ และแนวปฏิบัติให้ เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการจัดทำแผนงานกิจการนักเรียน การกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน (2) การบริหารงานกิจการนักเรียน หมายถึง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบงานกิจการนักเรียน การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง การวางแผนกำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียนโดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน (3) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และการยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี (4) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินงานการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

2. แนวคิดการบริหารงาน

การบริหารงานในโรงเรียนเป็นแนวทางการจัดการทรัพยากรทั้งบุคลากร นักเรียน และงบประมาณอย่างมีระบบ แนวคิดของ Taylor (1911) ได้เสนอหลักการบริหารงานว่าจะต้องมีการวิเคราะห์งาน การกำหนดมาตรฐาน และการวัดผล ซึ่งจะต้องกำหนดเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของครูและบุคลากร (Fayol, 1916) โดยเน้นให้ความสำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจ เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีสร้างการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครู ทั้งนี้การบริหารงานโรงเรียนให้เป็นระบบ (Systems Theory) ช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ของการศึกษา แนวคิดของ Deming (1986) ได้สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ทั้งการวางแผน การจัดบุคลากร การกำกับควบคุม และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของทรงพล เจริญคำ (2566) ที่เสนอรูปแบบการบริหารงานของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่โรงเรียนคุณภาพ มีจำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพ 6 องค์ประกอบ 4) กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพ 6 ขั้นตอน 5) ผลลัพธ์ และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยนำไปกำหนดเป็นนโยบาย และวางแผนใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ร่วมกับเครือข่ายและองค์กรต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารงานเพื่อให้สถานศึกษามีระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสรุปเป็นกรอบกระบวนการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 จำนวน 315 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 175 คน ได้จากการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (1970) และกำหนดผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของ Likert (1970) และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารกิจการนักเรียน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ จำนวน 1 ฉบับ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) จำนวน 3 คน ค่า IOC พบว่ามีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูจำนวน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.853 และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมีการตรวจสอบพบว่ามีค่า 0.87 เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ของ Rovinelli and Hambleton (1977)

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยนำผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่มีค่าดัชนีสูงสุด 3 ลำดับแรก ยกร่างแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนจากนั้นส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ด้านบริหารการศึกษา และด้านหลักสูตรและการสอน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางและให้ข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลได้ จำนวน 172 ฉบับ จากจำนวน 315 คน ที่มีความสมัครใจให้ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 98.28 เพื่อนำสู่การวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีการใช้สถิติพรรณนาเพื่อทำการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นด้วย PNI ^{modified} ตามเกณฑ์ของสุวิมล ว่องวานิช (2558) และกำหนดแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารและครูในการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ในระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	131	74.86
ปริญญาโท	44	25.14
รวม	175	100.00
ตำแหน่ง		

ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ผู้อำนวยการสถานศึกษา	7	4.00
รองผู้อำนวยการสถานศึกษา	10	5.72
ข้าราชการครู	158	90.28
รวม	175	100.00
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	63	36.00
5 – 10 ปี	73	41.71
มากกว่า 10 ปี	39	22.29
รวม	175	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 74.86 และปริญญาโท จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 25.14 ด้านตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 5.72 และข้าราชการครู จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 90.28 และด้านประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 36 5 - 10 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 41.71 และมากกว่า 10 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 22.29

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี

ด้านการบริหารกิจการนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	PNI modified	ลำดับ
1. การวางแผนงานกิจการนักเรียน	4.31	0.62	มาก	4.74	0.41	มากที่สุด	0.090	2
2. การบริหารงานกิจการนักเรียน	4.40	0.70	มาก	4.82	0.38	มากที่สุด	0.087	3
3. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	4.33	0.64	มาก	4.77	0.41	มากที่สุด	0.092	1
4. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.41	0.59	มาก	4.81	0.37	มากที่สุด	0.083	5
5. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน	4.32	0.66	มาก	4.76	0.41	มากที่สุด	0.092	1
6. การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน	4.39	0.60	มาก	4.81	0.38	มากที่สุด	0.087	4
รวม	4.36	0.64	มาก	4.79	0.39	มากที่สุด	0.089	

จากตารางที่ 2 พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 โดยภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากค่ามากไปหาน้อย คือ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.59) การบริหารงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.70) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.60) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.64) การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.66) และ การวางแผนงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.31$) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 โดยภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมาก ไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.38) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.37) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.38) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.41) การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.41) และการวางแผนงานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.41) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 พบว่า การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีค่าดัชนีสูงสุดเท่ากัน ($PNI_{modified} = 0.092$) รองลงมาคือ การวางแผนงานกิจการนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.090$) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน และการบริหารงานกิจการนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.087$) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.083$) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

1. แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยนำผลจาก ความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 มีรายละเอียดดังนี้ 1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) การบริหารงานกิจการนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม 4) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน 6) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ดังตารางที่ 3

2. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของร่างแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากผู้เชี่ยวชาญ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามมุมมองของผู้บริหารและครูในด้านของแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

แนวทางการบริหารกิจการนักเรียน กลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
แนวทางที่ 1						
1. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน	4.72	0.762	มากที่สุด	4.57	0.710	มากที่สุด
วิธีการดำเนินการ						
1.1 กำหนดนโยบายในการส่งเสริมสถานักเรียนให้มีบทบาทที่แท้จริง	4.62	0.718	มากที่สุด	4.59	0.558	มาก
1.2 สร้างช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้างและเข้าถึงง่าย และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ	4.73	0.621	มากที่สุด	4.63	0.592	มากที่สุด
1.3 จัดให้มีเวทีการประชุมนักเรียนเป็นประจำ เพื่อให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแจ้งปัญหาต่างๆ	4.58	0.615	มากที่สุด	4.55	0.601	มากที่สุด
แนวทางที่ 2						
2. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	4.80	0.821	มากที่สุด	4.60	0.558	มากที่สุด
วิธีการดำเนินการ						
2.1 กำหนดนโยบายในการบูรณาการในหลักสูตร และการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาในบทเรียนกับประเด็นด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม	4.73	0.760	มากที่สุด	4.69	0.821	มากที่สุด
2.2 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม	4.65	0.738	มากที่สุด	4.52	0.632	มากที่สุด
2.3 สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	4.60	0.559	มากที่สุด	4.59	0.567	มากที่สุด
แนวทางที่ 3						
3. การวางแผนงานกิจการนักเรียน	4.74	0.791	มากที่สุด	4.60	0.752	มากที่สุด
วิธีการดำเนินงาน						
3.1 กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้	4.53	0.632	มากที่สุด	4.61	0.763	มากที่สุด
3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและพัฒนาการของนักเรียนอย่างเป็นระบบ	4.62	0.783	มากที่สุด	4.60	0.696	มากที่สุด
3.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือ	4.68	0.786	มากที่สุด	4.58	0.695	มากที่สุด

ข้อเสนอแนะที่ได้จากคำถามปลายเปิด ด้านการบริหารกิจการนักเรียนควรส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดระบบการบริหารงานกิจการนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม พัฒนากิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างวินัยการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม การวางแผนอย่างมีส่วนร่วม มีระบบประเมินผลที่ชัดเจน และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักเรียนผ่านกลไกประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย ผู้วิจัยจะทำการนำเสนอด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดย ด้านการบริหารกิจการนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 บริหารกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมากแต่ในขณะเดียวกันยังมีความต้องการบริหารกิจการนักเรียนให้สูงขึ้นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การวางแผนงานกิจการนักเรียน ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน สอดคล้องตามแนวคิดของ Sergiovanni (1992) เสนอว่าการบริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการสร้างชุมชนแห่งคุณธรรม (Moral Community) ซึ่งเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีรากฐานบน ความเชื่อร่วมกันในคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้บริหาร นักเรียน หรือผู้ปกครอง โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการบริหารจัดการมากกว่าการใช้กฎระเบียบควบคุมอย่างเดียว และการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่เข้มแข็งด้านคุณธรรมจะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียนอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนานักเรียนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาสมัยใหม่ ดังนั้น การบริหารกิจการนักเรียนที่ยึดหลักจริยธรรม ความเป็นธรรมการมีส่วนร่วม และความเคารพในความแตกต่างของนักเรียน จึงถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างชีวิตที่มีคุณค่าให้แก่นักเรียนในระยะยาว

2. แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากความต้องการจำเป็นโดยเฉพาะในด้านการบริหารกิจการนักเรียน นำมากำหนดแนวทางหลักที่ 1 คือ ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ควรสะท้อนประเด็นแนวทางการเชื่อมโยงกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด การส่งเสริมประชาธิปไตย การเลือกตั้งคณะกรรมการสภานักเรียนตามแนวระบอบ ประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในอนาคต ดังนั้น โรงเรียนจึงควรจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสุภารัตน์ คำเพราะ (2562) พบว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมผ่านกลไกสภานักเรียนในการคิด วางแผน และตัดสินใจ มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะชีวิต ความมั่นใจ และการตระหนักรู้ถึงบทบาทของตนเองในฐานะสมาชิกของชุมชน การส่งเสริมบทบาทของสภานักเรียนจึงไม่เพียงตอบสนองต่อความต้องการในด้านการมีอำนาจเท่านั้น แต่ยังตั้งอยู่บนรากฐานของแนวคิดทางทฤษฎีที่เน้นการสร้างพลเมืองผู้มีส่วนร่วม (participatory citizen) อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างชีวิตอย่างมีคุณค่าและความรับผิดชอบในระบอบประชาธิปไตย สำหรับแนวทางหลักที่ 2 ส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม เนื่องจากผลการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสุจิตรา อร่ามพงษ์พันธุ์ (2564) พบว่าในด้านองค์ประกอบที่ 3 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย คุณลักษณะของนักศึกษา 1) รู้คิด 2) รู้คน 3) รู้ตน 4) รู้งาน โดยผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารกิจการนักศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ามีเหมาะสมในภาพรวมมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด และการบริหารกิจการนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรส่งเสริมให้นักศึกษา มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการมีจิตสาธารณะ โดยเฉพาะการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นในชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นการสร้างคุณธรรมผ่านการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ แนวคิดการพัฒนา "คุณธรรมผ่านความสัมพันธ์" ดังกล่าว ยังสามารถประยุกต์ใช้กับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ เช่น การทำงานกลุ่ม การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (peer learning) และกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนานวินัยภายใน (internal discipline) และจริยธรรมของผู้เรียนอย่างยั่งยืน ดังนั้น

การบริหารกิจการนักเรียนที่เน้นพัฒนาความสัมพันธ์ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม ถือเป็นกลไกสำคัญที่ไม่เพียงตอบสนองต่อสภาพพึงประสงค์ที่พบจากการวิจัยเท่านั้น แต่ยังยึดโยงกับแนวคิดและผลการศึกษาที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน และได้นำมากำหนดแนวทางหลักที่ 3 คือ การวางแผนงานกิจการนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของมานิตา น้อยใหญ่ และนันทิยา น้อยจันทร์ (2562) พบว่าการบริหารกระบวนการงานรวมทั้งการกำหนดบทบาทและรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับมากในทุกด้าน เช่น การวางแผนงาน การมอบหมายหน้าที่ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของธีระพงศ์ ศักดา และคณะ (2564) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนาบุคลากรด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน พบว่าหลังการพัฒนาบุคลากรมีความพึงพอใจในระดับมาก รวมทั้งในด้านการวางแผนและมอบหมายบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ดังนั้น แนวทางการวางแผนงานกิจการนักเรียนที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความสามารถของผู้เรียนจึงควรได้รับความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ในการบริหารกิจการนักเรียน และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกระดับชั้น เพื่อปูพื้นฐานสู่การมีชีวิตที่มั่นคงมีคุณค่าและมีจุดหมายอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้นผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สามารถควรนำแนวทางจากผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกิจการนักเรียนในโรงเรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการบริหารกิจการนักเรียนในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น

2.2 ควรพัฒนาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ควรมีการปรับใช้รูปแบบการบริหารที่ไม่ยึดติดกับโครงสร้างตายตัวแต่สามารถปรับเปลี่ยนตามลักษณะเฉพาะของโรงเรียน

2.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ กลยุทธ์การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนบางละมุง 3 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ามีความต้องการจำเป็นสูงสุด หรือ แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกิจการนักเรียนกลุ่มโรงเรียนบางละมุง 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (ฉบับปรับปรุงปี 2560).

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ -*

๒๕๗๐). สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567 จาก https://bic.moe.go.th/images/stories/pdf/แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ_ฉบับที่13_4-11-2565.pdf

จิระ งอกศิลป์. (2550). *ความรู้ความสามารถในการบริหารงานในหน้าที่*. ชัยภูมิ : มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ทรงพล เจริญคำ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอก. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 7(2), 343-359.

- ธีระพงศ์ ศักดา, นัจจรี เจริญสุข, และชูศักดิ์ เอกเพชร. (2021). การพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการบริหารงาน
กิจการนักเรียนโรงเรียนพูนพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร .
วารสารการวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์, 2(2), 39–47.
- เปรมวิทย์ ทองเชื้อ, ทินกร ช่อพงษ์, และปพนสรณ์ โพธิ์พิทักษ์. (2564). ปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนของ
สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 4(2), 23-35.
- มานิตา น้อยใหญ่ และนันทิยา น้อยจันทร์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน สังกัด
กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนเหนือ. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 9(3), 42–51.
- โรงเรียนวัดสุทธาวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. (2567). คู่มือการปฏิบัติงานกลุ่มงาน
กิจการนักเรียน โรงเรียนวัดสุทธาวาส ปีการศึกษา 2567. สืบค้นจาก http://watsutawad.ac.th/news-detail__343290
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2560). *มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2552 (ปรับปรุง
พ.ศ. 2562)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุจิตรา อร่ามพงษ์พันธ์. (2564). รูปแบบการบริหารกิจการนักศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษา
สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ดุสิตุบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุภารัตน์ คำเพราะ. (2562). การมีส่วนร่วมของนักเรียนและชุมชนในการส่งเสริมประชาธิปไตยกรณีศึกษาโรงเรียนร่วม
เกล้า ตำบลหนองตะเคียนบอน อำเภอดอนจาน นคร จังหวัดสระแก้ว. *วารสารวิจัยและพัฒนาระดับพื้นที่*. ปีที่ 9
ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2562.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Fayol, H. (1916). *Administration Industrielle et Générale*. Paris: Dunod.
- Good, C. V. (1975). *Dictionary of education*. McGraw-Hill.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and
Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Likert, R. (1970). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill.
- Ovard, G. F. (1971). *Administration of the changing secondary school*. The Macmillan Company.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of
criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49–60.
- Sergiovanni, T. J. (1992). *Moral Leadership: Getting to the Heart of School Improvement*. San
Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Taylor, F. W. (1911). *The Principles of Scientific Management*. New York: Harper & Brothers.

การรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ
ของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

The Perceived Tourism Potential and Destination Image Influencing
the Economic of Chiang Khan District, Loei Province

รวพรรณ มั่นตรา^{1*}, วัสสิการ์ ทะภา², สุมินตรา เสนานุช² และเดือนเต็ม แสงขาว²

^{1*}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

²นักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Rawat Mantra^{1*}, Wassika Thapa², Sumintra Sinanuch², Duantem Sangkhaw²

^{1*}Asst. Prof., Faculty Management Science, Institute Loei Rajabhat University

²Students, Faculty Management Science, Institute Loei Rajabhat University

*Corresponding Author: rawat.man@lru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน 2) ศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทย และ 3) เปรียบเทียบการรับรู้ศักยภาพและการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ในปี พ.ศ. 2566 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t test, F-test, ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอเชียงคานในภาพรวมระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว 2) การรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคานในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อยคือ ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูด รองลงมาคือ ด้านร้านอาหารและบริการ ด้านร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก และด้านโรงแรมที่พัก 3) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคานไม่แตกต่างกัน และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยว, การรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว, เศรษฐกิจ, การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the perception of tourism potential in Chiang Khan District, 2) study the perception of tourism image in Chiang Khan District from the perspective of Thai tourists, and 3) compare the perception of potential and perception of tourism image in Chiang Khan District classified by gender, age, education, occupation, and average monthly income. The

sample consisted of Thai tourists who traveled to Chiang Khan District, Loei Province, in 2023. The purposive sampling method and questionnaires were used as data collection tools. Descriptive statistics were used to analyze the data, including percentage, mean, standard deviation, and t-test, F-test, and ANOVA.

The research results revealed that: 1) Thai tourists had the highest overall perception of Chiang Khan District's tourism potential, ranked from highest to lowest by tourist attraction, followed by tourist attraction management, and tourist attraction support. 2) Their overall perception of Chiang Khan District's tourism image was the highest, ranked from highest to lowest by tourist attractions and attractions, followed by restaurants and services, souvenir shops, and hotels. 3) Thai tourists with different genders, occupations, and average monthly incomes did not differ significantly in their perception of Chiang Khan District's tourism potential and image. Thai tourists with different ages and education levels had statistically significant differences in their perception of Chiang Khan District's tourism potential and image at the 0.05 level.

Keywords: Perception of Tourism Potential, Perception of Tourism Image, Economy, Tourism in Chiang Khan District

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยด้านการสร้างรายได้ที่มีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของประเทศและยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น เหล่านี้ก่อให้เกิดการลงทุนและกระแสเงินหมุนเวียนภายในประเทศไทย โดยในปี 2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวสะสมรวมทั้งปี 28,042,159 คน เกินกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ที่ 25 ล้านคน และรายได้จากการท่องเที่ยวกว่า 1.2 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวมิได้มีเฉพาะด้านบวกเท่านั้น ยังมีผลกระทบเชิงลบด้วยการพัฒนาและขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่รวดเร็ว มุ่งเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว การคัดค้านเอาผลประโยชน์จากทรัพยากรให้ได้มากที่สุดโดยขาดการพิจารณาถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงขาดการวางแผน และการจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีระบบในทิศทางที่ถูกต้อง ดังจะเห็นได้จากความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหามลภาวะ ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาอาชญากรรม และการบุกรุกทำลายแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวจึงเป็นเหตุให้นักท่องเที่ยวเปลี่ยนเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น (Brajcich, 2025)

อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวที่ขยายวงกว้าง ทั้งในบริเวณบ้านคกิ้วที่มี การสร้างพระใหญ่ภูคกิ้ว ปางลีลาสำหรับนักท่องเที่ยวเดินทางไปกราบไหว้สักการะ หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านนา ปาหนาดที่นำเสนออัตลักษณ์ของชาติพันธุ์วิถีการดำเนินชีวิตผ่านการประกอบพิธีกรรม การแต่งกาย และสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย และบ้านนาข้าวนาเสนอความเชื่อที่ผสมผสานผ่านประเพณีบุญข้าวผาม และผิชนน้ำ (เทศบาลตำบลเชียงคาน, 2565) และเป็นพื้นที่ในการเข้าเยี่ยมชมและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสงบมาพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีการส่งอำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงพื้นที่และมีการปรับปรุงขยาย ถนนที่เป็นเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ข้อมูลของเทศบาลตำบล เชียงคาน (2566) พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2566 เพิ่มขึ้นจากปี 2565 กว่า 1,223,185 คน จึงทำให้เกิดการขยายตัวด้านการลงทุนด้านเศรษฐกิจการค้าขาย เช่น การบริการที่พัก อาหาร การขนส่ง เสื้อผ้า และสินค้าของที่ระลึก เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาจราจรติดขัดและความปลอดภัย

เนื่องจากมียานพาหนะเข้ามาในพื้นที่จำนวนมากถนนแคบและขาดการจัดระเบียบการจราจรปัญหาหรือแม้แต่การขายสินค้าราคาแพง ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวที่มาไม่ได้สัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ที่แท้จริงของไทเขียงคาน อันเป็นจุดเด่นและส่งผลกระทบทางลบต่อการกลับมาของนักท่องเที่ยวจะทำให้การท่องเที่ยวอำเภอเขียงคานถดถอยและอาจจะสูญหายไปในอนาคต

สิ่งที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคต คือ ภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยว (อนุรักษ์ ทองขาว, 2565) อำเภอเขียงคานกับประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการ การจัดหาสถานที่เป็นศูนย์รวมในการขายอาหารสินค้าและบริการของชาวตำบลเขียงคาน การจัดการการพัฒนาการดูแลและควบคุมคุณภาพของร้านค้า การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าของร้านอาหาร การจัดการการท่องเที่ยวยังไม่เป็นระบบไม่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว หรือแม้แต่กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น (Brajcich, 2025) ทั้งนี้ศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเขียงคานยังมุ่งเน้นด้านวิธีส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่ชุมชนท้องถิ่นด้านแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเขียงคาน มีการจัดเตรียมคนในชุมชนมาเป็นผู้นำและพัฒนาความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การเป็นผู้สื่อความหมาย อาหาร และที่พัก (ไทยโรจน์ พวงมณี, อสิริยาภรณ์ ชัยกุลลาบ และคชสีห์ เจริญสุข, 2566) ซึ่งยังพบปัญหาในด้านการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวทั้งในเชิงความเชื่อมั่นและความตั้งใจกลับมาเยือนซ้ำ โดยเฉพาะประเด็นด้านความปลอดภัยที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่น้อยยังมีความกังวล อันเกิดจากข่าวอาชญากรรม การถูกเอร็ดเอาเปรียบ รวมถึงการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายแตกต่างระหว่างคนไทยกับต่างชาติซึ่งลดความน่าเชื่อถือของประเทศไทย รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ด้านท่องเที่ยวที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง (Eurogroup Consulting, 2023) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเขียงคานด้วยตนเอง ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของเขียงคานให้มีความยั่งยืนและการนำเสนอภาพลักษณ์ที่โดดเด่นของเขียงคานจากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอ เขียงคาน จังหวัดเลย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอเขียงคาน จังหวัดเลยตามมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทย
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเขียงคาน จังหวัดเลยตามมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ศักยภาพและการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนักท่องเที่ยวชาวไทย

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการรับรู้

กระบวนการที่บุคคลเลือกแปลความหมายและจัดระบบข้อมูลที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติ โดยที่บุคคลจะแสดงออกทางพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (Schiffman & Wisenblit, 2019) วิธีที่นักท่องเที่ยวหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับรู้และประเมินคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งด้านความงดงาม ความสะดวก ความปลอดภัย ความเป็นเอกลักษณ์ และความคุ้มค่าในการเดินทาง ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติ พฤติกรรมและการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว (Morison, 1996) กระบวนการรับรู้ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1.1 การเลือกสนใจ (selective attention) นักท่องเที่ยวจะเลือกรับรู้ในสิ่งที่สนใจหรือข้อมูลที่มากระทบและเลือกที่จะรับรู้ในสิ่งที่ผิดแปลกไปจากประสบการณ์ที่เคยทราบมาเพื่อที่จะสร้างเป็นภาพด้วยประสาทสัมผัสแล้วจึงสร้างภาพในสมองที่มีความหมายหรือสอดคล้องกับความทรงจำที่เคยมีมาในอดีตแล้วจึงส่งผลให้เกิดเป็นการกระทำ (Schiffman & Wisenblit, 2015)

1.2 การเลือกตีความ (selective distortion) เป็นการจัดระเบียบและตีความความรู้สึกของความรู้สึกของตัวบุคคลเพื่ออธิบายความหมายถึงสิ่งแวดล้อมซึ่งจะมีการบิดเบือนข้อมูลตามความเชื่อหรือประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวแต่ละคนหากข้อมูลที่รับมาไม่ตรงกับข้อมูลในอดีตนักท่องเที่ยวสามารถเลือกที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อข้อมูลนั้นได้ (Asseal, 1998)

1.3 การเลือกจดจำ (selective retention) นักท่องเที่ยวจะเลือกจดจำในสิ่งที่ตนสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับความเชื่อหรือทัศนคติที่นักท่องเที่ยวได้รับรู้มาในอดีต

ดังนั้น การรับรู้เป็นกระบวนการตีความความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ซึ่งความหมายที่ตีความได้นั้นอาจจะแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ความเข้าใจความรู้สึกและทัศนคติของแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคล เช่น คุณสมบัติของผู้รับรู้ ความสนใจ และประสบการณ์ และสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลอันได้แก่ สังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

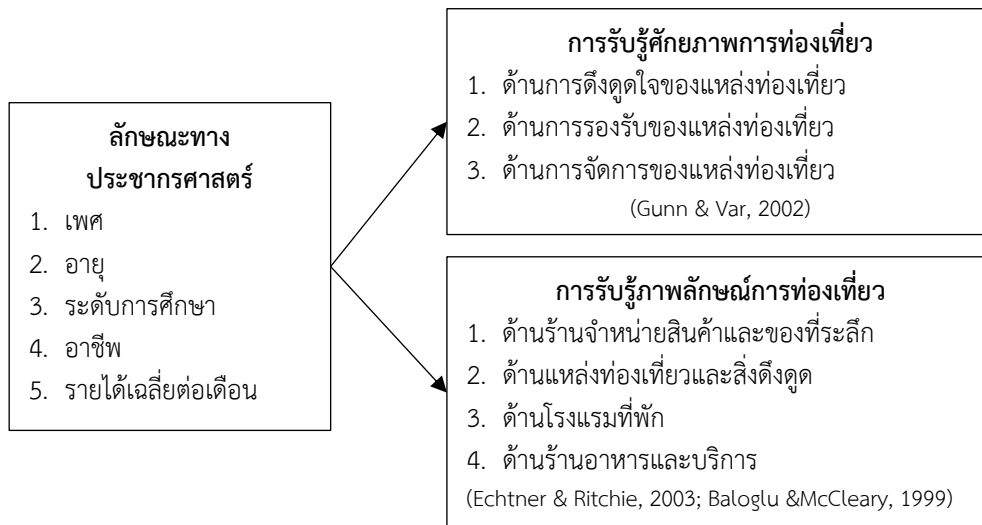
2. แนวคิดศักยภาพการท่องเที่ยว

ความสามารถในการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี หรือเอกลักษณ์ท้องถิ่น รวมถึงปัจจัยสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการที่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (Koryakina, 2021) แนวคิดของ Krippendorff (1980) กล่าวว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเท่ากับ ความน่าสนใจของแต่ละพื้นที่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ โดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เพียงอย่างเดียวแต่รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่จะสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว และสามารถพัฒนาให้เกิดมูลค่าเพิ่มได้ในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดของ Gunn and Var (2002) ได้เสนอว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวขึ้นกับการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว และ 3) ด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งงานวิจัยของขวัญฤทัย เดชทองคำ (2566) ได้เสนอว่า ศักยภาพที่โดดเด่นของการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญถึงหลักต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่จะเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวนั้น

3. แนวคิดภาพลักษณ์การท่องเที่ยว

การรับรู้ของนักท่องเที่ยวมีต่อแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเกิดจากทั้งข้อมูลที่ได้รับประสบการณ์ตรงและการตีความจากการหาข้อมูล โดยผ่านการคิดและกลั่นกรองของแต่ละบุคคล (Hunt, 1975) เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกเดินทางไปเยือนสถานที่ท่องเที่ยว แนวคิดของ Echtner and Ritchie (1993) ได้กล่าวว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว คือ การผสมผสานความเชื่อ ความคิด และความรู้สึกของนักท่องเที่ยวมีต่อแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถพิจารณาได้ทั้งคุณลักษณะ เช่น ราคา ความปลอดภัย และในภาพรวม เช่น บรรยากาศ และวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Baloglu and McCleary (1999) ได้เสนอว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเกิดจากการรับรู้และความรู้สึกต่อแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก 2) ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูด 3) ด้านโรงแรมที่พัก 4) ด้านร้านอาหารและบริการ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและได้รับรู้จากคำบอกเล่าของผู้อื่น รวมถึงการรับรู้จากสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยว (Tsotsou & Goldsmith, 2012) ดังนั้น การมีภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ดีช่วยเพิ่มความน่าสนใจ ความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาเยือนของนักท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวแตกต่างกัน
 สมมติฐานที่ 2 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีอายุแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวแตกต่างกัน
 สมมติฐานที่ 3 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวแตกต่างกัน
 สมมติฐานที่ 4 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีอาชีพแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวแตกต่างกัน
 สมมติฐานที่ 5 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแตกต่างกัน
 สมมติฐานที่ 7 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีอายุแตกต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแตกต่างกัน
 สมมติฐานที่ 8 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแตกต่างกัน
 สมมติฐานที่ 9 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีอาชีพแตกต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแตกต่างกัน
 สมมติฐานที่ 10 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เนื่องจากคณะผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากร จึงใช้สูตรของ Yamane (1967) ที่ได้เสนอขนาดตัวอย่างสำหรับประชากรไม่ทราบ โดยกำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน (e) เท่ากับ 0.05 ทำให้ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 400 คน ซึ่งเพียงพอสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม คือแบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นจากการรวบรวมแนวคิดทฤษฎีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกได้ 3 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวไทย ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ (Nominal Scale)

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน เป็นคำถามปลายปิด โดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง มากที่สุด และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ตามเกณฑ์ของ Likert (1970) จำนวน 23 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน เป็นคำถามปลายปิด โดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง มากที่สุด และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด ตามเกณฑ์ของ Likert (1970) จำนวน 21 ข้อ

การตรวจสอบเครื่องมือวิจัย แบบสอบถามการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective Congruence Index : IOC) เกณฑ์ที่ใช้คัดเลือกข้อคำถามคือค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.71 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ Rovinelli and Hambleton (1977) ที่เสนอว่า ค่า IOC ควรมีค่า 0.5-1.00 แสดงว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (Rovinelli & Hambleton, 1977) และทำการหาค่า Cronbach's alpha ทั้งฉบับเท่ากับ 0.738 แสดงว่าชุดคำถามมีความน่าเชื่อถือ (Cronbach, 1951)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามการทบทวนวรรณกรรม โดยใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลด้วยตนเองเป็นเวลา 1 เดือน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอเชียงคาน โดยให้ผู้ตอบกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self – Administered Survey) และได้รับกลับคืนมาสมบูรณ์ จำนวน 210 ตัวอย่าง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 52.5 ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1) สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและวิเคราะห์การรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีการแจกแจงค่าความถี่ และค่าร้อยละ

2) สถิติเชิงอนุมาน ทดสอบสมมติฐานที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 และ 10 การรับรู้ศักยภาพและการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคานของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3) การเปรียบเทียบการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย วิเคราะห์โดยใช้ค่าความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ได้แก่ F - test ด้วยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA ทดสอบความแตกต่างกรณีกลุ่ม ตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีของ Least -Significant Different (LSD)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.76 มีอายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ อายุ 41 – 50 ปี อายุ 20 – 30 ปี อายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป ตามลำดับ ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 58.57 รองลงมาคือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ตามลำดับ โดยมีอาชีพอิสระ คิดเป็นร้อยละ 43.81 รองลงมาคือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ตามลำดับ ส่วนมากผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ 10,001 – 20,000 คิดเป็นร้อยละ 52.38 รองลงมาคือ รายได้ 20,001 - 30,000 บาท รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท และรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน ตามมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน ภาพรวมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.37) โดยพิจารณาจากข้อย่อย ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ ด้านศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.39) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.41) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน ตามมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, S.D. 0.39) โดยพิจารณาจากข้อย่อย นั้น ด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูด มากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. 0.38) รองลงมาคือ ด้านภาพลักษณ์ของร้านอาหารและบริการ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. 0.44) ด้านภาพลักษณ์ของร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. 0.38) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านภาพลักษณ์ของโรงแรมที่พัก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. 0.40) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ

การรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยว	เพศชาย		เพศหญิง		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	4.34	0.38	4.42	0.35	-1.62	0.10
2. ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว	4.20	0.47	4.27	0.35	-0.99	0.33
3. ด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว	4.22	0.46	4.23	0.34	-0.24	0.82
การรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว	เพศชาย		เพศหญิง		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก	4.34	0.46	4.40	0.31	-0.81	0.42
2. ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูด	4.37	0.44	4.41	0.34	-0.53	0.61
3. ด้านโรงแรมที่พัก	4.38	0.39	4.32	0.40	1.01	0.31
4. ด้านร้านอาหารและบริการ	4.37	0.50	4.40	0.39	-0.32	0.75

หมายเหตุ: * $p < .05$

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบของความคิดเห็นต่อศักยภาพการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ พบว่าทุกด้านไม่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจำแนกตามอายุ

การรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยว	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	2.48	0.62	4.99	0.01*
	ภายในกลุ่ม	206	25.46	0.12		
	โดยรวม	210	27.34			
2. ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	0.90	0.23	1.38	0.25
	ภายในกลุ่ม	206	23.40	0.16		
	โดยรวม	210	24.30			
3. ด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	0.61	0.15	1.02	0.40
	ภายในกลุ่ม	206	21.22	0.15		
	โดยรวม	210	21.83			
การรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก	ระหว่างกลุ่ม	4	0.47	0.12	0.81	0.52
	ภายในกลุ่ม	206	20.82	0.15		
	โดยรวม	210	21.30			
2. ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูด	ระหว่างกลุ่ม	4	0.17	0.04	0.28	0.89
	ภายในกลุ่ม	206	21.35	0.15		
	โดยรวม	210	21.51			
3. ด้านโรงแรมที่พัก	ระหว่างกลุ่ม	4	0.17	0.22	1.39	0.24
	ภายในกลุ่ม	206	21.35	0.16		
	โดยรวม	210	21.51			
4. ด้านร้านอาหารและบริการ	ระหว่างกลุ่ม	4	0.57	0.14	0.74	0.57
	ภายในกลุ่ม	206	27.42	0.19		
	โดยรวม	210	27.99			
โดยรวม		210	167.99			

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำแนกตามอายุ พบว่า ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD ปรากฏผลดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของกลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายคู่

อายุ	น้อยกว่า 20 ปี	20 – 30 ปี	31 – 40 ปี	41 – 50 ปี	มากกว่า 50 ปี
ต่ำกว่า 20 ปี	-	-0.06	0.36	0.47	0.50
20 – 30 ปี	-	-	0.00*	0.08	0.36
31 – 40 ปี	-	-	-	0.01*	0.09
41 – 50 ปี	-	-	-	-	0.88
มากกว่า 50 ปี	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 3 เมื่อทดสอบความแตกต่างของการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยด้านศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายคู่ พบว่า การรับรู้แตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ อายุ 31 - 40 ปี การรับรู้ศักยภาพ และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มากกว่า อายุ 20 – 30 ปี และ อายุ 41 – 50 ปี การรับรู้ศักยภาพ และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มากกว่า อายุ 31 – 40 ปี

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จำแนกตามระดับการศึกษา

การรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยว	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	2.35	1.18	9.50	0.00*
	ภายในกลุ่ม	206	25.59	0.12		
	โดยรวม	210	27.94			
2. ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	2.43	1.21	8.07	0.00*
	ภายในกลุ่ม	206	21.86	0.15		
	โดยรวม	210	24.30			
3. ด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	1.32	0.66	4.70	0.11
	ภายในกลุ่ม	206	20.50	0.14		
	โดยรวม	210	21.83			
การรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
4. ด้านร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก	ระหว่างกลุ่ม	4	3.54	0.18	14.45	0.00*
	ภายในกลุ่ม	206	17.76	0.12		
	โดยรวม	210	21.30			
5. ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูด	ระหว่างกลุ่ม	4	3.97	1.99	16.30	0.00*
	ภายในกลุ่ม	206	17.54	0.12		
	โดยรวม	210	21.51			
6. ด้านโรงแรมที่พัก	ระหว่างกลุ่ม	4	0.65	0.32	2.09	0.13
	ภายในกลุ่ม	206	22.48	0.16		
	โดยรวม	210	23.12			
7. ด้านร้านอาหารและบริการ	ระหว่างกลุ่ม	4	2.69	1.34	7.70	0.01*

	ภายในกลุ่ม	206	25.30	0.17
	โดยรวม	210	27.99	
โดยรวม		210	167.99	

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ด้านศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ด้านภาพลักษณ์ของร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก ด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูด และด้านภาพลักษณ์ของร้านอาหารและบริการ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD ปรากฏผลดังตารางที่ 5 - 9 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับศักยภาพการท่องเที่ยว ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายคู่

ระดับการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	0.31	0.05
ปริญญาตรี	-	-	0.00*
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-

หมายเหตุ: * $p < .05$

จากตารางที่ 5 เมื่อทดสอบความแตกต่างของการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับศักยภาพการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายคู่ พบว่า การรับรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวมากกว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี

ตารางที่ 6 แสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับศักยภาพการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายคู่

ระดับการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	0.92	0.00*
ปริญญาตรี	-	-	0.04*
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-

หมายเหตุ: * $p < .05$

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบความแตกต่างของการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับศักยภาพการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายคู่ พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับรู้กับศักยภาพการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มากกว่า ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีการรับรู้กับศักยภาพการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มากกว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี

ตารางที่ 7 แสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน ด้านร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก จำแนกเป็นรายคู่

ระดับการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	0.29	0.00*
ปริญญาตรี	-	-	0.00*
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-

หมายเหตุ: * $p < .05$

จากตารางที่ 7 เมื่อทดสอบความแตกต่างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน ด้านร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก จำแนกเป็นรายคู่ พบว่า การรับรู้แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับรู้ต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มากกว่า ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับรู้ต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มากกว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี

ตารางที่ 8 แสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูด จำแนกเป็นรายคู่

ระดับการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	0.16	0.00*
ปริญญาตรี	-	-	0.00*
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-

หมายเหตุ: * $p < .05$

จากตารางที่ 8 เมื่อทดสอบความแตกต่างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายคู่ พบว่า มีการรับรู้แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มากกว่า ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มากกว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี

ตารางที่ 9 แสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน ด้านร้านอาหารและบริการ จำแนกเป็นรายคู่

ระดับการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	0.14	0.00*
ปริญญาตรี	-	-	0.04*
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-

หมายเหตุ: * $p < .05$

จากตารางที่ 9 เมื่อทดสอบความแตกต่างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกเป็นรายคู่ พบว่า มีการรับรู้แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับรู้ต่อภาพลักษณ์

การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มากกว่า ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับรู้ต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มากกว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรี

ตารางที่ 10 แสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จำแนกตามอาชีพ

ศักยภาพการท่องเที่ยว	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	0.40	0.80	9.50	0.71
	ภายในกลุ่ม	206	27.53	0.14		
	โดยรวม	210	27.94			
2. ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	1.08	0.22	8.07	0.26
	ภายในกลุ่ม	206	23.21	0.16		
	โดยรวม	210	24.30			
3. ด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	0.42	0.09	4.70	0.73
	ภายในกลุ่ม	206	21.40	0.15		
	โดยรวม	210	21.83			
4. ด้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก	ระหว่างกลุ่ม	4	0.41	0.81	14.45	0.74
	ภายในกลุ่ม	206	20.89	0.15		
	โดยรวม	210	21.30			
ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
5. ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูด	ระหว่างกลุ่ม	4	0.55	0.11	16.30	0.59
	ภายในกลุ่ม	206	20.96	0.15		
	โดยรวม	210	21.51			
6. ด้านโรงแรมที่พัก	ระหว่างกลุ่ม	4	0.99	0.20	2.09	0.28
	ภายในกลุ่ม	206	22.13	0.16		
	โดยรวม	210	23.12			
7. ด้านร้านอาหารและบริการ	ระหว่างกลุ่ม	4	0.61	0.12	7.70	0.68
	ภายในกลุ่ม	206	27.38	0.19		
	โดยรวม	210	27.99			
โดยรวม		210	167.99			

หมายเหตุ: * $p < .05$

จากตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จำแนกตามอาชีพ พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 11 แสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ศักยภาพการท่องเที่ยว	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	0.38	0.94	0.70	0.59
	ภายในกลุ่ม	206	27.56	0.34		
	โดยรวม	210	27.94			
2. ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	0.76	0.19	1.16	0.33
	ภายในกลุ่ม	206	23.54	0.17		
	โดยรวม	210	24.30			
3. ด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	4	0.67	0.17	1.16	0.35
	ภายในกลุ่ม	206	21.16	0.15		
	โดยรวม	210	21.83			
ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
4. ด้านร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก	ระหว่างกลุ่ม	4	0.58	0.15	1.01	0.41
	ภายในกลุ่ม	206	20.72	0.15		
	โดยรวม	210	21.30			
5. ด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูด	ระหว่างกลุ่ม	4	0.76	0.19	1.33	0.26
	ภายในกลุ่ม	206	20.74	0.15		
	โดยรวม	210	21.51			
6. ด้านภาพลักษณ์ของโรงแรมที่พัก	ระหว่างกลุ่ม	4	0.66	0.16	1.05	0.39
	ภายในกลุ่ม	206	22.47	0.16		
	โดยรวม	210	23.12			
7. ด้านร้านอาหารและบริการ	ระหว่างกลุ่ม	4	0.19	0.05	0.24	0.92
	ภายในกลุ่ม	206	27.81	0.19		
	โดยรวม	210	27.99			
โดยรวม		210	167.99			

หมายเหตุ: * $p < .05$

จากตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีอายุแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 3 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 4 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีอาชีพแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 5 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 6 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 7 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีอายุแตกต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแตกต่างกัน ยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 8 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแตกต่างกัน ยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 9 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีอาชีพแตกต่างกัน มีการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแตกต่างกัน ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 10 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการรับรู้ศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการรับรู้ด้านศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุดเป็นอันดับแรก เนื่องจากอำเภอเชียงคานมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่เป็นไปแบบไม่เร่งรีบและมีการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอำเภอเชียงคานได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมทั้งไทยและลาว เช่น ประเพณีการตักบาตรข้าวเหนียว เป็นตัวอย่างของการผสมผสานวัฒนธรรมทั้งสอง โดยผู้คนในชุมชนมีความผูกพันกับวัดและศาสนา ประเพณีการตักบาตรข้าวเหนียวจึงเป็นการแสดงความเคารพต่อพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประกาย วุฒิพิพัฒน์พงศ์ และคณะ (2567) พบว่า ศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชุมชน มีทั้งความยั่งยืนของการอนุรักษ์ถึงทรัพยากรทางธรรมชาติ ผลผลิตของหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชุมชน มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนส่งผลต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวยังหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชุมชน

รองลงมาคือ ด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว มีการรับรู้มากที่สุด เนื่องจากอำเภอเชียงคานมีความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยครอบคลุมทั้งด้านการวางแผน การพัฒนา และการควบคุมดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยคนในพื้นที่ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดี ควบคู่กับการรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสังคมของชุมชนไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ และพระมหาเทวประภาส มากคล้าย (2566) พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการศักยภาพด้านการท่องเที่ยวมี 7 ด้าน โดยสามารถเรียงลำดับตามความต้องการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน ความสามารถในการสนับสนุน การบริการนักท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยว ผลผลิตชุมชนด้านการท่องเที่ยว กิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยว และทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับงานวิจัยของชมพูนุท สมแสน และลินจง โพชารี (2567) พบว่า ศักยภาพการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวต้องกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนจำเป็นต้องทราบถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดนั้น และจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

ลำดับสุดท้าย คือ ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว มีการรับรู้มากที่สุด เพราะอำเภอเชียงคานมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น รถสองแถว รถตุ๊กตุ๊ก รถโดยสารประจำทางบริการให้กับ

นักท่องเที่ยว ที่พักแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์สำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนจุดแวะซื้อสินค้าที่ระลึกและของฝากกระจายตามสถานที่ภายในแหล่งท่องเที่ยวและริมถนนภายในอำเภอเชียงคาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลักษณะนิยม ทรงเสียงไชย (2566) พบว่า การพัฒนาด้านที่พักและอาหารให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว การปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยวให้สะดวกและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์ในการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการรับรู้ต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการรับรู้ต่อด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดมากที่สุด เนื่องจากอำเภอเชียงคานมีวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างไทย-ลาว แหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นธรรมชาติตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงชุมชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การติดต่อค้าขายและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันมายาวนาน เช่น ประเพณีตักบาตรข้าวเหนียว และประเพณีแห่เทียนพรรษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tan (2024) พบว่า ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ และด้านวัฒนธรรมมีอิทธิพลมากส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว และงานวิจัยของอนุรักษ์ ทองขาว (2565) พบว่า ภาพลักษณ์ถือเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การปรับปรุงภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว โดยการแสดงเอกลักษณ์และประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวจะสามารถส่งเสริมการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวได้

รองลงมา คือ ด้านร้านอาหารและบริการ มีการรับรู้มากที่สุด เนื่องจากร้านอาหารมีการนำเสนอสินค้าหลากหลายและแสดงราคาสินค้าที่ชัดเจนช่วยให้นักท่องเที่ยวเปรียบเทียบราคาและตัดสินใจซื้อได้ง่าย มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น และ พนักงานร้านอาหารมีบริการที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาสุภาพและให้บริการลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Atsiz (2023) ได้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ของร้านอาหาร พบว่า ภาพลักษณ์มีผลโดยตรงต่อความเชื่อใจของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Eren, Uslu and Aydin (2023) ได้สำรวจคุณภาพการบริการต่อภาพลักษณ์ของร้านอาหารและความตั้งใจในการกลับมาเยือน พบว่า คุณภาพการบริการของร้านอาหารส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อภาพลักษณ์และความตั้งใจกลับมาเยือน ดังนั้นภาพลักษณ์ของร้านอาหารมีผลโดยตรงต่อความตั้งใจการกลับมาใช้บริการอีกครั้ง

ด้านร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก มีการรับรู้มากที่สุด เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคาน มีร้านขายของที่ระลึกเป็นเหมือนตัวแทนของสถานที่นั้น ๆ สอดคล้องกับเรื่องราว วัฒนธรรม หรือธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวทำให้ลูกค้าต้องการซื้อเพื่อเก็บเป็นความทรงจำ สินค้าและของที่ระลึกที่วางขายในร้านมักจะมีประวัติและเรื่องราวซึ่งสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวประทับใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ He and Timothy (2024) ได้ศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่อการซื้อของที่ระลึก พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชอบซื้อสินค้าของที่ระลึกในพื้นที่สถานที่ท่องเที่ยวมากกว่า เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Chen and Bin Yaacob (2024) ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของร้านขายสินค้าที่ระลึกกับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า การรับรู้ภาพลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับเอกลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยวและความแท้จริง ส่งเสริมคุณค่าที่รับรู้และความตั้งใจซื้อสินค้าที่ระลึก ดังนั้นภาพลักษณ์ของร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกที่ผสมผสานกับเอกลักษณ์ท้องถิ่นและความแท้จริงช่วยสร้างคุณค่าและกระตุ้นความต้องการซื้อซ้ำ

ลำดับสุดท้าย คือ ด้านโรงแรมที่พัก มีการรับรู้มากที่สุด เนื่องจากอำเภอเชียงคานเป็นเมืองท่องเที่ยว โรงแรมที่พักจึงปัจจัยแรกที่นักท่องเที่ยวใช้ในการตัดสินใจเลือกตั้งแต่ก่อนการเดินทางจนถึงการกลับไปโรงแรมที่มีภาพลักษณ์ที่ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีการตั้งราคาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความเป็นจริงจึงเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sornsaruht (2024) พบว่าภาพลักษณ์ของโรงแรมเป็นตัวแปรที่มีผลเชิงบวกที่สุดต่อความตั้งใจจะกลับมาเยือนของนักท่องเที่ยว และงานวิจัยของปรีทพูน เลปนานนท์ อัครวิน แสงพิกุล และนงนุช ศรีธนานันต์ (2567) พบว่ามุมมองภาพลักษณ์ของโรงแรมของนักท่องเที่ยวในการคาดหวังว่าโรงแรมที่เข้าพักควรมีการดำเนินงานใน 8 ประเด็น ได้แก่ 1) มีการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ช่วยอนุรักษ์และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) มีการสื่อสารแนวทางการอนุรักษ์พลังงานและทรัพยากรของโรงแรม 3) มีพื้นที่ธรรมชาติภายในโรงแรม 4) มีการให้บริการตามมาตรฐานสากล 5) มีห้องพักสวยงามได้มาตรฐาน 6) มีอาหารและผลไม้ได้มาตรฐานและ

ปลอดภัย 7) มีราคาเหมาะสม/สมเหตุสมผล และ 8) มีส่วนช่วยพัฒนาสังคมและท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรและพลังงาน ทั้งนี้ผู้ประกอบการโรงแรมควรนำไปพิจารณาในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดแรงจูงใจเข้าพักรวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงนโยบายหรือการบริการให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้บริโภค

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคานไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะการได้รับข้อมูลข่าวสารสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดีย การนำเสนอศักยภาพและภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวจะถูกสร้างขึ้นและส่งต่อในรูปแบบที่คล้ายคลึงกันจากผู้มีอิทธิพลทางความคิดทำให้เกิดกระแสการรับรู้ในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการรีวิวความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร หรือกิจกรรม ซึ่งล้วนแต่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวรับรู้เป็นแบบแผนเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Echtner and Ritchie (2003) ที่กล่าวว่า การที่นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อภาพลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยวเป็นการรับรู้ในภาพรวมของสถานที่ เช่น ทิวทัศน์ภูมิประเทศ อากาศ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น รวมถึงความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อคุณลักษณะ และงานวิจัยของเลิศศักดิ์ ปนกกลีน และไพฑูรย์ มนต์พานทอง (2566) พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุแตกต่างกัน มีการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคานแตกต่างกัน เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติ พฤติกรรม และความคาดหวังในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งมีผลต่อการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ไม่เฉพาะจะเป็นความต้องการสถานที่ท่องเที่ยวที่ตื่นเต้น ท้าทาย มีเอกลักษณ์สามารถสร้างเรื่องราวให้น่าสนใจ ความสะดวกสบาย ความคุ้มค่า และคุณภาพของบริการที่ได้รับ รวมถึงความต้องการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนและหาความเจียบสบ สอดคล้องกับ Pasaco-González et al. (2023) พบว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ด้านอายุและระดับการศึกษา มีผลกระทบต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อการบริโภคสินค้าหรือบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์การท่องเที่ยวของแต่ละบุคคล งานวิจัยของรณกร แซ่ปับ (2566) พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุและระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแตกต่างกัน และงานวิจัยของ Wei, Zhou, and Li (2024) พบว่า การรับรู้ของศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวมีความแตกต่างตามอายุในบางช่วง

ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ว่าปัจจุบันวงจรชีวิตของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ด้านศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะศักยภาพการท่องเที่ยวของเชียงคานโดดเด่นด้านทรัพยากรและวัฒนธรรม เชียงคานเป็นเมืองริมโขงที่มีความงดงามทางธรรมชาติและสถาปัตยกรรมบ้านไม้เก่าแก่ รวมถึงวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่ายและเป็นมิตร สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างให้เกิดศักยภาพเชิงทรัพยากรการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวมีการรับรู้ในแง่บวก สอดรับงานวิจัยของ Srisomyong and Mayer (2021) ที่ว่าเมืองท่องเที่ยวริมโขงในภาคอีสานมีการรับรู้ศักยภาพทางวัฒนธรรมและความโดดเด่นด้านวิถีชีวิต ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ภาพลักษณ์และความตั้งใจกลับมาเยือนของนักท่องเที่ยว และงานวิจัยของ Wongnak and Wongsansukcharoen (2023) สรุปว่า ศักยภาพด้านภูมิทัศน์ริมโขงและกิจกรรมวิถีชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สร้างภาพลักษณ์เชิงบวกและเป็นแรงจูงใจหลักในการเดินทางของนักท่องเที่ยวไทย

อีกทั้งเชียงคานมีภาพลักษณ์เมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความโรแมนติก อีกทั้งเชียงคานได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิง slow life ที่นักท่องเที่ยวสามารถพักผ่อน เดินเล่นถนนคนเดินและสัมผัสกิจกรรมใส่บาตรข้าวเหนียวตอนเช้า ภาพลักษณ์เหล่านี้ได้ต่อยอดให้เชียงคานเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางยอดนิยม รวมถึงการได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายและการตลาดท่องเที่ยว ภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันส่งเสริมการท่องเที่ยวเชียงคาน ผ่านโครงการ Amazing Thailand และการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ ทำให้เชียงคานเป็น

เมืองที่ได้รับการพูดถึงอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้การรับรู้ภาพลักษณ์โดยรวมอยู่ในระดับสูง สัมพันธ์กับทฤษฎีการรับรู้คุณค่า (Perceived Value Theory) ของ Rather (2021) อธิบายว่า นักท่องเที่ยวจะประเมินคุณค่าที่ได้รับ (Perceived Value) จากการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ลงทุน ไม่ว่าจะเป็นเวลา ค่าใช้จ่ายและความพยายามกับสิ่งที่ได้รับ เช่น ประสบการณ์ ความพึงพอใจและภาพลักษณ์ ซึ่งในกรณีเชียงคาน นักท่องเที่ยวรับรู้ว่าการได้สัมผัสวัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่นและภูมิทัศน์ริมโขงมีคุณค่าเกินกว่าที่ลงทุน ทำให้เกิดการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์ในระดับสูง

ภาพลักษณ์ของเชียงคานสะท้อนความเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิง slow life ที่ผสมผสานวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนกับความงดงามทางธรรมชาติ ภาพลักษณ์ในเชิงบวกนี้อธิบายได้จากทฤษฎีภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง (Destination Image Theory) ของนักวิชาการ คือ Styliadis (2022) ที่มองว่าภาพลักษณ์ประกอบด้วยมิติการรับรู้ (Cognitive) และมิติทางอารมณ์ (Affective) โดยเชียงคานมีทั้งมิติด้านการรับรู้ศักยภาพเชิงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงมิติด้านความรู้สึก เช่น ความประทับใจในความเรียบง่ายและอบอุ่นของผู้คน รวมถึง Phumsathan and Wiwattanakantang (2022) พบว่า ภาพลักษณ์ด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวไทย เช่น เมืองประวัติศาสตร์และเมืองริมโขงมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และอบอุ่นของผู้คน

ดังนั้น ข้อค้นพบนี้สรุปได้ว่าเชียงคานมีทั้งศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในระดับสูง เนื่องจากความโดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและการสนับสนุนนโยบายการท่องเที่ยว ซึ่งล้วนส่งผลต่อการรับรู้เชิงบวก คุณค่า และความตั้งใจของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบายการท่องเที่ยว

1.1 การพัฒนานโยบายเชิงบูรณาการเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต (Cultural & Lifestyle Tourism) ของเชียงคาน โดยบูรณาการกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การตลาดเชิงดิจิทัลและการเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวใกล้เคียง เพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน

1.2 ภาครัฐควรสนับสนุนมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างกลไกการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Policy) เช่น การจำกัดขยะพลาสติก การจัดการน้ำเสียและการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวในช่วง High Season รวมถึงการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดในธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อรักษาภาพลักษณ์ที่ดีและเสริมคุณค่าเชิงนิเวศของอำเภอเชียงคาน

2. ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานของผู้ประกอบการท่องเที่ยว

2.1 ควรมีการพัฒนาการเล่าเรื่อง (Storytelling Marketing) โดยผู้ประกอบการควรใช้การเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ท้องถิ่นของเชียงคานผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok, Instagram และแพลตฟอร์มท่องเที่ยว เพื่อสร้างประสบการณ์เชิงบวกและทำให้ภาพลักษณ์ของเชียงคานแตกต่างจากพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น

2.2 การยกระดับมาตรฐานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยที่ผู้ประกอบการควรลงทุนในการปรับปรุง โฮมสเตย์ ร้านอาหารและบริการนำเที่ยว โดยคำนึงถึงคุณภาพ ความสะอาด และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งจัดอบรมบุคลากรด้านการบริการให้มีทักษะด้านภาษาอังกฤษและการต้อนรับเชิงวัฒนธรรม

3. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านการรับรู้ศักยภาพและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในภาพรวม รวมถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ เพื่อใช้กำหนดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น

3.2 การวิจัยด้านผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ผู้สนใจจะต่อยอดงานนี้ควรศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมดั้งเดิมและสิ่งแวดล้อมในเชียงคาน เพื่อหามาตรการลดผลกระทบเชิงลบและสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว

รายการอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *สถิตินักท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2568, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411
- ขวัญฤทัย เดชทองคำ. (2566). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงสร้างสรรค์สู่ความยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนริมน้ำเจ้าพระยา บ้านเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา*, 15(2), 65-79.
- ชมพูนุท สมแสน และลินจง โพชาริ. (2567). ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสกลนคร. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 7(3), 211-227.
- เทศบาลตำบลเชียงคาน. (2566). *ข้อมูลการท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2567, จาก <https://chiagkhan.go.th/>.
- ไทยโรจน์ พวงมณี, อิศริยาภรณ์ ชัยกุลหาบ และคชสิทธิ์ เจริญสุข. (2566). แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านท่าดีหมี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 18(63), 19-28.
- ประกาย วุฒิพิพัฒน์พงศ์, ซาลินี ปลุกผลงาม, ฐิติมา สุ่มแสนหาญ และชูศักดิ์ อินทมนต์. (2567). ความคิดเห็นของการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ของหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(3), 36-55.
- ปรัญมณ เลปนายนนท์, อัศวิน แสงพิกุล, และนงคณัฐ ศรีธนาอนันต์. (2567). ภาพลักษณ์ของโรงแรมและความคาดหวังของผู้บริโภคเจนเอเรชั่นวายที่มีต่อโรงแรมสีเขียวกรณีศึกษาผู้ที่ศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 14(1), 113-127.
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ และพระมหาเทวประสาท มากคล้าย. (2566). รูปแบบการสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(7), 903-915.
- รจนกร แซ่ปับ. (2566). *ปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดกระบี่*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ลักษณะนัยน์ ทรงเลียงไชย. (2566). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลภาคตะวันออกให้เป็นจุดหมาย การท่องเที่ยวแหล่งใหม่ของนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศเอเชียใต้. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 42(5), 780-795.
- เลิศศักดิ์ ปนกิ้น และไพฑูรย์ มนต์พานทอง. (2566). แรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในจังหวัดพังงา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 18(66), 62-70.
- อนุรักษ์ ทองขาว. (2565). การศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 16(2), 59-70.
- Atsiz, O. (2023). Understanding customers' food destination image perception post COVID-19 era. *Journal of Foodservice Business Research*, 1-15.

- Baloglu, S., & McCleary, K. W. (1999). A model of destination image formation. *Annals of Tourism Research*, 26(4), 868–897.
- Brajcich, K. (2025). *What Is Overtourism and Why Is It a Problem?* . Retrieved from <https://sustainabletravel.org/what-is-overtourism/>
- Chen, D., & Bin Yaacob, H. (2024). Conceptualizing the Influence of Souvenir Image and Place Identity on Souvenir Repurchasing Intentions. *South Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, 5(4).
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334.
- Echtner, C. M., & Ritchie, J. R. B. (2003). The meaning and measurement of Destination Image. *The Journal of Tourism*, 14(1), 37–48.
- Eren, R., Uslu, A., & Aydın, A. (2023). The effect of service quality of green restaurants on green restaurant image and revisit intention: The case of Istanbul. *Sustainability*, 15(7), 5798.
- Eurogroup Consulting. (2023). *Scams and Fear: Thailand Tourism Safety Concerns Shake Market Trust*. Retrieved from <https://marketresearchthailand.com/insights/articles/thailand-tourism-safety-concerns-market-trust?>
- He, L., & Timothy, D. J. (2024). Tourists' Perceptions of Buying Souvenirs in Online Museum Shops. *International Journal of Tourism Research*, 26(5), e2761.
- Hunt, J. D. (1975). Image as a factor in tourism development. *Journal of travel research*, 13(3), 1–7.
- Koryakina, T. (2021). Theoretical aspects of tourist and recreational potential. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 20(10), 1–15.
- Krippendorff, J. (1980). *Marketing of Tourism Destinations*. Berne: Research Centre for Leisure and Tourism.
- Likert, R. (1970). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in. Fishbein.
- Morison, R. (1996). *Perception and Communication*. London: Routledge.
- Pasaco-González, B. S., Campón-Cerro, A. M., Moreno-Lobato, A., & Sánchez-Vargas, E. (2023). The role of demographics and previous experience in tourists' experiential perceptions. *Sustainability*, 15(4), 3768.
- Phumsathan, S., & Wiwattanakantang, Y. (2022). Cultural image and tourist satisfaction: Evidence from secondary cities in Thailand. *Journal of Tourism Management Research*, 9(3), 45–59.
- Rather, R. A. (2021). Demystifying customer experience and perceived value in the hospitality industry: Evidence from India. *International Journal of Hospitality Management*, 92, 102718.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal for Educational Research*, 2(1), 49–60.
- Schiffman, L. G., & Wisenblit, J. L. (2019). *Consumer Behavior* (12th ed.). Pearson.
- Sornsaruht, P. (2024). An investigation of how hotel image, hotel service quality, guest loyalty, and guest experience influence luxury hotel guest revisit intention in thailand. *Journal of Ecohumanism*, 3(3), 1610–1625.

- Srisomyong, N., & Mayer, M. (2021). Tourism development and community participation in the Mekong region of Thailand. *Sustainability*, 13(15), 8254.
- Stylidis, D. (2022). The role of destination image in tourism: Past, present, and future. *Tourism Management Perspectives*, 41, 100947.
- Tan,X. (2024). Perception of Industrial Heritage Tourism Destination Image Based on Web Text Analysis: A Case Study of Beijing Shougang Park. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 59, 74-80.
- Tsiotsou, R. H., & Goldsmith, R. E. (Eds.). (2012). *Strategic marketing in tourism services*. Emerald Group Publishing.
- Wei, J., Zhou, L., & Li, L. (2024). A study on the impact of tourism destination image and local attachment on the revisit intention: The moderating effect of perceived risk. *Plos one*, 19(1), e0296524.
- Wongnak, P., & Wongsansukcharoen, W. (2023). Destination image and revisiting intention of Chiang Khan, Thailand. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 11(2), 65–78.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

Lanna Academic Journal of Social Science

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัย

บทบาทและความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์

- ผลงานที่ส่งให้พิจารณาตีพิมพ์ในวารสารจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการอื่น
- ผลงานที่ส่งให้พิจารณาตีพิมพ์จะต้องไม่มีส่วนใดที่เป็นการลอกเลียนผลงานวิชาการ และการอ้างอิงผลงานอย่างถูกต้องและครบถ้วน
- การรายงานผลการวิจัยต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ไม่สร้างข้อมูลเท็จ หรือบิดเบือนข้อมูล
- ปฏิบัติตามจริยธรรมในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นผู้นิพนธ์อย่างเคร่งครัด (ผู้นิพนธ์ทุกชื่อที่ปรากฏในบทความจะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการทำวิจัยและไม่ละเลยหรือตัดชื่อบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการทำวิจัยคนใดออกจากบทความ)
- หากมีผู้นิพนธ์หลายคน ผู้นิพนธ์ทุกคนจะต้องเห็นชอบกับต้นฉบับบทความและเห็นชอบกับการส่งต้นฉบับบทความให้วารสารพิจารณาตีพิมพ์
- ผู้นิพนธ์จะต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี)

หน้าที่และความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

- ประกาศวิธีปฏิบัติในการจัดเตรียมต้นฉบับและรายละเอียดที่จำเป็นอื่น ๆ ที่ผู้นิพนธ์ต้องปฏิบัติตามให้ผู้สนใจส่งบทความตีพิมพ์และสาธารณชนทั่วไปรับทราบ
- หากมีการเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ ค่าดำเนินการจัดการต้นฉบับ หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดจากผู้นิพนธ์ จะต้องมีการประกาศเงื่อนไข หลักเกณฑ์ และอัตราจัดเก็บที่ชัดเจนให้ผู้สนใจส่งบทความตีพิมพ์และสาธารณชนทั่วไป รับทราบ
- มีการตรวจสอบการพิมพ์ซ้ำซ้อน (Duplication) และการลอกเลียนผลงานวิชาการ (Plagiarism)
- ดำเนินการให้มีกระบวนการประเมินคุณภาพบทความที่ปราศจากอคติ เป็นธรรมและไม่ลำเอียง โดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น ๆ
- ไม่เปิดเผยข้อมูลผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องในระหว่างที่การประเมินบทความยังดำเนินอยู่ และไม่เปิดเผยเนื้อหาหรือข้อมูลในบทความในระหว่างที่บทความนั้นยังไม่ได้รับการตีพิมพ์

- คัดเลือกบทความที่จะตีพิมพ์ตามคุณภาพ ไม่รับตีพิมพ์บทความวิจัยเพียงเพื่อผลประโยชน์ของผู้นิพนธ์หรือวารสาร โดยไม่พิจารณาผลการประเมินคุณภาพของบทความจากผู้ประเมิน
- ไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความเพียงเพราะสงสัยว่ามีการกระทำผิดจรรยาบรรณ แต่ต้องตรวจสอบหาหลักฐานให้แน่ชัดก่อน และแจ้งให้ผู้นิพนธ์ชี้แจงก่อนปฏิเสธบทความนั้น
- ไม่มีส่วนในการตัดสินใจคัดเลือกบทความที่ตนเป็นผู้นิพนธ์หรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง
- ไม่ร้องขอให้มีการอ้างอิงผลงานใดเพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิง (Citation) หรือค่า Impact Factor ของวารสาร หรือเพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิงของผลงานของตนหรือพวกพ้อง
- มีระบบร้องเรียนผลการตัดสินของกองบรรณาธิการและร้องเรียนเกี่ยวกับบทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร
- มีระบบแก้ไขข้อผิดพลาดร้ายแรงในบทความและถอดบทความที่พบว่าผิดจริยธรรมการวิจัยและไม่ละเลยเพิกเฉย เมื่อพบข้อผิดพลาดและการประพฤติผิดจริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประเมิน

- รักษาความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความในระหว่างที่บทความนั้นยังไม่ได้รับการตีพิมพ์
- ประเมินคุณภาพบทความด้วยความเป็นกลางปราศจากอคติ
- ไม่เสนอแนะให้ผู้นิพนธ์อ้างอิงผลงานใดด้วยเจตนาเพิ่มจำนวนการอ้างอิงของผลงานของตนหรือพวกพ้อง
- ส่งผลการประเมินตามกำหนดเวลา
- หากมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์บทความที่ประเมินต้องแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบ
- หากพบว่าผู้นิพนธ์บทความกระทำผิดจรรยาบรรณ เช่น ลอกเลียนผลงานวิชาการ บิดเบือนผลการวิจัย หรือใช้ผลการวิจัยเท็จ ต้องแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบ

